

**KOMISIJA ZA
PREPREČEVANJE
KORUPCIJE**

REPUBLICA SLOVENIJA

Številka: 5115-5/2012-6

Datum: 29. 6. 2012

**Raziskava o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja ter
poslovni etiki v Republiki Sloveniji za leto 2012**

(naročnik raziskave: Komisija za preprečevanje korupcije)

- Poročilo z analizo -

Raziskavo je z donacijo v višini 8.000 evrov financiralo Veleposlaništvo Združenega kraljestva

Velike Britanije in Severne Irske

Konkurenčnost gospodarstva v RS v razmerju do sistemske korupcije ter korupcije ustroja

Rezultati raziskav konkurenčnosti Inštituta za razvoj managementa (IMD) ter Svetovnega ekonomskega foruma (WEF) kažejo, da RS v zadnjih nekaj letih naglo izgublja svoj konkurenčen potencial. V zadnji raziskavi WEF-a, rezultati katere so bili objavljeni jeseni 2011, je RS izgubila celih 12 mest, medtem ko je RS v raziskavi IMD-ja, katere rezultati so bili objavljeni maja 2010 izgubila celih 20 mest, s 32. je padla na 52 mesto med 58 v raziskavo vključenimi državami. V letu 2011 je RS v raziskavi IMD-ja pridobila in zasedla 51. mesto. Kaže, da ne bo letos nič drugače oziroma velja, da ne moremo pričakovati izboljšanja konkurenčnosti gospodarstva, s spremljajočim izboljšanjem položaja na mednarodno—primerjalnih lestvicah konkurenčnosti.

Upravičena je domneva, da je vzrok padca konkurenčnosti RS sistemska korupcija, ki jo spremljajo daljnosežni negativni učinki na razvojen potencial slovenske družbe. To hipotezo smo preverjali v empiričnem delu letnega poročila Komisije za preprečevanje korupcije (KPK), ko smo analizirali rezultate Raziskave o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja, ki je bila po naročilu KPK izvedena v aprilu 2012.

Na podlagi analize rezultatov raziskav IMD in WEF lahko opredelimo nekatere značilnosti sistemske korupcije oziroma 'ujetja države'. V nadaljevanju tega poglavja pa bomo poskušali s kompleksnejšo opredelitvijo korupcije, ki sega od ulične, pa vse do sistemske korupcije ter korupcije ustroja

Sistemska korupcija je izraz ujetja države

Dejstvo je, da se v Sloveniji ne soočamo toliko z administrativno korupcijo, ali pa gre za to v veliko manjši meri, kot se v Sloveniji soočamo s sistemsko korupcijo. Medtem ko so za administrativno korupcijo značilne koruptivne izmenjave med državnimi ali občinskimi uradniki in posamezniki, je za sistemsko korupcijo značilno ujetje sistema. V tem smislu se opredelitev sistemske korupcije ujema z 'ujetjem države' ('state capture').

Ujetje države so pred dobrim desetletjem opisali Hellman in sodelavci (Hellman et al., 2000), ki navajajo, da so za ujetje države značilne razmere, v katerih posamezniki in podjetja oblikujejo ter vplivajo na oblikovanje pravil igre (tj. predpisov in zakonov, op. a.) s pomočjo zasebnih plačil javnim uslužbencem in politikom (prav tam: 2). Sicer predstavlja ujetje države le eno od lastnosti, ki vplivajo na dinamiko t.i. 'ugrabljajočega gospodarstva' oziroma gospodarstva, ki ugrablja (ang. capture economy). V takšni ureditvi javni uslužbenci in politiki kot zasebniki prodajajo zaželeno javne dobrine ter vrsto ugodnosti, ki ustvarjajo rente. Tovrstne rente ustrezajo interesom posameznikov in podjetij in so ustvarjene v skladu z njihovimi željami ('a la carte') (prav tam).

Iz opredelitve Hellmanna in sodelavcev izhaja, da je za ujetje države značilna predvsem tvorba predpisov in zakonov, le v osnovnih obrisih pa Hellmann in sodelavci nakažejo, da bi lahko šlo za vzpostavljanje razmer, v katerih vpliv monopolnega ali privilegiranega položaja podjetja bistveno presega zgolj tovrstno dejavnost. V bistvu se v procesih ujetja države srečujemo z ekonomskim rentništvom oziroma z dejavnostmi ekonomskega rentništva (RSA oziroma 'rent-seeking activities'). Prav to področje opredelitve ujetja države oziroma sistemske korupcije moramo bistveno nadgraditi, da bi lahko razumeli sodobne razmere v Sloveniji.

Razsežja sistemske korupcije v Sloveniji so razvidna iz doslej prezrtih kazalcev konkurenčnosti gospodarstva v RS

Da gre za nekaj več, da se v okvirih ujetja države oz. sistemske korupcije srečujemo s številnejšimi razsežji praks, ki ustvarjajo monopole in privilegije, razkrivajo podatki, pridobljeni v obeh zgoraj omenjenih

raziskavah. Opozoriti velja, da bomo v nadaljevanju obravnavali indikatorje korupcijskih tveganj, ki jim doslej nismo posvečali dovolj pozornosti.

Rezultati obeh raziskav nakazujejo, da je gospodarstvo v RS izrazito zaprto do tujih investicij, da se ohranja prevlada 'domačih' managerjev, da tečejo finančni in denarni tokovi v smeri, ki znižuje raven poslovne uspešnosti podjetnikov ter gospodarstva v celoti, da so nadzorni sveti neučinkoviti pri nadzoru uprav podjetij, ter da so neučinkovite tudi revizijske in računovodske prakse. Na podlagi navedenega lahko sklepamo, da v Sloveniji ne obvladujemo denarnih tokov, kar predstavlja, poleg neučinkovitih nadzornih svetov, vir modernizacijske in razvojne blokade gospodarstva.

Vse zgoraj navedene značilnosti poslovnega okolja v Sloveniji predstavljajo tiste značilnosti, ki jih označujemo z izrazom 'sistemska korupcija'. Te značilnosti vzpostavljajo igro ničelne vsote, za katero je značilno, da so v njej privilegirani posamezni akterji z izjemno politično in gospodarsko močjo, ki uporabljajo to moč, da preprečujejo vstop v politično in poslovno okolje vsem morebitnim 'avtonomnim' konkurentom. Dejansko imamo v primeru sistemske korupcije opraviti z 'vratarstvom' ('gatekeeping'), ki je vzpostavljeno na ravni sistema in privilegira dominantne igralce v politični in gospodarski sferi. V tovrstnem okolju ustvarjalni posamezniki ne morejo udeležiti potenciala, da bi inovirali, investirali in razvijali (kot ugotavljata Acemoglu in Robinson v knjigi 'Why Nations Fall', 2012).

Na podlagi navedenega lahko poskušamo z opredelitvijo zvrsti oziroma področij, na katerih je bila v Sloveniji vzpostavljena sistemska korupcija.

Zvrsti sistemske korupcije v RS

V okvirih ujetja države lahko opredelimo naslednja ujetja oziroma ugrabitve:

A. *ujetje državnega aparata*

- ujetje zakonov in regulative (ujetje zakonodajne oblasti);
- ujetje represivnih organizacij države, tj. sodstva (ujetje sodne oblasti), tožilstva in policije;
- ujetje inšpektoratov ter uradov in agencij, ki jih vzpostavlja država z namenom nadzora nosilcev oblasti na horizontalni ravni (gre za mehanizme nadzora, ki sodijo v sklop izvršne oblasti; v primeru navedenih imamo pogosto opraviti s korupcijo, ki zadeva omejene javne dobrine, ko gre, na primer, za spremembe namembnosti zemljišč ali pridobitev gradbenega dovoljenja).

B. *ujetje denarnega toka*

- selektivnost pri dostopanju do bančnih kreditov (v bankah v državni lasti);
- selektivnost pri dostopanju do javnih naročil (zasebniki in podjetja, ki so del privilegiranih političnih ali gospodarskih omrežij, dostopajo do javnih naročil 'à la carte');
- plačilna nedisciplina (podjetja ne izplačujejo podjemnikov in podizvajalcev ter sredstva prelivajo na zasebne račune; tovrstno poslovanje predstavlja sestavni del njihovega poslovnega modela; v bistvu se v tem primeru srečujemo s premišljenim kršenjem lastninskih pravic).

C. *ujetje ali izprtje ljudi in organizacij*

- šibkost nadzorstvenega potenciala nadzornih svetov;
- prevlada tistih članov nadzornih svetov, ki jih je za nadzornike postavila politika, ali pa so povezani z akterji iz politične arene;

- zaprtje uprav podjetij za posameznike, ki niso državljani RS;
- šibkost delničarjev v razmerju do uprav podjetij;
- odvisnost posameznikov in podjetij od naklonjenosti vratarjev (ti vzpostavljajo in omogočajo dostop do denarnega toka, tj. bančnih posojil, javnih naročil ter subvencij, kar vodi do nastanka privilegiranih poslovnih omrežij).

D. ujetje trga

- vse zgoraj navedeno priča o tem, da je delovanje tržnih mehanizmov v okvirih ujetja države in ekonomije, ki ugrablja omejeno in izkrivljeno oziroma se trg vzpostavlja v okvirih ekonomskega rentništva (v širšem smislu besede);
- enega od ključev za razumevanje delovanja trga v teh okvirih je t.i. 'ekonomija pomanjkanja' (Kornai) – s tem, ko se vzpostavi otežen dostop do določene javne dobrine, se vzpostavijo razmere, v katerih je mogoče črpati dodatne profite ali dosegati izplačilo ekonomskih rent (tako se, na primer, s pomanjkljivo ponudbo na stanovanjskem trgu vzpostavi cena stanovanj in zemljišč, ki bistveno presega upravičeno tržno ceno in usmerja morebitne investitorje v špekuliranje na področju gradbeništva).

Vprašanje je, kam umestiti sistemsko korupcijo, oziroma kako jo umestiti v širših okvirih koruptivnih dejanj ter dejanj, ki predstavljajo koruptivno tveganje. Shema hierarhične razvrstitve različic korupcije podajamo spodaj.

Od ulične in administrativne k sistemski korupciji ter korupciji ustroja

Korupcijo lahko, na analitski ravni, opredelimo kot delovanje, ki se udejanja na petih ravneh, na najnižji ravni se srečujemo z ulično cestno, na nekoliko višji z upravno korupcijo ter korupcijo belih ovratnikov, na še višji s sistemsko korupcijo ter na najvišji s korupcijo ustroja (tukaj sledimo lanskoletni opredelitvi tipov korupcije, ki smo jo v letošnjem poročilu dopolnili in nadgradili):

- a. 'ulična korupcija': v tem primeru imamo opraviti z dajanjem in jemanjem podkupnine v manjših zneskih, nastopa v stiku med prebivalstvom ter javnimi pooblaščenici, na primer prometnimi policisti ter občinskimi redarji;
- b. 'upravna korupcija': gre za korupcijo, v kateri so udeleženi prebivalci ter nižji državni uradniki ali uradniki upravnih enot ter pripadniki nadzornih organov na nižji ravni, na primer (gradbeni) inšpektorji, urbanisti na ravni občin, nižji državni uradniki; sem lahko uvrstimo model organiziranega kriminala, ki ga Reid (2009) imenuje 'razdrobljeno-tekmovalni' ('fragmented-contested model'), v katerem omrežje organiziranega kriminala deluje vzporedno z uradno strukturo države; časovno je tovrstno delovanje omejeno na obdobja naglih premen politične in gospodarske ureditve specifične družbe;
- c. 'korupcija belih ovratnikov': na tej ravni se srečujemo s korupcijo visoko usposobljenih posameznikov, ki so nosilci specifičnih pooblastil ter s korupcijo visoko usposobljenih profesionalcev; sem sodijo višji uradniki na ravni ministrstev, državni sekretarji, direktorji direktoriatov, ministri, poslanci, direktorji podjetij v javni, javno-zasebni ter zasebni lasti ter poznavalci prava ter delovanja državnega aparata z višjo ali visoko izobrazbo; tovrstna koruptivna ravnanja nimajo nujno trajnega značaja oz niso nujno dejanja, ki bi jim lahko pripisali srednje- ali dolgoročno naravnost; lahko imajo značilnosti organiziranega kriminala oz se lahko 'beli ovratniki' povezujejo s skupinami, za katere so značilne strategije in organiziranost, ki jih pripisujemo organiziranemu kriminalu višje, sistemske ravni;

- d. 'sistemska korupcija': zanjo je značilen prodor korupcije in koruptivnih praks v politične elite, ki delujejo v simbiozi z gospodarskimi elitami, ali ob njih, obenem pa vzpostavljajo pogoje, v katerih je vstop novih akterjev v politično in gospodarsko arena omejen in nadziran; vzpostavljen je sistem relativno trajnih ekonomskih rent; RSA ('rent seeking activities') predstavljajo del modusa operandi v kontekstu gospodarskega in političnega sistema; ko opisujemo korupcijo te ravni, govorimo o pojavu 'ujetja države' ('state capture'), kamor prištevamo prilagojeno zakonodajo tj. zakonodajo, ki je napisana 'a la carte', ujetje javnih naročil, ujetje denarnega toka ter ključnih sektorjev gospodarstva ...); na tej ravni se srečujemo z modelom organiziranega kriminala, ki ga Reid imenuje 'centralizirano-sistemiški' ('centralised-systemic model'), ali pa ima tovrstna koruptivna dejavnost značilnosti te zvrsti organiziranega kriminala; gre za delovanje, ki je vzpostavljeno 'od zgoraj navzdol', v katerem postane delovanje upravnega ter političnega aparata načeloma odvisno od nosilcev politične oblasti, ki obvladujejo tudi ključne segmente gospodarskega sistema; tovrstno delovanje je v svojih namenih in ciljih vsaj srednjeročno oz ne predstavlja spontane dejavnosti, ki se udejanji ob pojavu ugodne priložnosti; priložnosti okoriščanja na tej ravni so relativno trajne;
- e. 'korupcija ustroja' (Wallis (2005) govori o 'systematic corruption'): tukaj se srečujemo z delovanjem, v katerem predstavljajo institucije države aparat, ki spodbuja in ohranja ekonomske rente; celoten ustroj družbe, politične arene ter gospodarske sfere je deformiran do te meje, da nadzor družbenih elit ni več mogoč; proces demokratičnega odločanja je na tej ravni deformiran, isto velja za tržne odnose; o avtonomiji medijev ne moremo govoriti; tovrstna oblika korupcije je dolgoročna, omejiti jo je mogoče zgolj s pretvorbo ključnih značilnosti sistema, z vpeljavo novih političnih ter gospodarskih akterjev ter razbitjem vzpostavljenega modela vratarstva ('gatekeeping'); ponovno, gre za delovanje, ki je vzpostavljeno od zgoraj navzdol in zahteva lojalnost vseh sodelujočih akterjev, ali pa pristajanje akterjev, ki nimajo neposrednega dostopa do virov moči in privilegijev.

Za vse navedene oblike korupcije velja, da se pogosto prelivajo, da potemtakem meje med njimi ni lahko določiti ter da nižje oblike oz tiste oblike korupcije, ki nastopajo na nižjih ravneh ne predstavljajo predpogoja pojava korupcije na višjih ravneh. Tako velja, da ulična korupcija ne predstavlja predpogoja sistemske korupcije ali korupcije ustroja, v osnovi pa velja, da se oblike korupcije medsebojno pogojujejo. Tako je 'ulična korupcija' pogosto povezana z 'upravno', 'sistemska' s 'korupcijo belih ovratnikov', 'korupcija ustroja' pa s 'korupcijo belih ovratnikov' ter 'sistemsko korupcijo'.

Kar zadeva družbeno moč, prehajajo oblike korupcije od tistih oblik, ki so najbližje posameznikom z najnižjih ravni družbene hierarhije, ki posedujejo tudi najmanj upravne, poklicne (tj moči, ki se nanaša na znanje, ki ga poseduje posamezna poklicna skupina, na primer učitelji, pravniki ali zdravniki), gospodarske ali politične moči, k posameznikom, ki imajo te moči veliko ali izjemno veliko in v svoj prid izkoriščajo dostop do mehanizmov odločanja ter prerazdeljevanja ekonomskih virov, ki so sicer namenjeni skupnosti ali pa v njeni lasti. Slednji, na primer, imajo moč, da v svojo korist preoblikujejo zakone ali vplivajo na njihovo interpretacijo, ali pa imajo tolikšno moč, da v svojo korist izoblikujejo celoten državni aparat ter sfero gospodarstva, vključno z izoblikovanjem pogojev, na podlagi katerih dostopajo do dejavnosti. Medtem ko je za ulično ter upravno korupcijo, deloma pa tudi za korupcijo belih ovratnikov, značilno uveljavljanje od spodaj navzgor, se sistemska ter korupcija ustroja vzpostavljata od zgoraj navzdol.

Kar zadeva trajnost, se trajnost ter trdoživost pojavov korupcije zvišuje od ulične pa do korupcije ustroja. Boj s slednjo je tudi najtežji, njeno ukoreninjenje pa izjemno nevarno, saj ogroža razvojni ter modernizacijski potencial gospodarstva, posledično pa družbeno blaginjo ter družbeno kohezivnost.

Raziskava o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja RS, katere analizo podajamo v nadaljevanju, poskuša podati odgovor na vprašanje, kakšen je razvojni potencial gospodarstva v RS, končno pa tudi odgovor na vprašanje, ali in v kolikšni meri družbo ter državo ogrožata sistemska korupcija ter korupcija ustroja.

Raziskava o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja v Republiki Sloveniji v letu 2012

Podatki o raziskavi

Raziskava je o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja v Republiki Sloveniji je bila opravljena med slovenskimi podjetji, ki se ukvarjajo s pridobitno (profitno) dejavnostjo. Ciljna oseba v podjetju je bila oseba, ki ima v organizaciji vodstveno funkcijo (npr. glavni direktor, pomočnik oz. namestnik direktorja, finančni direktor ali kak drugi član najožjega vodstva podjetja).

Podjetja so bila pri vzorčenju razdeljena na tri skupine:

- mala podjetja (5 do 49 zaposlenih): vzorčenih je bilo 3146 enot;
- srednja podjetja (50 do 249 zaposlenih): vzorčenih je bilo 1019 enot;
- velika podjetja (250 ali več zaposlenih): vzorčenih je bilo 280 enot.

Pri zbiranju podatkov je bila uporabljena kombinacija telefonskega in spletnega anketiranja. Zbiranje podatkov (anketiranje) je potekalo med 26. marcem in 24. aprilom 2012.

Skupni realizirani numerus je 583 anket, od tega 200 spletnih anket (34%) in 383 telefonskih anket (66%). Povprečna dolžina vprašalnika je bila približno 15 minut (15,5 minut pri telefonskem anketiranju in 14,5 minut pri spletnem anketiranju)

Končno, realizirano število anket po skupinah (velikosti podjetij) je naslednje:

- mala podjetja (5 do 49 zaposlenih); n=317, od tega 192 telefonskih anket in 125 spletnih anket (skupno število podjetij, ki so ob klicu izbrali možnost spletnega anketiranja je bilo 378, 33% jih je na anketo na spletu tudi dejansko odgovorilo); v sklopu malih podjetij smo razločevali med mikro in malimi podjetji – v primeru mikro podjetij gre za podjetja s 5 do 9 zaposlenimi, v primeru malih podjetij pa za podjetja z 10 do 49 zaposlenimi;
- srednja podjetja (50 do 249 zaposlenih); n=205, od tega 152 telefonskih anket in 53 spletnih anket (skupno število podjetij, ki so ob klicu izbrali možnost spletnega anketiranja je bilo 183, 29% jih je na anketo na spletu tudi dejansko odgovorilo);
- velika podjetja (250 ali več zaposlenih); n=61, od tega 39 telefonskih anket in 22 spletnih anket (skupno število podjetij, ki so ob klicu izbrala možnost spletnega anketiranja je bilo 57, 36% jih je na anketo na spletu tudi dejansko odgovorilo).

Vsak od posameznih vzorcev, torej vzorec mikro, malih, srednje velikih in velikih podjetij je reprezentativen, torej odgovori na primer managerjev malih podjetij predstavljajo stališča in položaj, ki je značilen za vsa mala podjetja v državi. Obenem pa je reprezentativen tudi seštevek odgovorov vseh podjetij, torej predstavljajo rezultati pričujoče raziskave razmere, položaj in stališča, ki so značilna za gospodarstvo v državi kot takšno.

Podatki so bili uteženi s pomočjo poststratifikacije – na zbranih podatkih je bilo naknadno izvedeno uteževanje vzorca, ki porazdelitev izbrane spremenljivke prilagodi populacijski strukturi.

Viri, vsebina ter cilj raziskave

Pri pripravi raziskave smo se opirali na več vprašalnikov, ki merijo širše značilnosti gospodarskega okolja in iščejo povezave med dejavniki kakovosti gospodarskega okolja ter vzdržnostjo gospodarske rasti. Med

drugim smo izhajali iz vprašalnika raziskave BEEPS (*Business Environment and Enterprise Performance Survey*), tj. Raziskave o poslovnem okolju in uspehu podjetij, ki jo je v 90. letih prejšnjega stoletja izvedla Svetovna banka, ter na vprašalnike primerjalnih raziskav o konkurenčnosti nacionalnih gospodarstev, ki ju izvajata Svetovni ekonomski forum ter Inštitut za razvoj managementa.

V raziskavi smo opredelili več področij zanimanja. V izhodišču smo povpraševali po splošnih dejavnikih, ki vplivajo na kakovost poslovnega okolja, vključno s korupcijo. V drugem sklopu vprašanj smo obravnavali različne finančne dejavnike ter njihovo problematičnost za delovanje in rast podjetja, v tretjem sklopu smo povpraševali po različnih vrsteh korupcije, s katerimi se srečujejo podjetja v Republiki Sloveniji, končno, v četrtem sklopu vprašanj, pa smo povpraševali še po dejavnikih, ki predstavljajo korupcijska tveganja, ali pa so rezultat korupcije in odsotnosti nadzornih institucij. Slednje lahko označimo za dejavnike, ki so odraz prisotnosti korupcijskih tveganj, ki jih lahko pripišemo obstoju sistemske korupcije oziroma ujetja države ter ujetja gospodarstva.

Pri opredeljevanju vprašanj, ki smo jih vključili v drugi in četrti sklop, smo se v največji meri naslanjali na rezultate raziskav o konkurenčnosti, ki jih izvajata Svetovni ekonomski forum in Inštitut za razvoj managementa. Pridobljeni rezultati so pokazali, da je oris kakovosti poslovnega okolja v državi, ki ga ponujajo rezultati obeh omenjenih raziskav in se nanašajo na razmere v RS v zadnjih dveh letih, pravilen. V osnovi gre za to, da je položaj, v katerem se je znašlo gospodarstvo v RS zelo ali celo izjemno slab, da predstavlja izjemno veliko težavo financiranje podjetij oziroma blokada denarnih tokov, da je zakonska in siceršnja regulativa v državi, z vidika konkurenčnosti gospodarstva, brez dvoma škodljiva, končno in nenazadnje pa lahko na podlagi pridobljenih podatkov sklepamo tudi o izraziti škodljivosti državnega lastništva ter o zaskrbljujoči razširjenosti ekonomskega rentništva.

V nadaljevanju ne povzemamo vseh rezultatov in ugotovitev Raziskave o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja v Republiki Sloveniji, temveč le najpomembnejše (raziskovalno poročilo v celoti bo v kratkem dostopno na spletni strani komisije).

Raziskavo smo začeli z vprašanjem o stanju slovenskega gospodarstva:

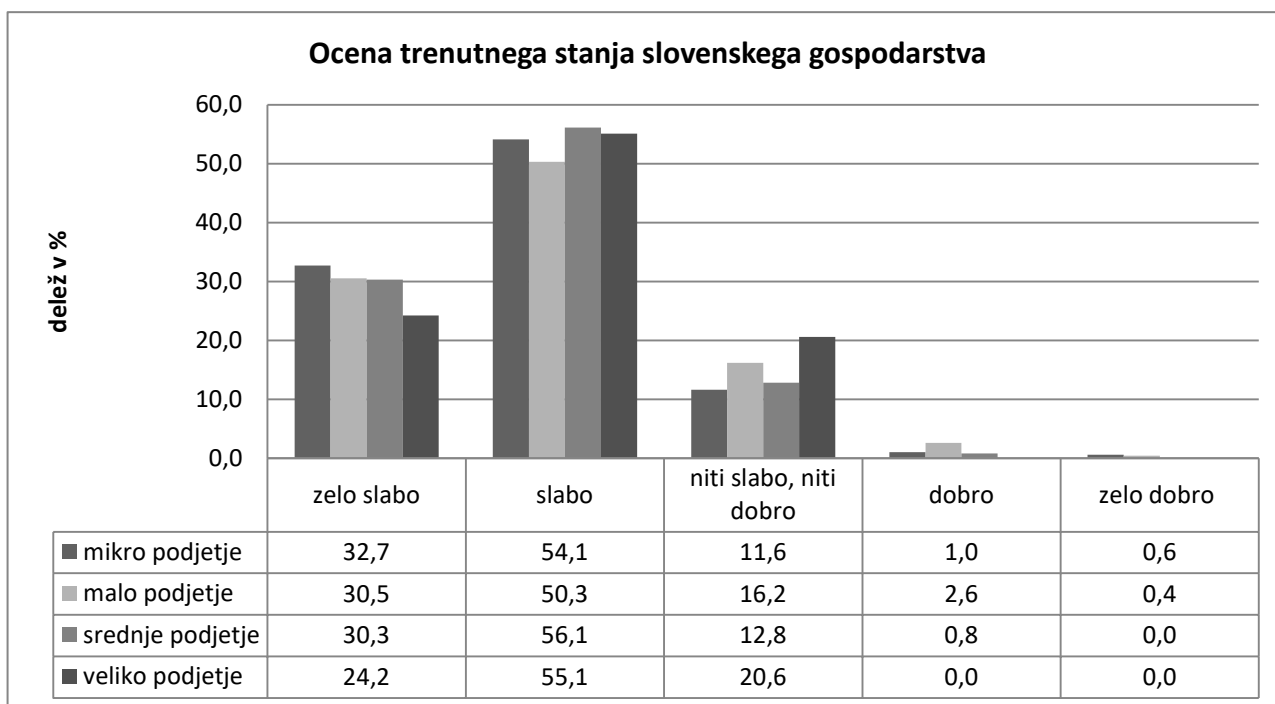
Najprej bi vas prosili, da ocenite, kakšno je, po vašem mnenju, trenutno stanje slovenskega gospodarstva?

<i>Odgovor</i>	<i>delež</i>
1 - zelo slabo	30,18
2 – slabo	53,51
3 - niti slabo, niti dobro	14,64
4 - dobro	1,39
5 - zelo dobro	,28

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 5 je 1,88.

Razvidno je, da kar 85 % predstavnikov vseh v raziskavo vključenih slovenskih podjetij ocenjuje, da je stanje slovenskega gospodarstva zelo slabo ali slabo.

Pregled podatkov po velikosti podjetij pokaže, da predstavniki vseh podjetij, torej ne glede na njihovo velikost, ocenjujejo, da je stanje slovenskega gospodarstva zelo slabo ali slabo. Med predstavniki mikro podjetij je takšnih 87 %, med predstavniki malih 81 %, med predstavniki srednjih 86 % in med predstavniki velikih 79 %. Med predstavniki velikih podjetij jih je tudi največ, 20,6 %, ki ocenjujejo, da stanje slovenskega gospodarstva ni niti slabo, niti dobro. Obenem pa ni med njimi niti enega, ki bi ocenjeval, da je stanje slovenskega gospodarstva dobro ali zelo dobro.

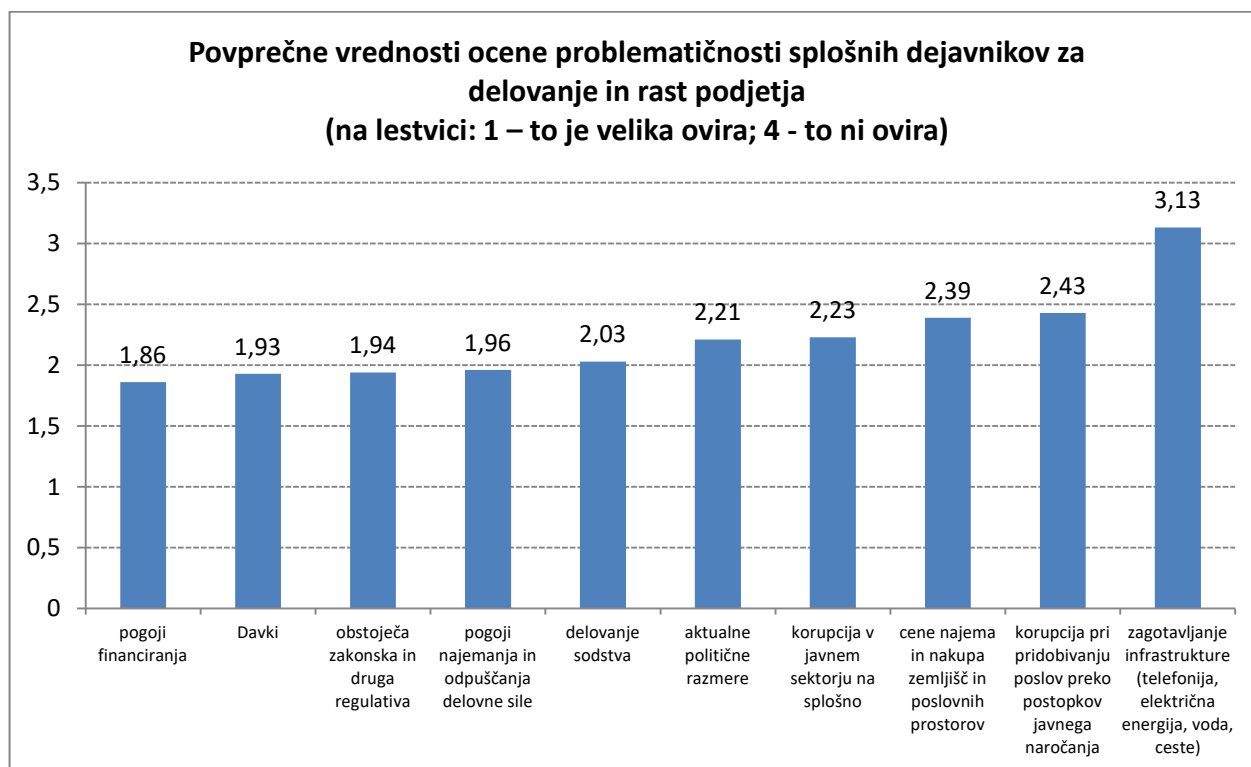
Nadaljujemo z analizo izbranih dejavnikov iz vseh štirih zgoraj opredeljenih sklopov.

Ocena problematičnosti izbranih splošnih dejavnikov za delovanje in rast podjetij v RS

Spodaj so predstavljene povprečne vrednosti ocen vseh splošnih dejavnikov, ki vplivajo na delovanje in rast podjetij, vključenih v pričujočo raziskavo o kakovosti poslovnega okolja v Republiki Sloveniji (na lestvici: 1 – to je velika ovira; 4 - to ni ovira):

dejavnik	povprečje
pogoji financiranja	1,86
zagotavljanje infrastrukture (telefonija, električna energija, voda, ceste)	3,13
cene najema in nakupa zemljišč in poslovnih prostorov	2,39
pogoji najemanja in odpuščanja delovne sile	1,96
davki	1,93
obstoječa zakonska in druga regulativa	1,94
delovanje sodstva	2,03
aktualne politične razmere	2,21
korupcija v javnem sektorju na splošno	2,23
korupcija pri pridobivanju poslov preko postopkov javnega naročanja	2,43

Povprečne vrednosti predstavljamo tudi v grafični obliki:

Iz gornjega grafa je razvidno, da predstavljajo pogoji financiranja največjo oviro pri poslovanju slovenskih podjetij, pogojem financiranja sledijo davki, pogoji najemanja in odpuščanja delovne sile ter delovanje sodstva. Korupcija v javnem sektorju ter korupcija pri pridobivanju poslov v postopkih javnega naročanja sta v drugi polovici navedenih ovir, na zadnjem mestu je zagotavljanje infrastrukture. Nikakor pa navedeno ne pomeni, da predstavlja korupcija dejavnik, ki ni pomemben. Povprečje petih ocen se nahaja pod ali zelo blizu srednje vrednosti 2, štiri srednje vrednosti, vključujoč korupcijo, pa ne presegajo srednje vrednosti 2,5. Torej se podjetja pri vseh teh dejavnih srečujejo z velikimi ali precejšnjimi ovirami. Pogosto so deleži predstavnikov podjetij, ki navajajo, da predstavlja določen dejavnik oviro pri delovanju in rasti njihovega podjetja (gre za seštevek odgovorov 'to je velika ovira' in 'to je še znosna ovira') višji od 60 %. Tudi v primeru zagotavljanja infrastrukture velja, da se s tovrstnimi težavami srečuje nezanemarljivo velik delež podjetij, med katerimi so tudi srednje velika in velika, kar je nenavadno, glede na njihovo ekonomsko in najverjetneje tudi politično moč oziroma glede na njihove možnosti vplivanja na odločevalce na ravni lokalne samouprave oziroma na občinski ravni, kot tudi na ravni države.

Poleg omemb korupcije, ki predstavljajo ocene, ki se nanašajo na korupcijo kot takšno, se vsaj še v primeru pogojev financiranja, zakonske in druge regulative, delovanja sodstva, najema in nakupa zemljišč ter zagotavljanja infrastrukture srečujemo s korupcijskimi tveganji, ki so lahko povezana z, ali pa so posledica, koruptivnih ravnanj.

V nadaljevanju predstavljamo podrobnejšo analizo izbranih splošnih dejavnikov.

Prosimo vas, da ocenite, kako problematični so za delovanje in rast vašega podjetja spodaj naštetih dejavniki:

... pogoji financiranja

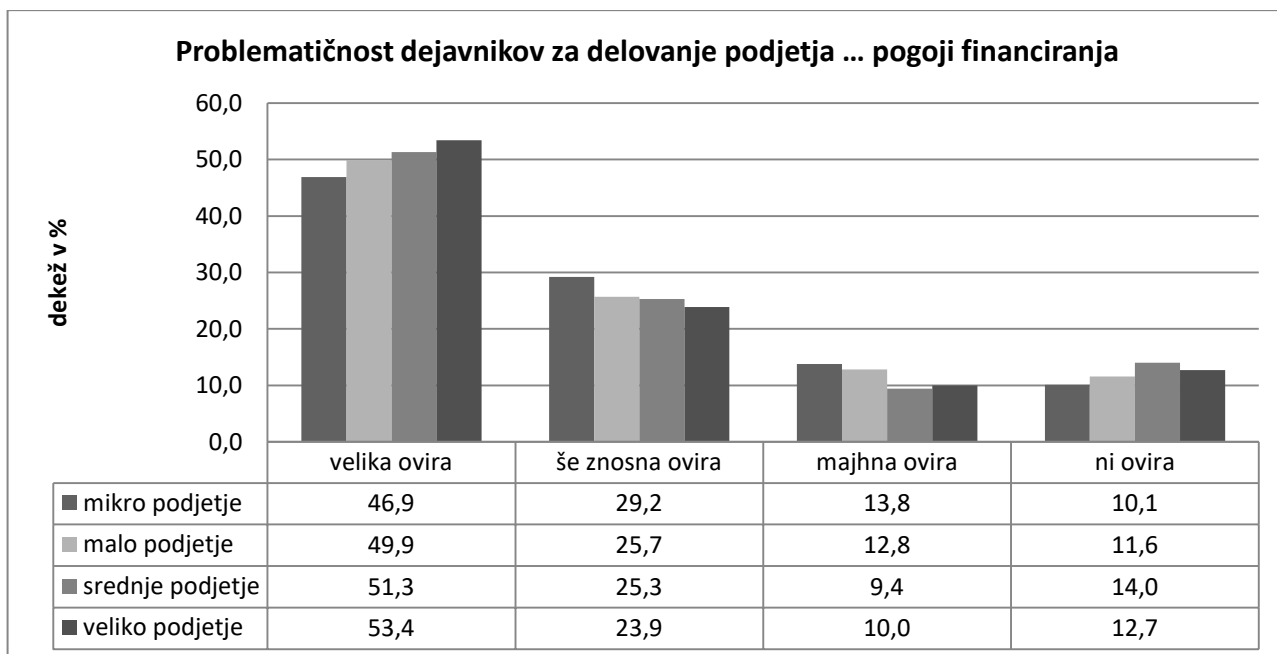
Odgovor	delež
1 - to je velika ovira	50,18
2 - to je še znosna ovira	26,06
3 - to je majhna ovira	11,55
4 - to ni ovira	12,21

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 1,86.

Razvidno je, da tri četrtine, tj. 76 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da predstavljajo pogoji financiranja veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja, na drugi strani pa jih 24 % ocenjuje, da predstavljajo pogoji financiranja za delovanje njihovega podjetja majhno oviro, ali jih sploh ne ovirajo.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da predstavniki vseh podjetij ocenjujejo, da predstavljajo pogoji financiranja problem za delovanje in rast njihovega podjetja. Med predstavniki mikro podjetij jih 76 % ocenjuje, da predstavljajo pogoji financiranja veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja, prav tako med malimi, medtem ko je takšnih med srednje velikimi in velikimi podjetji 77 %. Zanimivo je, da z velikostjo podjetja narašča tudi delež podjetnikov, ki izjavljajo, da predstavljajo pogoji financiranja veliko oviro za delovanje njihovega podjetja. Med predstavniki mikro podjetij je takšnih 47 % med predstavniki malih 50 %, med predstavniki srednje velikih 51 % in med predstavniki velikih podjetij 53 %.

Primerjava povprečnih vrednosti ocen problematičnosti različnih dejavnikov za delovanje in rast podjetja oziroma podjetij pokaže, da so pogoji financiranja najbolj problematični od vseh v raziskavo uvrščenih dejavnikov.

... obstoječa zakonska in druga regulativa

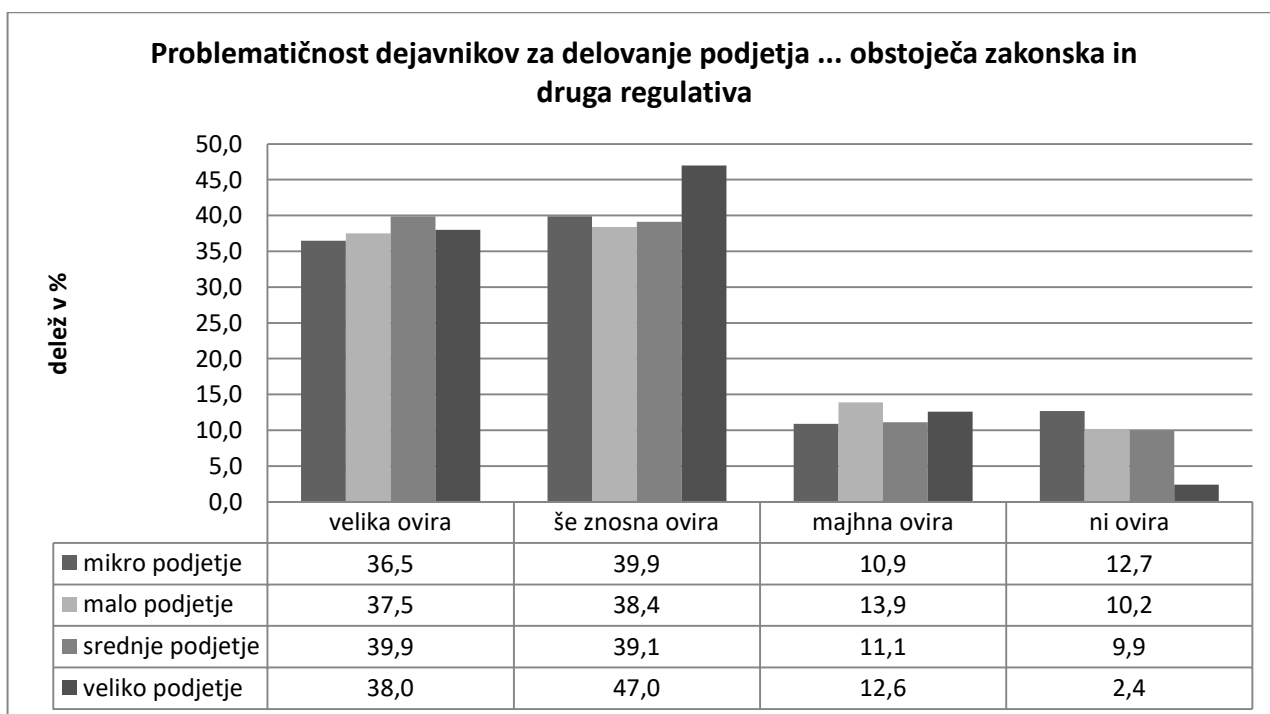
Odgovor	delež
1 - to je velika ovira	38,12
2 - to je še znosna ovira	39,93
3 - to je majhna ovira	12,22
4 - to ni ovira	9,73

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 1,94.

Razvidno je, da skoraj štiri petine, tj. 78 %, predstavnikov slovenskih podjetij navaja, da predstavlja obstoječa zakonska in druga regulativa veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 76 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavlja obstoječa zakonska in druga regulativa veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih prav tako 76 %, med srednje velikimi 79 %, med velikimi pa največ, kar 85 %. Kar zadeva najvišje deleže, predstavlja obstoječa zakonska in druga regulativa veliko oviro pri delovanju in rasti 40 % srednje velikih podjetij, da je ta ovira še znosna pa navaja 47 % predstavnikov velikih podjetij. Da predstavlja obstoječa zakonska in druga regulativa majhno oviro pri delovanju in rasti njihovega podjetja, navaja le 2 % predstavnikov velikih podjetij.

Gornjo ugotovitev lahko razberemo tudi iz mednarodnih raziskav, na primer iz raziskave Letopis svetovne konkurenčnosti Inštituta za razvoj managementa ter Poročilo o globalni konkurenčnosti Svetovnega ekonomskega foruma.

... pogoji najemanja in odpuščanja delovne sile

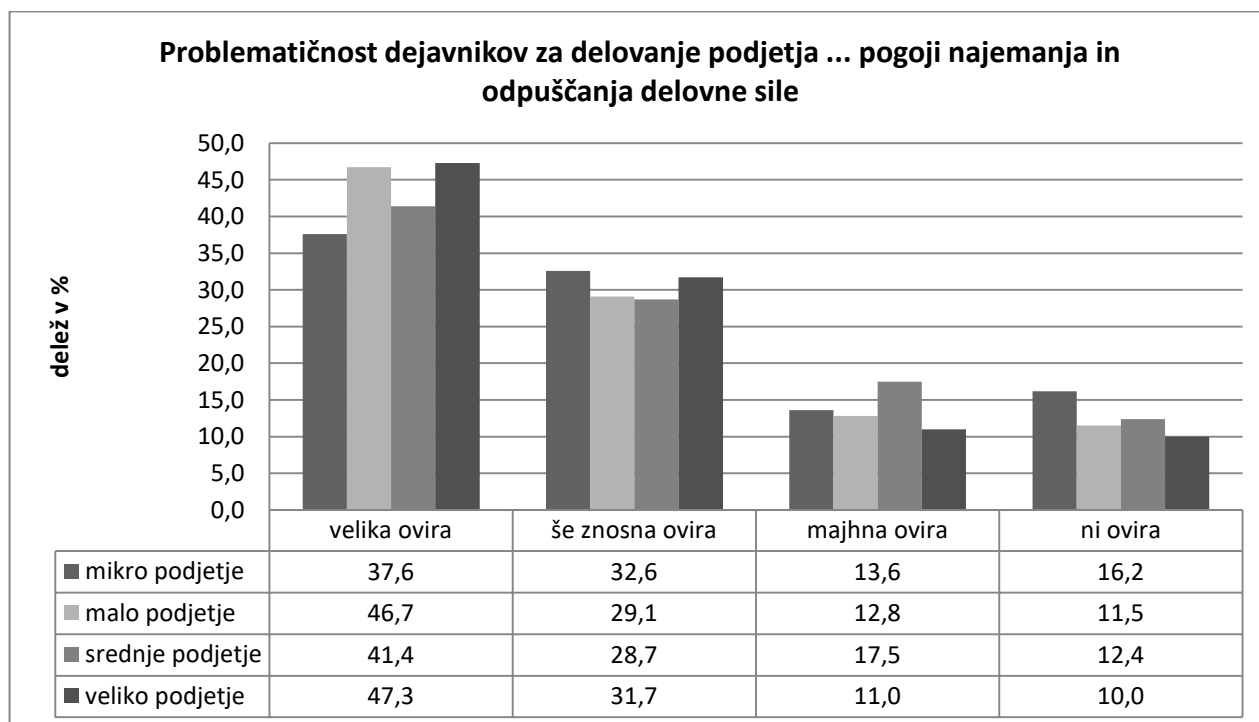
Odgovor	delež
1 - to je velika ovira	43,17
2 - to je še znosna ovira	29,96
3 - to je majhna ovira	14,32
4 - to ni ovira	12,56

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 1,96.

Razvidno je, da skoraj tri četrtine, tj. 73 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da predstavljajo pogoji najemanja in odpuščanja delovne sile veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 70 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavljajo pogoji najemanja in odpuščanja delovne sile veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 76 %, med srednje velikimi 70 %, med velikimi pa največ, 79 %. Zanimivo je, da najdemo največji delež podjetij, ki jih bremeni delovnopravna zakonodaja med malimi in velikimi podjetji. Da predstavljajo davki veliko oviro pri poslovanju njihovih podjetij, navaja 47 % predstavnikov malih in 47 % predstavnikov velikih podjetij.

Da je slovenska zakonodaja na omenjenem področju ena od najbolj problematičnih, je razvidno tudi iz mednarodnih raziskav, na primer iz raziskave Letopis svetovne konkurenčnosti Inštituta za razvoj managementa ter Poročilo o globalni konkurenčnosti Svetovnega ekonomskega foruma.

... delovanje sodstva

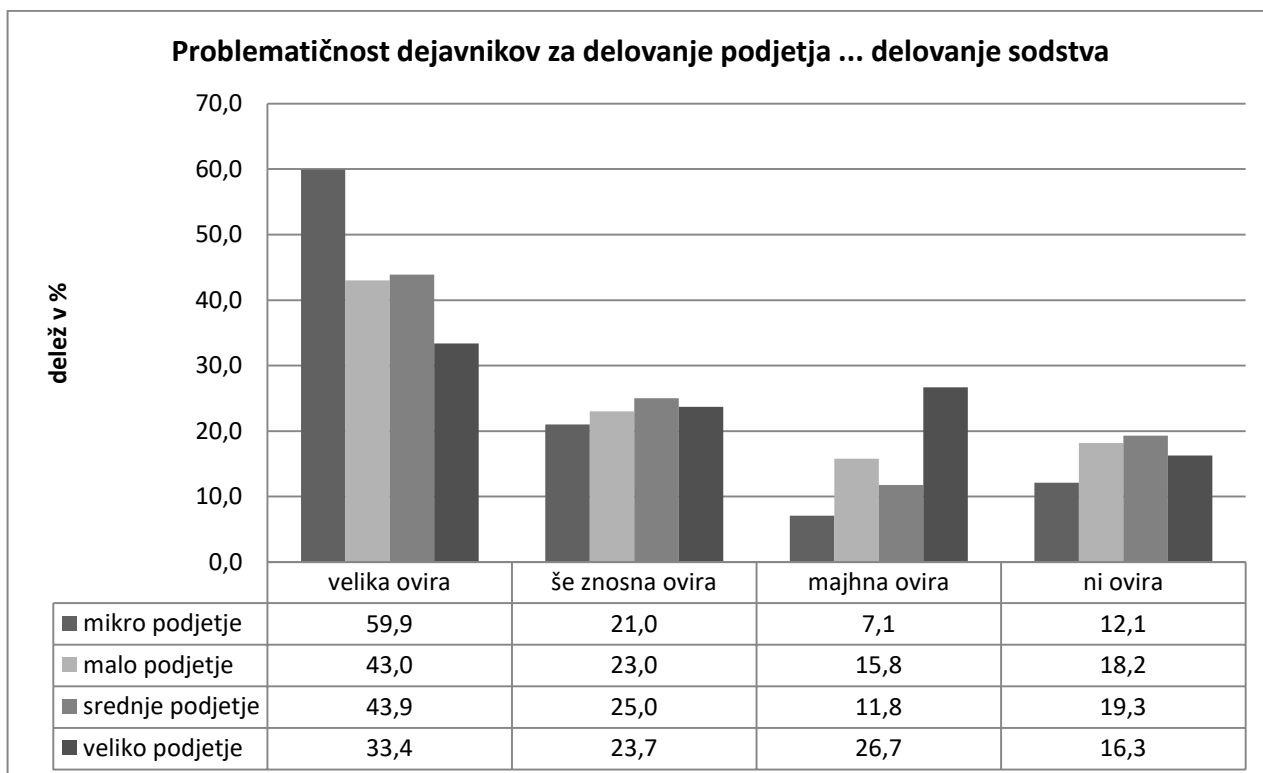
Odgovor	delež
1 - to je velika ovira	45,58
2 - to je še znosna ovira	23,36
3 - to je majhna ovira	13,94
4 - to ni ovira	17,12

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 2,03.

Razvidno je, da več kot dve tretjini, tj. 69 %, predstavnikov slovenskih podjetij navaja, da predstavlja delovanje sodstva veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,20 (s statistično značilnostjo 0,01), gre za srednje močno povezanost: velja, da večje kot je podjetje, manjši problem predstavlja zanj delovanje sodstva. Nikakor pa to ne pomeni, da predstavlja delovanje sodstva nepomembno oviro tudi za srednje velika ali velika podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da kar 81 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavlja delovanje sodstva veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 66 %, med srednje velikimi 69 %, med velikimi pa najmanj, 57 %. Kar zadeva najvišje deleže, predstavlja delovanje sodstva veliko oviro pri delovanju in rasti 60 % mikro podjetij, da je ta ovira še znosna pa navaja 44 % predstavnikov srednje velikih podjetij. Na drugi strani, tudi tukaj povzemamo najvišje deleže, pa predstavlja delovanje sodstva majhno oviro pri delovanju in rasti 27 % velikih podjetij in ne predstavlja ovire pri delovanju in rasti 19 % srednje velikih podjetij.

... korupcija v javnem sektorju na splošno

Odgovor	delež
1 - to je velika ovira	36,05
2 - to je še znosna ovira	25,08
3 - to je majhna ovira	18,47
4 - to ni ovira	20,39

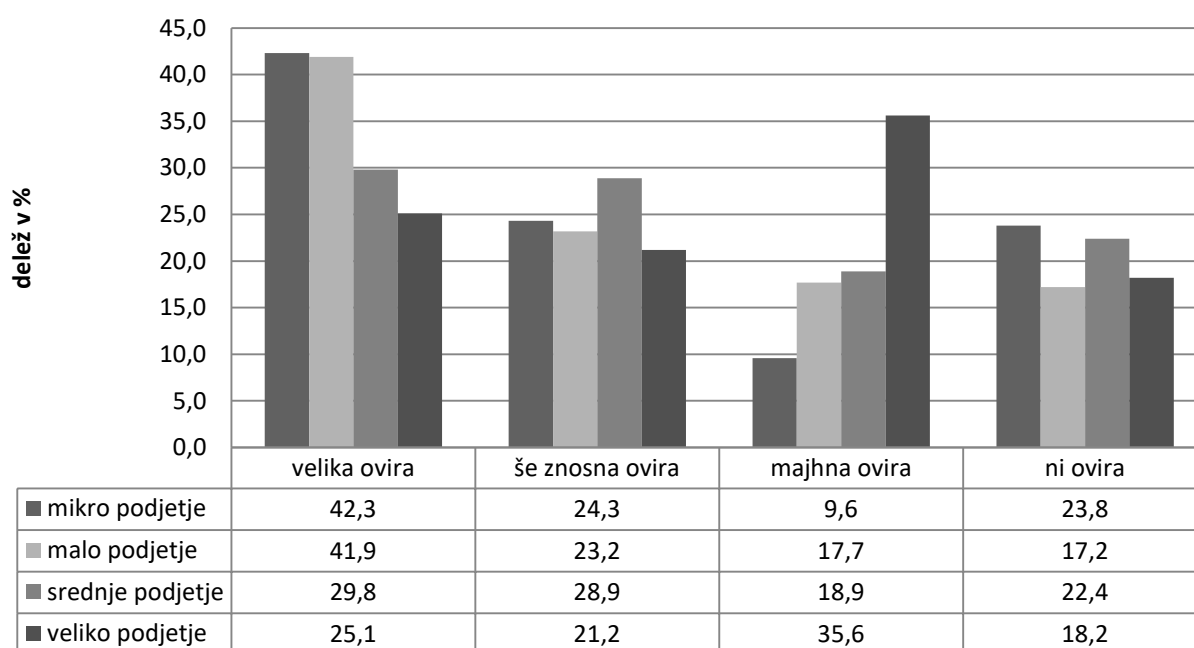
Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 2,23.

Razvidno je, da tri petine, tj. 61 %, predstavnikov slovenskih podjetij navaja, da predstavlja korupcija v javnem sektorju na splošno veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,21 (z visoko statistično značilnostjo 0,00), gre za srednje močno povezanost: velja, da večje kot je podjetje, manjši problem predstavlja zanj korupcija v javnem sektorju. Nikakor pa to ne pomeni, da predstavlja korupcija v javnem sektorju nepomembno oviro tudi za srednje velika ali velika podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 67 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavlja korupcija v javnem sektorju veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 64 %, med srednje velikimi največ, 70 %, in med velikimi 64 %. Kar zadeva najvišje deleže, predstavlja korupcija v javnem sektorju veliko oviro pri delovanju in rasti 42 % mikro podjetij, da je ta ovira še znosna pa navaja 29 % predstavnikov srednje velikih podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, pa predstavlja korupcija v javnem sektorju majhno oviro pri delovanju in rasti 36 % velikih podjetij, da korupcija v javnem sektorju zanje ne predstavlja ovire pa navaja 24 % predstavnikov mikro podjetij. Verjetno se v tem primeru srečujemo s podjetji, ki ne sodelujejo na razpisih, ki se nanašajo na javno naročanje. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki navajajo, da korupcija v javnem sektorju zanje ne predstavlja ovire, najdemo med malimi podjetji, takšnih je 17 %.

Problematičnost dejavnikov za delovanje podjetja ... korupcija v javnem sektorju na splošno

... zagotavljanje infrastrukture (telefonija, električna energija, voda, ceste)

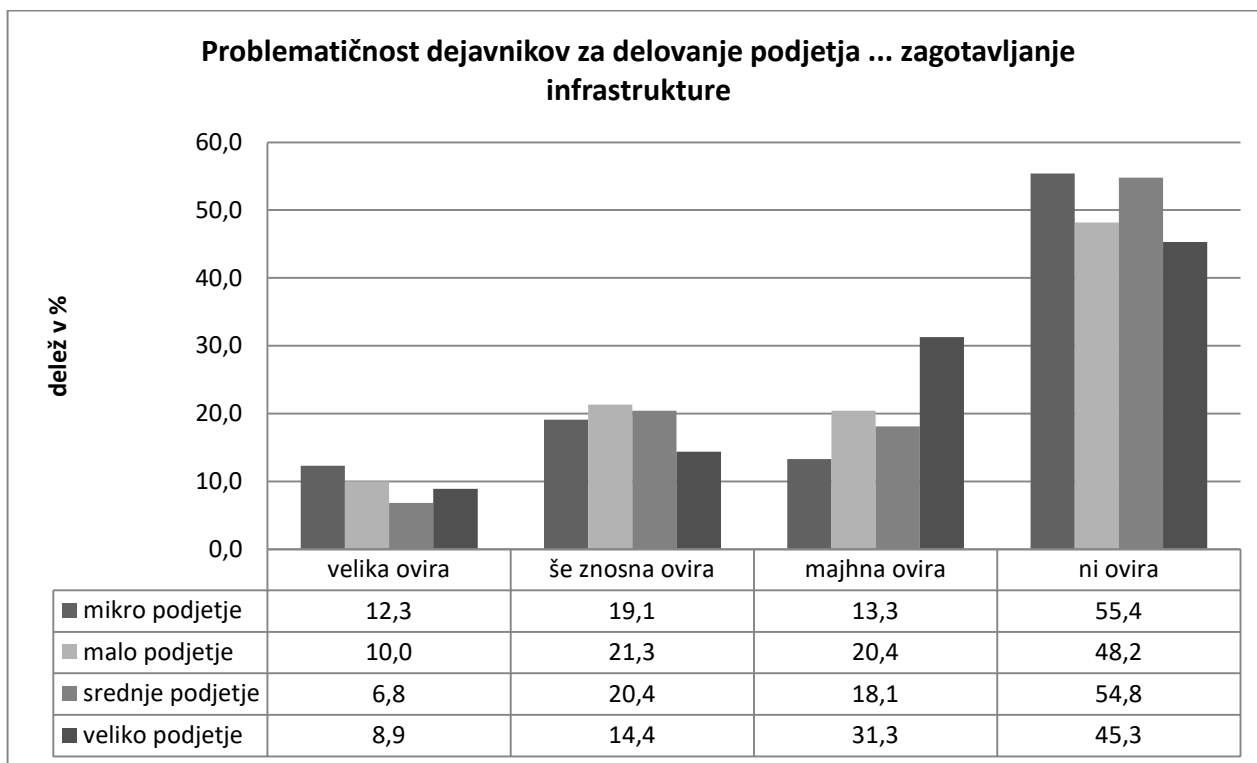
Odgovor	delež
1 - to je velika ovira	9,28
2 - to je še znosna ovira	19,77
3 - to je majhna ovira	19,43
4 - to ni ovira	51,51

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 3,13.

Razvidno je, da dobra četrtnina, tj. 29 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da predstavlja zagotavljanje infrastrukture veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovih podjetij, na drugi strani pa jih 71 % ocenjuje, da predstavlja zagotavljanje infrastrukture za delovanje njihovih podjetij majhno oviro, ali jih sploh ne ovira.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da 31 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavlja zagotavljanje infrastrukture veliko ali še znosno oviro za delovanje in rast njihovih podjetij, z enakim deležem se srečujemo tudi med malimi podjetji, medtem ko je takšnih med srednje velikimi 27 % in med velikimi podjetji 23 %. Pridobljena ocena je pomenljiva. Zagotavljanje infrastrukture v razviti družbi, med katere brez dvoma spada tudi Slovenija, namreč ne bi smelo predstavljati tolikšnega problema. Še posebej pa ne bi smelo predstavljati problema za srednje velika ali velika podjetja, ki se kar v četrtinskem deležu soočajo s težavami pri zagotavljanju infrastrukture.

Sicer je obravnavani dejavnik še najmanj problematičen med vsemi v raziskavo vključenimi dejavniki, ki vplivajo na delovanje in rast podjetja, vendar to še ne pomeni, da lahko njegovo podrobno obravnavo opustimo. Verjetno se na navedenem področju srečujemo s korupcijskimi tveganji, ki jim bomo morali v prihodnje posvetiti več pozornosti.

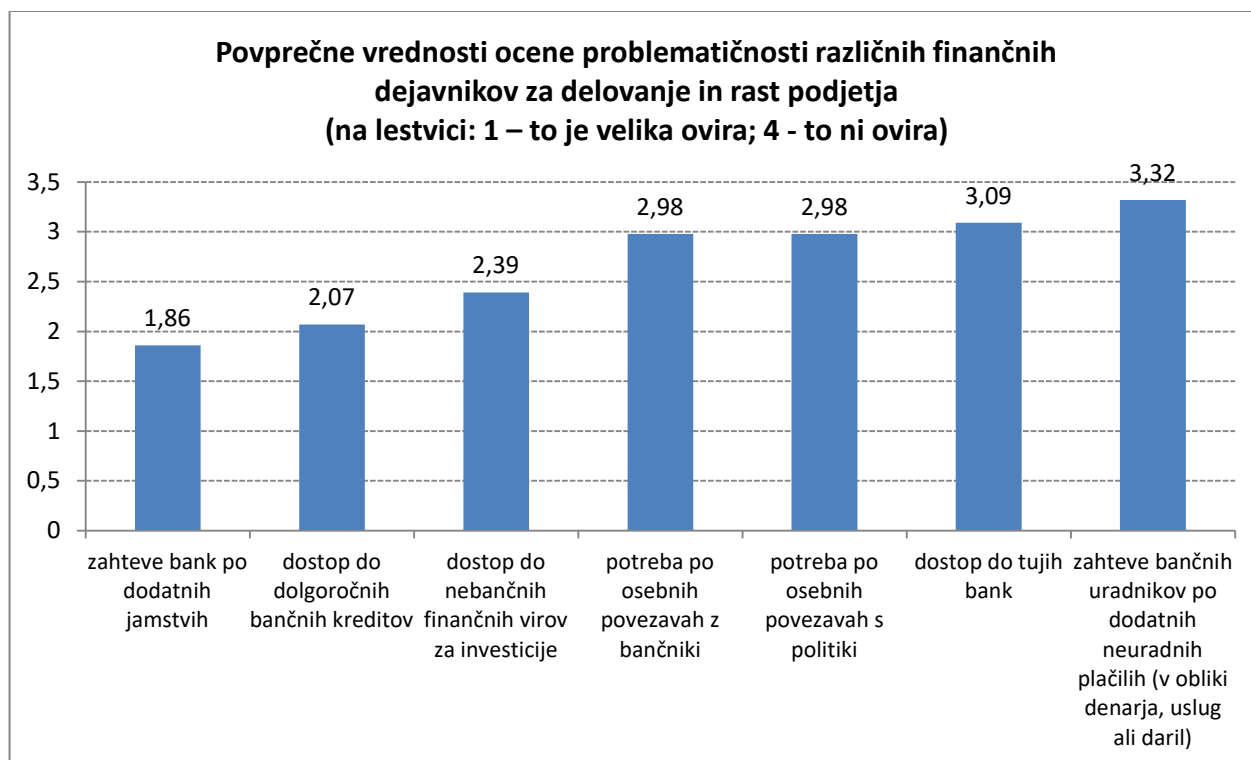
Nadaljujemo z obravnavo finančnih dejavnikov oziroma dejavnikov financiranja podjetij. Gre za področje, ki predstavlja največjo oviro pri delovanju podjetij v Republiki Sloveniji v obdobju zadnjih nekaj let, kar je jasno razvidno tudi iz primerjalnih raziskav, na primer iz raziskave Letopis svetovne konkurenčnosti Inštituta za razvoj managementa ter Poročilo o globalni konkurenčnosti Svetovnega ekonomskega foruma.

Ocena problematičnosti finančnih dejavnikov za delovanje in rast podjetij v RS

Spodaj so predstavljene povprečne vrednosti ocen vseh finančnih dejavnikov, ki vplivajo na delovanje in rast podjetij, vključenih v pričujočo raziskavo o kakovosti poslovnega okolja v Republiki Sloveniji (na lestvici: 1 – to je velika ovira; 4 - to ni ovira):

<i>dejavnik</i>	<i>povprečje</i>
zahteve bank po dodatnih jamstvih	1,86
potreba po osebnih povezavah z bančniki	2,98
potreba po osebnih povezavah s politiki	2,98
dostop do tujih bank	3,09
dostop do nebančnih finančnih virov za investicije	2,39
dostop do dolgoročnih bančnih kreditov	2,07
zahteve bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih (v obliki denarja, uslug ali daril)	3,32

Spodaj podajamo graf, ki podaja zgoraj navedene povprečne vrednosti finančnih dejavnikov, ki vplivajo na delovanje in rast podjetij v Republiki Sloveniji:

Velja, kot je razvidno že iz ocen problematičnosti splošnih dejavnikov poslovnega okolja v RS, da predstavljajo pogoji financiranja največji problem slovenskih podjetij. Zgoraj povzete ocene s področja financiranja podjetij nam omogočajo boljši vpogled v razmere na tem področju.

Rečemo lahko, da so podjetja v Republiki Sloveniji v izjemno težkem finančnem položaju. Na eni strani se soočajo s kreditnim krčem (kot ugotavljata, med drugimi, ekonomista Bole in Ribnikar), na drugi pa z nesolventnostjo, ki se razširja in ogroža vsa podjetja, ne glede na velikost. Nesolventnost podjetij se izteka v plačilni krč. Kar zadeva kreditni in plačilni krč ter insolventnost, so še najbolj prizadeta manjša in srednje velika podjetja (Bole s sodelavci, 2011).

Iz zgoraj navedenega je razvidno, da o težavah s financiranjem poročajo vsa slovenska podjetja, da so za podjetja v tem okviru še najbolj problematične zahteve bank po dodatnih jamstvih. Opozarjamo na vidike težav s financiranjem, ki so povezane s povezavami med politiko, bančniki ter podjetji. Povezave med podjetniki, bančniki in akterji iz politične arene presegajo interese, ki zadevajo poslovanje in rast podjetij ter tržna načela, v skladu s katerimi naj bi delovala podjetja in banke. V primeru povezav med podjetniki in politiki ter bančniki in politiki, ali pa povezav med podjetniki in bančniki, ki jih pogojujejo povezave s politiki, se srečujemo z veliki korupcijskimi tveganji.

Glede na to, da so za sistemsko korupcijo in korupcijo ustroja značilne povezave s ključnimi akterji v politični sferi, v sferi bančništva ter v sferi gospodarstva, se za našo obravnavo najpomembnejša velika podjetja. V teh podjetjih, glede na to, da so pogosto v državni lasti, igrajo predstavniki države, ki zasedajo položaje v nadzornih svetih, pomembno vlogo. Nevarnost sistemske korupcije ter vzpostavitve razmer, ki vzpostavljajo korupcijo ustroja je tukaj zelo velika. Vsaj posredno so žrtve igre 'velikih' akterjev srednje velika in mala (vključno z mikro podjetji) podjetja.

Zgoraj povzeti rezultati raziskave o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja v RS pričajo o tem, da so za podjetnike nujni tako stiki oziroma osebne povezave z bančniki ter povezave s politiki, obenem pa se predstavniki vseh podjetij, ne glede na velikost, srečujejo z zahtevami bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih (v zadnjem primeru gre za primere administrativne korupcije, ki pa so lahko povezani z značilnostmi sistemske ali lahko nakazujejo na obstoj korupcije ustroja).

Opozarjamo, da so na področju financiranja velika podjetja močno izpostavljena oziroma imajo pogosto zelo velike težave s financiranjem oziroma z dostopom do finančnih in investicijskih virov. Obenem pa so ta podjetja, kot smo navedli zgoraj, pogosto tesno povezana s politiko, še posebej tam, kjer gre za podjetja v državni lasti, ki jih kreditirajo banke, ki so prav tako v državni lasti. Tukaj se brez dvoma srečujemo z izjemno velikimi korupcijskimi tveganji. Na splošno lahko rečemo, da predstavlja dostop do bančnih virov, s katerimi razpolagajo banke v državni lasti, dostop do subvencij ter možnost vplivanja na rezultate razpisov v okvirih postopkov javnega naročanja korupcijska tveganja, ki so značilna za družbe, ki se soočajo s sistemsko korupcijo ter korupcijo ustroja.

V nadaljevanju predstavljamo podrobnejšo analizo izbranih finančnih dejavnikov:

Prosimo vas, da na isti lestvici ocenite, kako problematični so za delovanje in rast vašega podjetja spodaj naštetih finančni dejavniki:

... zahteve bank po dodatnih jamstvih

<i>Odgovor</i>	<i>delež</i>
1 - to je velika ovira	54,52
2 - to je še znosna ovira	19,95
3 - to je majhna ovira	10,50
4 - to ni ovira	15,04

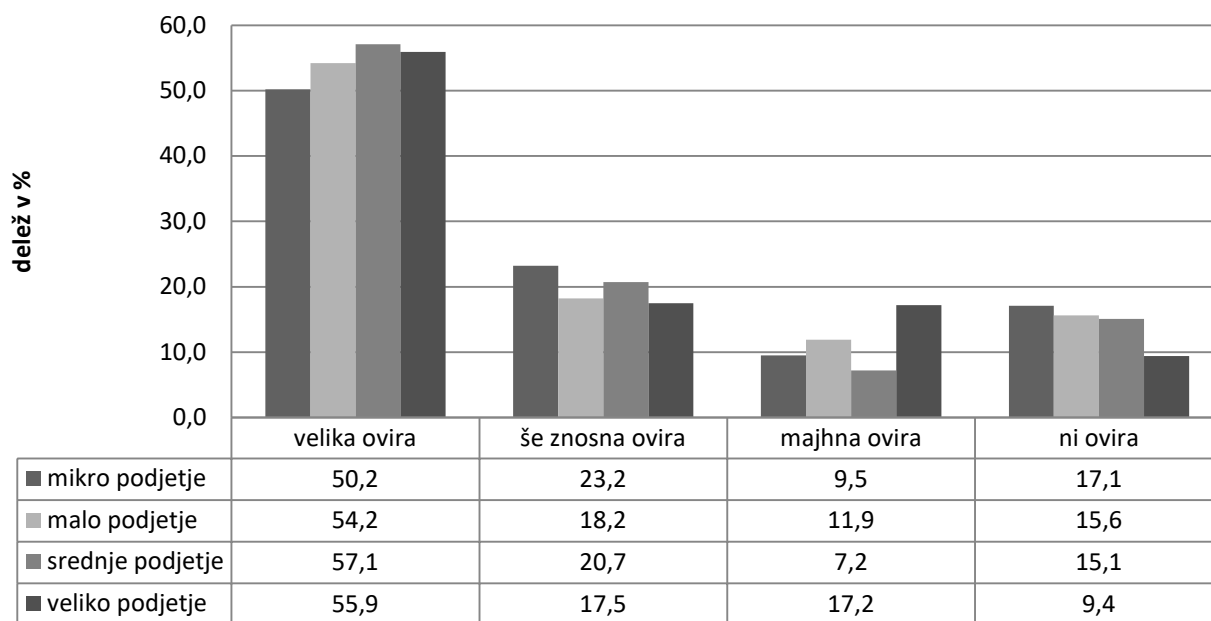
Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 1,86.

Razvidno je, da tri četrtine, tj. 74 %, predstavnikov slovenskih podjetij navaja, da predstavljajo zahteve bank po dodatnih jamstvih veliko ali še znosno oviro za delovanje in rast njihovega podjetja. Opozarjamo, da jih kar dobra polovica, 55 %, navaja, da predstavljajo tovrstne zahteve veliko oviro. Tovrstne težave si lahko razložimo s tem, da zelo veliko podjetij ne premore kolateralov, tj. ne more zastaviti premoženja v obliki, na primer, stavb ali zemljišč, da bi z njimi pri bankah zavarovale svoje bančne kredite. Težave s kolaterali si lahko razložimo tako s padcem vrednosti gradbenih objektov in zemljišč, ki je posledica razpoka nepremičninskega balona, kot z zaostrenimi pogoji kreditiranja, ki so posledica zahtev Evropske centralne banke, Banke Slovenije ter, končno, slovenskih bank, ki predstavljajo vir finančnih sredstev realnega sektorja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik, torej se vsa podjetja, ne glede na svojo velikost, srečujejo z velikimi težavami pri najemanju kreditov.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 73 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavljajo zahteve bank po dodatnih jamstvih veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 72 %, med srednje velikimi 78 %, in med velikimi 73 %. Kar zadeva najvišje deleže, predstavljajo zahteve bank po dodatnih jamstvih veliko oviro pri delovanju in rasti 57 % srednje velikih podjetij, da je ta ovira še znosna pa navaja 23 % predstavnikov mikro podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, pa predstavljajo zahteve bank po dodatnih jamstvih majhno oviro pri delovanju in rasti 17 % velikih podjetij, da zahteve bank po dodatnih jamstvih zanje ne predstavljajo ovire pa navaja 17 % predstavnikov mikro podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki navajajo, da zahteve bank po dodatnih jamstvih zanje ne predstavljajo ovire, najdemo med velikimi podjetji, takšnih je 9 %.

**Problematičnost različnih finančnih dejavnikov za delovanje podjetja ...
zahteve bank po dodatnih jamstvih**

... dostop do dolgoročnih bančnih kreditov

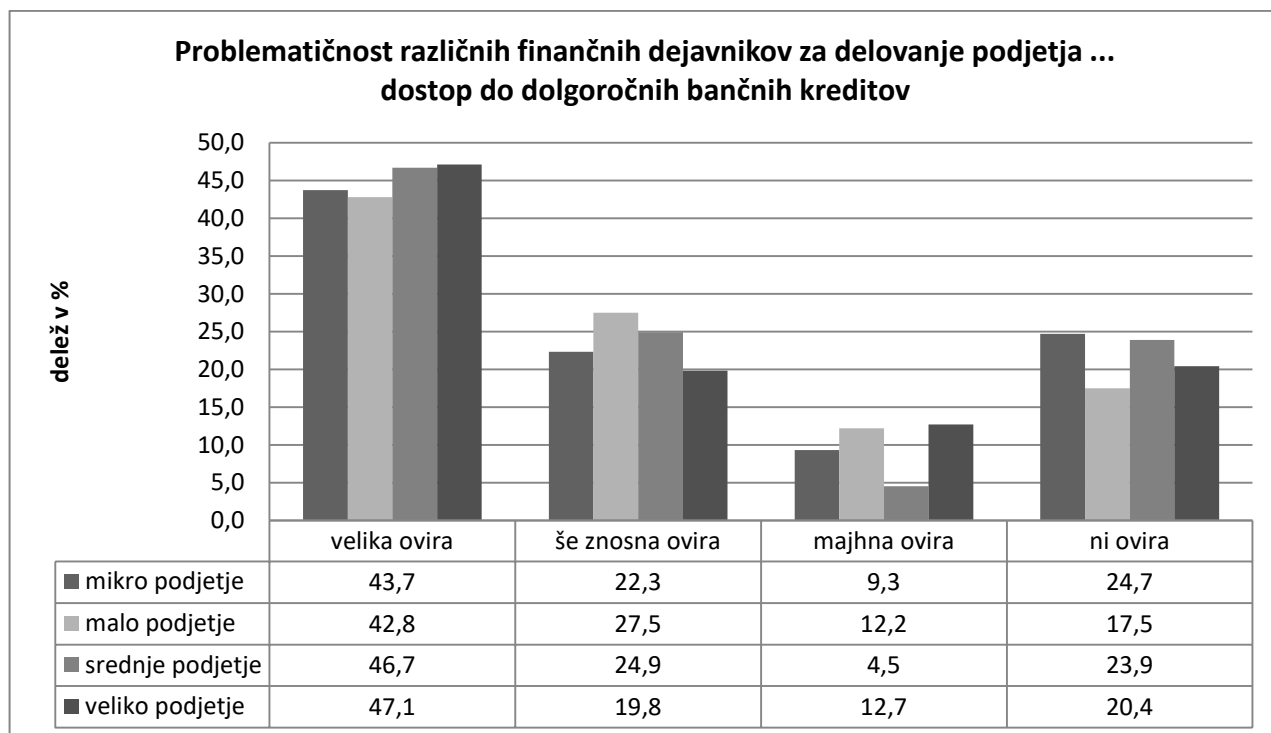
Odgovor	delež
1 - to je velika ovira	44,82
2 - to je še znosna ovira	24,71
3 - to je majhna ovira	9,12
4 - to ni ovira	21,35

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 2,07.

Razvidno je, da dobri dve tretjini, tj. 70 %, predstavnikov slovenskih podjetij navaja, da predstavlja dostop do dolgoročnih bančnih kreditov veliko ali še znosno oviro za delovanje in rast njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik, torej med njimi ni razlik, ki bi bile pogojene z njihovo velikostjo. Potemtakem velikost podjetja ni dejavnik, ki bi bil povezan z dostopom do dolgoročnih bančnih kreditov. Vsa podjetja so v tem primeru v istem položaju.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 66 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavlja dostop do dolgoročnih bančnih kreditov veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 70 %, med srednje velikimi 72 %, in med velikimi 67 %. Kar zadeva najvišje deleže, predstavlja dostop do dolgoročnih bančnih kreditov veliko oviro pri delovanju in rasti 47 % velikih podjetij, da je ta ovira še znosna pa navaja 28 % predstavnikov malih podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, pa predstavlja dostop do dolgoročnih bančnih kreditov majhno oviro pri delovanju in rasti 13 % velikih podjetij, da dostop do dolgoročnih bančnih kreditov zanje ne predstavlja ovire pa navaja 25 % predstavnikov mikro podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki navajajo, da dostop do dolgoročnih bančnih kreditov zanje ne predstavlja ovire, najdemo med malimi podjetji, takšnih je 18 %.

... potreba po osebnih povezavah z bančniki

Odgovor	delež
1 - to je velika ovira	11,71
2 - to je še znosna ovira	22,89

3 - to je majhna ovira	20,93
4 - to ni ovira	44,46

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 2,98.

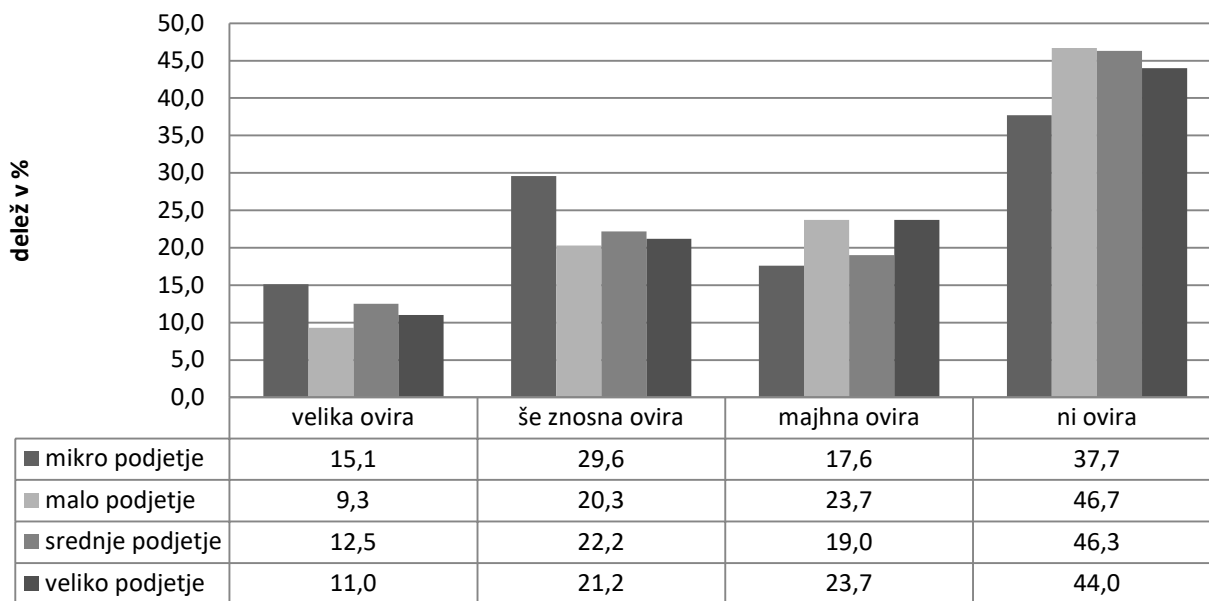
Razvidno je, da tretjina, tj. 35 %, predstavnikov slovenskih podjetij navaja, da predstavlja potreba po osebnih povezavah z bančniki veliko ali še znosno oviro za delovanje in rast njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik, torej med njimi ni razlik, ki bi bile pogojene z njihovo velikostjo. Potemtakem velikost podjetja ni dejavnik, ki bi bil povezan s potrebo po osebnih povezavah z bančniki v namen, na primer, olajšanega dostopa podjetja do finančnih virov. Vsa podjetja so v tem primeru v istem položaju.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 45 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavlja potreba po osebnih povezavah z bančniki veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 30 %, med srednje velikimi 35 %, in med velikimi 32 %. Kar zadeva najvišje deleže, predstavlja potreba po osebnih povezavah z bančniki veliko oviro pri delovanju in rasti 15 % mikro podjetij, da je ta ovira še znosna pa navaja 30 % prav tako predstavnikov mikro podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, pa predstavlja potreba po osebnih povezavah z bančniki majhno oviro pri delovanju in rasti 24 % malih in velikih podjetij, da potreba po osebnih povezavah z bančniki zanje ne predstavlja ovire pa navaja 47 % predstavnikov malih podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki navajajo, da potreba po osebnih povezavah z bančniki zanje ne predstavlja ovire, najdemo med mikro podjetji, takšnih je 38 %.

Opozarjamo, da je treba ne glede na majhne deleže odgovorov oziroma ocen, da predstavlja potreba po osebnih povezavah z bančniki veliko ali še znosno oviro za delovanje in rast njihovega podjetja, njihove navedbe jemati skrajno resno. Sicer lahko osebno poznavanje bančnika pripomore k olajšanemu delovanju podjetja v razmerah, ko je financiranje podjetij vse težje, po drugi strani pa takšna praksa nakazuje na to, da obstaja pri tovrstni dejavnosti oziroma praksi korupcijsko tveganje. V kolikor imamo namreč opraviti z banko v javni oziroma državni lasti, lahko pride do tega, da bo bančnik dodelil kredit na podlagi ocene, ki ni podkrepjena z oceno tveganja, temveč na podlagi osebnih zagotovil ali koristi, ali politične spodbude. Ne smemo spregledati, da predstavlja potreba po osebnih povezavah z bančniki veliko oviro za poslovanje in rast 13 % srednje velikih in 11 % velikih podjetij, da je ta ovira znosna, da jo torej zmorejo premagati, pa navaja 22 % predstavnikov srednje velikih in 21 % predstavnikov velikih podjetij. V seštevku se potemtakem v obeh primerih srečujemo s tretjino anketirancev oziroma srednje velikih in velikih podjetij v Republiki Sloveniji, ki se pri najemanju kreditov zanašajo na poznanstva z bančniki.

**Problematičnost različnih finančnih dejavnikov za delovanje podjetja ...
potreba po osebnih povezavah z bančniki**

... potreba po osebnih povezavah s politiki

Odgovor	delež
1 - to je velika ovira	16,95
2 - to je še znosna ovira	18,85
3 - to je majhna ovira	13,42
4 - to ni ovira	50,78

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 2,98 (kot pri potrebi po osebnih povezavah z bančniki).

Razvidno je, da tretjina, tj. 36 %, predstavnikov slovenskih podjetij navaja, da predstavlja potreba po osebnih povezavah s politiki, v navezavi na finančne dejavnike, veliko ali še znosno oviro za delovanje in rast njihovega podjetja.

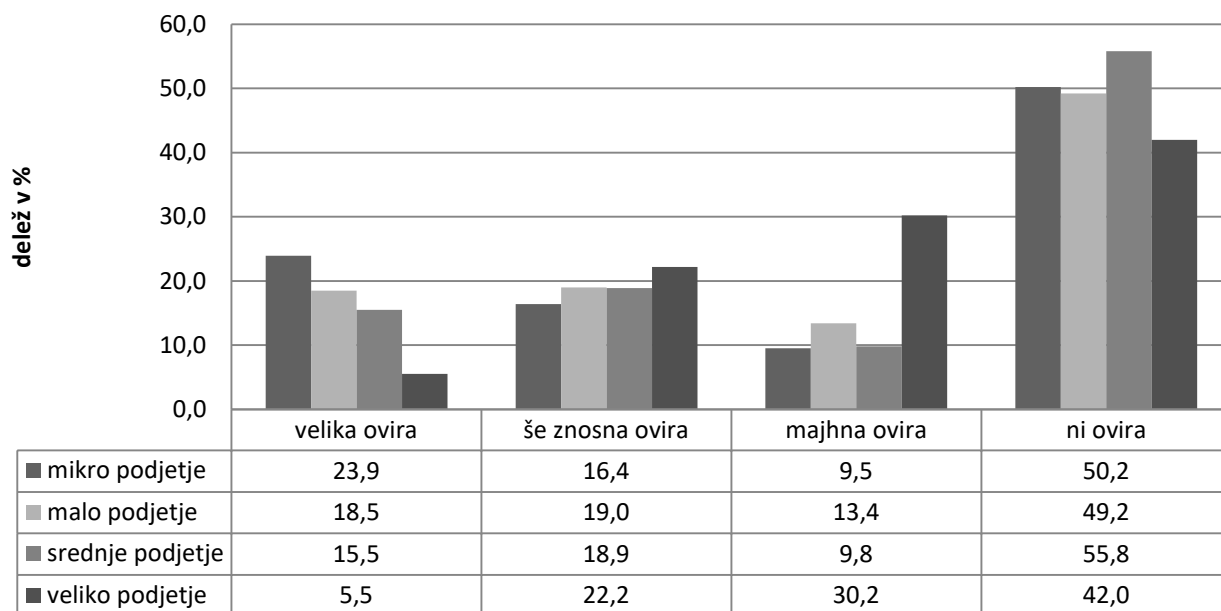
Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,22 (z visoko statistično značilnostjo 0,00), gre za srednje močno povezanost: velja, da večje kot je podjetje, manjši problem predstavlja zanj potreba po osebnih povezavah s politiki, v navezavi na finančne dejavnike. Nikakor pa to ne pomeni, da predstavlja potreba po osebnih povezavah s politiki, v navezavi na finančne dejavnike, nepomembno oviro tudi za velika podjetja. Vsaj zanje velja, ta sklep oziroma domneva je upravičena, da imajo njihovi predstavniki stike s politiki, ali pa lahko nanje vplivajo, ali jih pozivajo k specifičnim dejavnostim, ki naj prispevajo k ugodnejšemu položaju podjetja. Vpliv oziroma povezava med enimi in drugimi je pogojena z velikostjo podjetja – vsaj načeloma velja, da večje kot je podjetje, z večjimi sredstvi razpolaga, več proizvaja in večji zaposlovalec je. Zato je v očeh politikov tudi pomembnejše in posredovanje politikov pri zagotavljanju finančnih virov v primeru velikih podjetij ni tako vprašljivo ali težavno kot v primeru na primer malega podjetja. V okvirih gospodarstva, v katerem je precejšen del lastnine še zmeraj v lasti države, ki imenuje svoje predstavnike v nadzorne svete, je povezava teh nadzornikov s politično sfero neizogibna.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 40 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavlja potreba po osebnih povezavah s politiki veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 38 %, med srednje velikimi 33 %, in med velikimi 28 %. Kar zadeva najvišje deleže, predstavlja potreba po osebnih povezavah s politiki veliko oviro pri delovanju in rasti 24 % mikro podjetij. Da je ta ovira še znosna, navaja 22 % predstavnikov velikih podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, predstavlja potreba po osebnih povezavah s politiki majhno oviro pri delovanju in rasti 30 % velikih podjetij, da potreba po osebnih povezavah s politiki zanje ne predstavlja ovire pa navaja 56 % predstavnikov srednje velikih podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki navajajo, da potreba po osebnih povezavah s politiki zanje ne predstavlja ovire, najdemo med velikimi podjetji, takšnih je 42 %.

Tudi kar zadeva ta dejavnik opozarjamo, da je treba – ne glede na majhne deleže odgovorov oziroma ocen, da predstavlja potreba po osebnih povezavah s politiki veliko ali še znosno oviro za delovanje in rast njihovega podjetja – navedbe predstavnikov podjetij jemati skrajno resno. Pri tovrstni dejavnosti oziroma praksi so korupcijska tveganja izjemno velika. V kolikor imamo namreč opraviti z banko v javni oziroma državni lasti, bi dodelitev kredita s posredovanjem politika, ki ni podkrepljena z oceno tveganja, temveč na podlagi osebnih zagotovil ali koristi, ali koristi, ki je namenjena politični stranki, lahko privedla do neupravičene dodelitve visokega zneska posojila, ki ne bo nikoli povrnjen, izguba banke pa bo prevaljena na pleča davkoplačevalcev. Nikakor ne smemo spregledati, da predstavlja potreba po osebnih povezavah s politiki veliko oviro za poslovanje in rast 16 % srednje velikih in 6 % velikih podjetij, da je ta ovira znosna, da jo torej zmorejo premagati, pa navaja 19 % predstavnikov srednje velikih in 22 % predstavnikov velikih podjetij. V seštevku se potemtakem v obeh primerih srečujemo z dobro tretjino anketirancev oziroma predstavnikov srednje velikih in velikih podjetij iz Republike Slovenije, ki se pri najemanju kreditov zanašajo na posredovanje politikov.

Poudarjamo, da je tovrstno delovanje koruptivno in da sooča družbo v celoti z izjemnimi korupcijskimi tveganji. Poleg tega pa, ker so v tem vprašanju zajeti 'finančni dejavniki', se odgovori predstavnikov podjetij ne morejo nanašati le na bančno kreditiranje, temveč se v širšem okviru nanašajo tudi na subvencioniranje, dostop do javnih naročil ter plačilno (ne)disciplino.

**Problematičnost različnih finančnih dejavnikov za delovanje podjetja ...
potreba po osebnih povezavah s politiki**

... zahteve bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih (v obliki denarja, uslug ali daril)

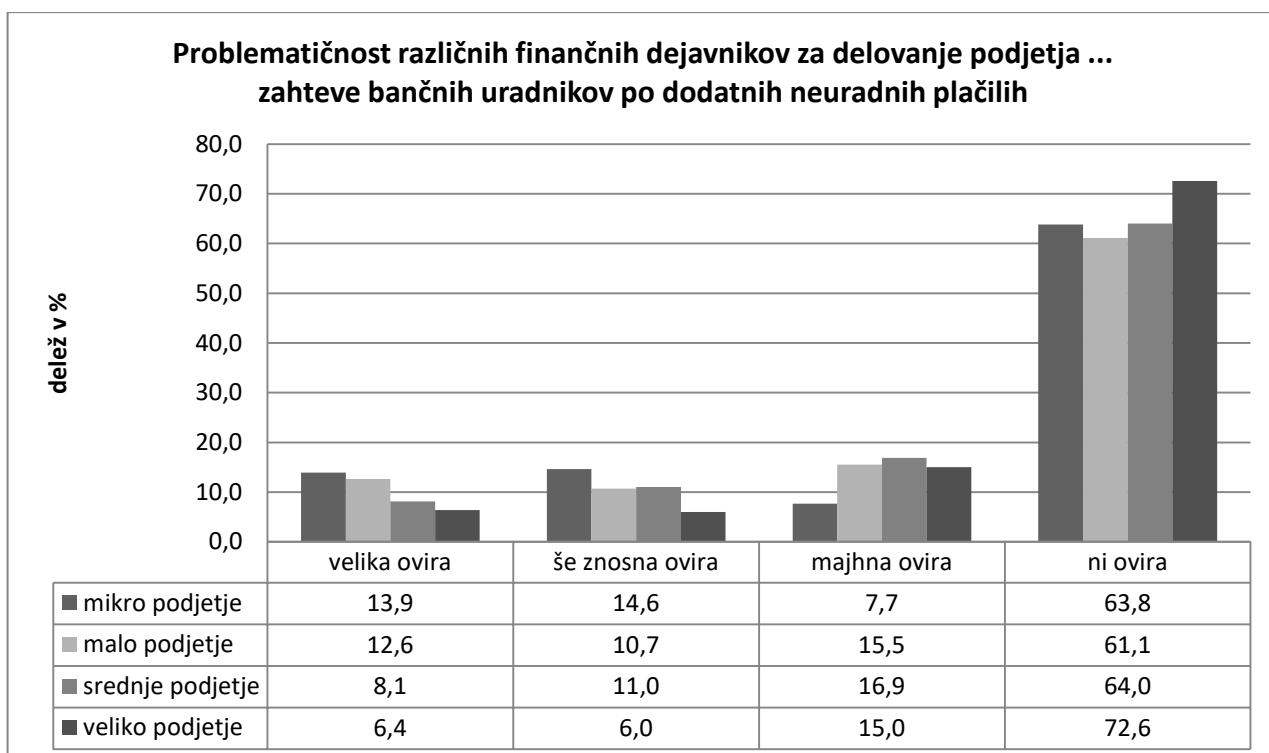
Odgovor	delež
1 - to je velika ovira	10,67
2 - to je še znosna ovira	11,03
3 - to je majhna ovira	14,39
4 - to ni ovira	63,91

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 3,32.

Razvidno je, da dobra petina, tj. 22 %, predstavnikov slovenskih podjetij navaja, da predstavljajo zahteve bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih veliko ali še znosno oviro za delovanje in rast njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik, torej med njimi ni razlik, ki bi bile pogojene z njihovo velikostjo. Potemtakem velikost podjetja ni dejavnik, ki bi bil povezan z dostopom zahtevami bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih. Vsa podjetja so v tem primeru v istem položaju.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 29 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavljajo zahteve bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih veliko ali še znosno oviro za delovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 23 %, med srednje velikimi 19 %, in med velikimi 12 %. Kar zadeva najvišje deleže, predstavljajo zahteve bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih veliko oviro pri delovanju in rasti 14 % mikro podjetij, da je ta ovira še znosna pa navaja 15 % predstavnikov malih podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, pa predstavljajo zahteve bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih majhno oviro pri delovanju in rasti 17 % srednje velikih podjetij, da zahteve bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih zanje ne predstavljajo ovire pa navaja 73 % predstavnikov mikro podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki navajajo, da zahteve bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih zanje ne predstavljajo ovire, najdemo med malimi podjetji, takšnih je 61 %.

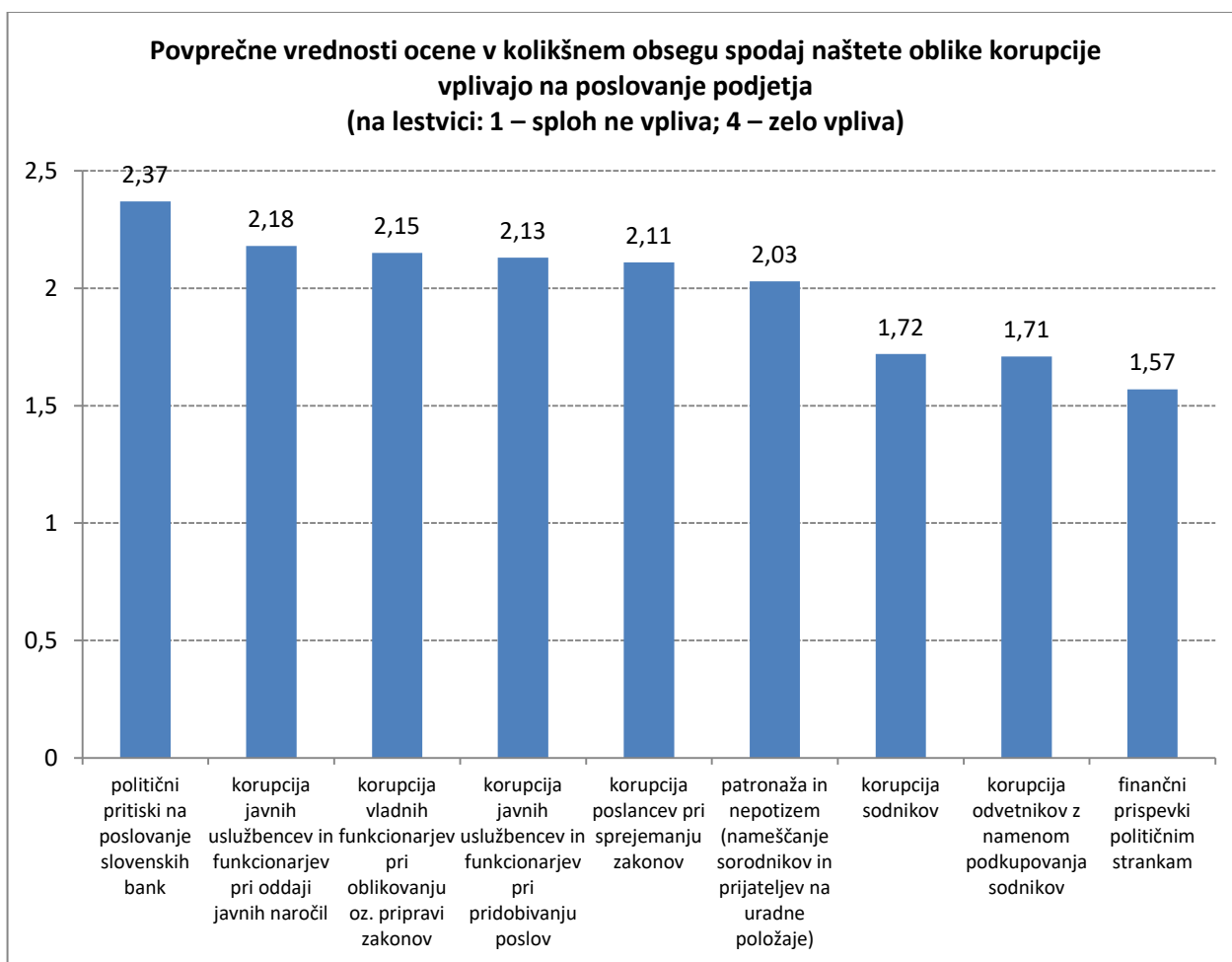

Ocena vpliva različnih oblik korupcije na poslovanje podjetij v RS

Povprečne vrednosti ocen o vplivu različnih oblik oblike korupcije na poslovanje podjetij (na lestvici: 1 – sploh ne vpliva; 4 – zelo vpliva) so razvidne iz spodnje tabele:

<i>dejavnik</i>	<i>povprečje</i>
politični pritiski na poslovanje slovenskih bank	2,37
korupcija poslancev pri sprejemanju zakonov	2,11
korupcija vladnih funkcionarjev pri oblikovanju oz. pripravi zakonov	2,15
korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri pridobivanju poslov	2,13
korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil	2,18
korupcija sodnikov	1,72
korupcija odvetnikov z namenom podkupovanja sodnikov	1,71
patronaža in nepotizem (nameščanje sorodnikov in prijateljev na uradne položaje)	2,03
finančni prispevki političnim strankam	1,57

Grafično ponazoritev podajamo spodaj:

Analiza oblik korupcije, ki vplivajo na poslovanje podjetij v RS in smo jih vključili v našo raziskavo, je pokazala, da predstavlja največjo oviro pri poslovanju podjetij korupcija, ki se nanaša na poslovanje slovenskih bank. Ta ocena oziroma ugotovitev se sklada z navedbami iz sklopa finančnih dejavnikov, ki smo jih obravnavali zgoraj. Gotovo je povezana s težkim položajem in z vednostjo oziroma obveščenostjo predstavnikov velikih in večjih podjetij o razmerah v slovenskem bančnem sistemu. Opozarjamo, da gre za najbolj izpostavljeno obliko korupcije v tem sklopu obravnavanih dejavnikov, ter da gre za opažanja velikega

deleža predstavnikov vseh podjetij, vključno z velikim deležem predstavnikov srednje velikih in velikih podjetij.

Podobno velja tudi za korupcijo javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil ter za korupcijo vladnih funkcionarjev pri oblikovanju oziroma pripravi zakonov. Kar zadeva javno naročanje, se ugotovitve iz raziskave skladajo z ugotovitvami in analizami Komisije. Javno naročanje bi lahko predstavljalo ali predstavlja obliko financiranja posameznih političnih strank, ali pa obliko financiranja, s pomočjo katere se s pomočjo politično lojalnih podjetnikov vzpostavlja finančen temelj političnih strank. Koristi so pri tem obojestranske, vendar na račun uporabnikov oziroma državnega proračuna, s tem pa skupnosti. Netransparentno javno naročanje, ki ga pogojujejo politični interesi in povezave, je tudi javno naročanje, ki draži ceno dobrine ali storitve, ki bi naj služila uporabnikom in bila v službi skupnega dobrega.

Z istim procesom, ko gre za ugrabitev države v interesu posameznega, privilegiranega akterja, se srečujemo tudi v procesih tvorbe zakonov, kot je mogoče razbrati iz rezultatov raziskave oziroma odgovorov anketiranih podjetnikov. Poudarjamo, da gre v tem primeru za ujetje države v ožjem smislu besede, da je za ugrabitev države značilno ravno prilagajanje zakonov, regulative ter usmerjanje denarnega toka v skladu z interesi posameznih, privilegiranih skupin in posameznikov, na škodo skupnosti kot celote.

Zanimivo je, da podjetniki opažajo oziroma ocenjujejo, da predstavljata patronaža in nepotizem v RS precejšen problem, ki je precej večji kot korupcija sodnikov ter korupcija odvetnikov. Tudi tukaj se srečujemo z določenim deležem odgovorov, ki nas usmerjajo k razmisleku o kaznivih dejanjih v sklopu pravosodnega sistema, vendar gre za manjše deleže. Kot kaže, tudi financiranje političnih strank ni izjemno problematično, obenem pa ne moremo reči, da ne predstavlja dejanj, o katerem moramo resno razmisliti. Morda je financiranje političnih strank pogojeno z zagotavljanjem denarnega toka, v smislu dostopa do bančnih uradnikov, ki ga lahko zagotovijo posamezni akterji iz politične arene.

Obravnavo razsežij korupcije, s katerimi se srečujejo podjetniki v RS nas vodi do sklepa, med drugim, da se podjetniki v RS soočajo predvsem z razsežji sistemske korupcije, katerih sestavni del predstavlja ujetje države, veliko manj pa z razsežji ulične oziroma administrativne korupcije.

V nadaljevanju predstavljamo podrobnejšo analizo izbranih oblik korupcije:

Prosimo, ocenite v kolikšnem obsegu spodaj naštetih oblik korupcije vplivajo na poslovanje vašega podjetja:

... politični pritiski na poslovanje slovenskih bank

Odgovor	delež
1 - sploh ne vpliva	33,59
2 - malo vpliva	20,01
3 - znatno vpliva	22,38
4 - zelo vpliva	24,02

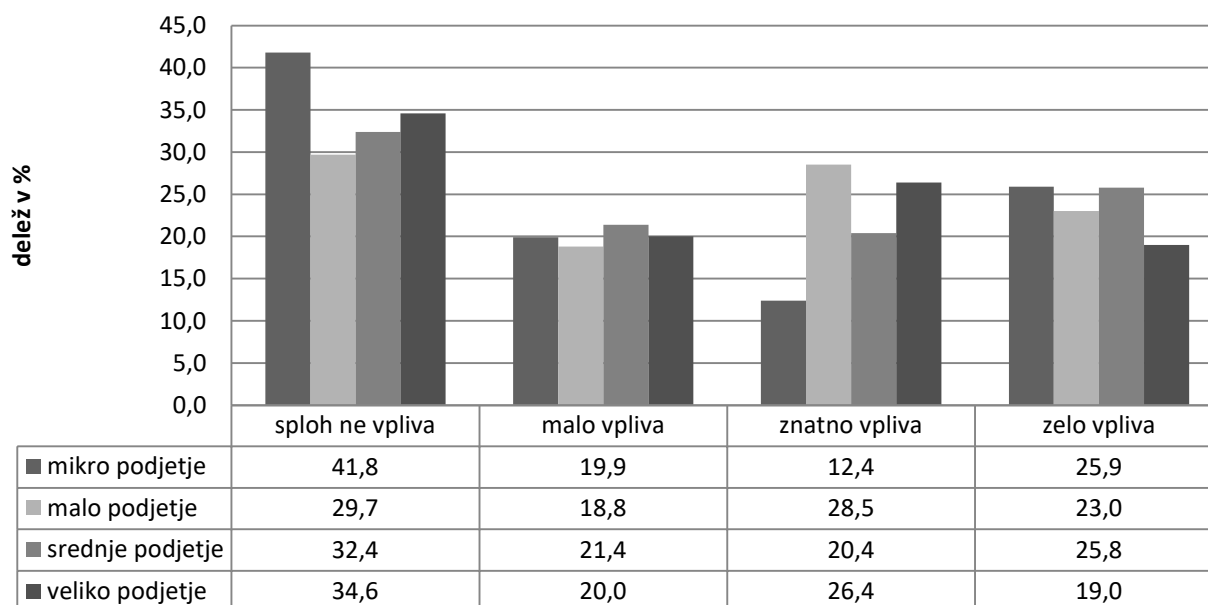
Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 2,37.

Razvidno je, da slaba polovica, tj. 46 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da politični pritiski na poslovanje slovenskih bank znatno ali zelo vplivajo na poslovanje njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik, torej med njimi ni razlik, ki bi bile pogojene z njihovo velikostjo. Potemtakem velikost podjetja ni dejavnik, ki bi bil povezan z oceno vpliva političnih pritiskov na poslovanje slovenskih bank, v povezavi s poslovanjem določenega podjetja. Vsa podjetja so v tem primeru v istem položaju.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 38 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da politični pritiski na poslovanje slovenskih bank znatno ali zelo vplivajo na poslovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 52 %, med srednje velikimi 46 %, in med velikimi 45 %. Kar zadeva najvišje deleže, je med malimi podjetji 29 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da politični pritiski na poslovanje slovenskih bank znatno vplivajo na poslovanje njihovega podjetja. Da politični pritiski na poslovanje slovenskih bank zelo vplivajo na poslovanje njihovega podjetja, navaja 26 % predstavnikov mikro (kot tudi srednje velikih) podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, pa je med mikro podjetji 42 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da politični pritiski na poslovanje slovenskih bank sploh ne vplivajo na poslovanje njihovega podjetja, da politični pritiski na poslovanje slovenskih bank malo vplivajo na poslovanje njihovega podjetja pa navaja 21 % predstavnikov srednje velikih podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki ocenjujejo, da politični pritiski na poslovanje slovenskih bank zelo vplivajo na poslovanje njihovega podjetja, najdemo med velikimi podjetji, takšnih je 19 %.

Ocena vpliva različnih oblik korupcije na poslovanje podjetja ... politični pritiski na poslovanje slovenskih bank

... korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil

<i>Odgovor</i>	<i>delež</i>
1 - sploh ne vpliva	40,14
2 - malo vpliva	19,74
3 - znatno vpliva	21,92
4 - zelo vpliva	18,21

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 2,18.

Razvidno je, da slaba polovica, tj. 40 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil znatno ali zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja.

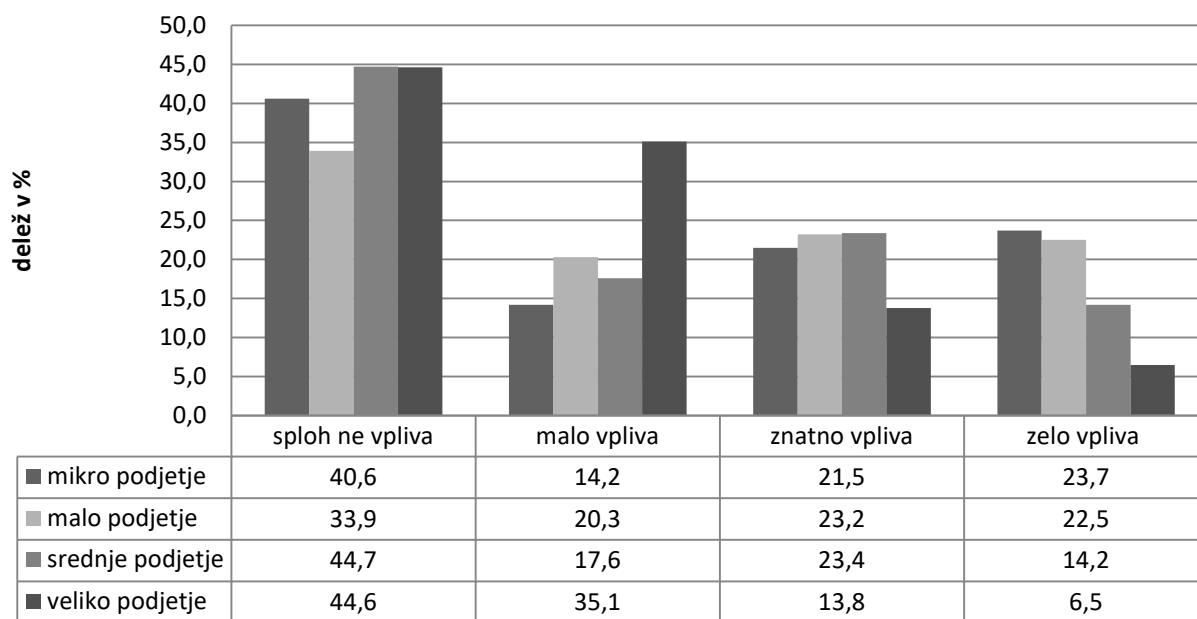
Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,21 (s statistično značilnostjo 0,01), gre za srednje močno povezanost: velja, da večje kot je podjetje, manjši problem predstavlja zanj korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil. Nikakor pa to ne pomeni, da predstavlja korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil nepomembno oviro tudi za velika podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik, torej med njimi ni razlik, ki bi bile pogojene z njihovo velikostjo. Potemtakem velikost podjetja ni dejavnik, ki bi bil povezan z oceno vpliva političnih pritiskov na poslovanje slovenskih bank, v povezavi s poslovanjem določenega podjetja. Vsa podjetja so v tem primeru v istem položaju.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 45 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil znatno ali zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 46 %, med srednje velikimi 37 %, in med velikimi 20 %. Kar zadeva najvišje deleže, je med srednje velikimi in malimi podjetji 23 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil znatno vpliva na poslovanje njihovega podjetja. Da korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja, navaja 24 % predstavnikov mikro podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, pa je med srednje velikimi in velikimi podjetji 45 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil sploh ne vpliva na poslovanje njihovega podjetja, da politični korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil malo vpliva na poslovanje njihovega podjetja pa navaja 35 % predstavnikov velikih podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki ocenjujejo, da korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja, najdemo med velikimi podjetji, takšnih je 7 %.

Na splošno velja, da so pri korupciji, ki se nanaša na postopke javnega naročanja v RS, najbolj prizadeta mikro in mala podjetja, vendar so precej prizadeta tudi srednja in velika podjetja. O obstoju tovrstne oblike korupcije pričajo tudi prijave in analize, ki jih je izvedla in jih izvaja komisija.

Ocena vpliva različnih oblik korupcije na poslovanje podjetja ... korupcija vladnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil

... korupcija vladnih funkcionarjev pri oblikovanju oz. pripravi zakonov

<i>Odgovor</i>	<i>delež</i>
1 - sploh ne vpliva	39,07
2 - malo vpliva	23,77
3 - znatno vpliva	20,45
4 - zelo vpliva	16,70

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 2,15.

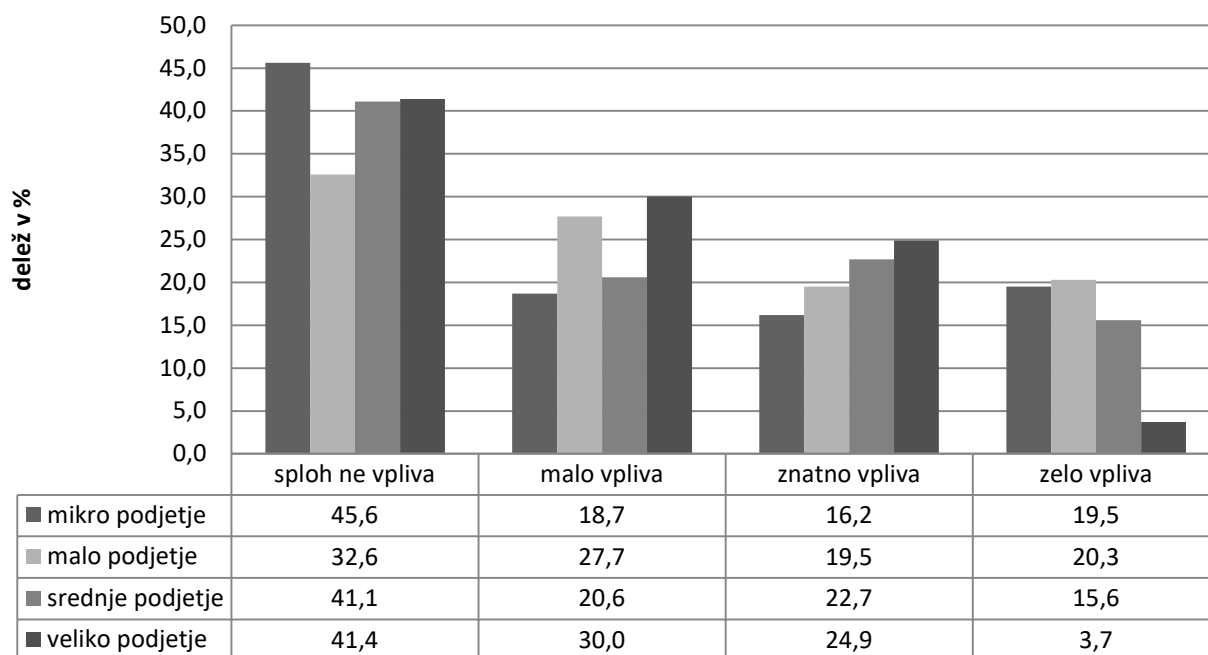
Razvidno je, da dobra tretjina oziroma slabi dve petini, tj. 37 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da korupcija vladnih funkcionarjev pri oblikovanju oziroma pripravi zakonov znatno ali zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,18 (s statistično značilnostjo 0,05), gre za srednje močno povezanost: velja, da večje kot je podjetje, manjši problem predstavlja korupcija funkcionarjev pri oblikovanju oziroma pripravi zakonov za njegovo poslovanje.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 36 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da korupcija vladnih funkcionarjev pri oblikovanju oziroma pripravi zakonov znatno ali zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 40 %, med srednje velikimi 38 %, in med velikimi 29 %. Kar zadeva najvišje deleže, je med velikimi podjetji 25 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da korupcija vladnih funkcionarjev pri oblikovanju oziroma pripravi zakonov znatno vpliva na poslovanje njihovega podjetja, da korupcija vladnih funkcionarjev pri oblikovanju oziroma pripravi zakonov zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja pa navaja 4 % predstavnikov prav tako velikih podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, je med mikro podjetji 46 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da korupcija vladnih funkcionarjev pri oblikovanju oziroma pripravi zakonov sploh ne vpliva na poslovanje njihovega podjetja, da korupcija vladnih funkcionarjev pri oblikovanju oziroma pripravi zakonov malo vpliva na poslovanje njihovega podjetja pa navaja 30 % predstavnikov velikih podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki ocenjujejo, da korupcija vladnih funkcionarjev pri oblikovanju oziroma pripravi zakonov zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja najdemo med velikimi podjetji, takšnih je 4 %.

Opozarjamo, da kar 23 % predstavnikov srednje velikih podjetij ter 25 % predstavnikov velikih podjetij ocenjuje, da korupcija vladnih funkcionarjev znatno vpliva oziroma igra veliko vlogo pri oblikovanju oziroma pripravi zakonov v RS. Kar zadeva področje priprave zakonov, so predstavniki srednje velikih in velikih podjetij brez dvoma tisti, ki so o tovrstni obliki korupcije tudi najboljše obveščeni.

**Ocena vpliva različnih oblik korupcije na poslovanje podjetja ... korupcija
vladnih funkcionarjev pri oblikovanju in pripravi zakonov**

... patronaža in nepotizem (nameščanje sorodnikov in prijateljev na uradne položaje)

Odgovor	delež
1 - sploh ne vpliva	46,88
2 - malo vpliva	21,35
3 - znatno vpliva	13,19
4 - zelo vpliva	18,59

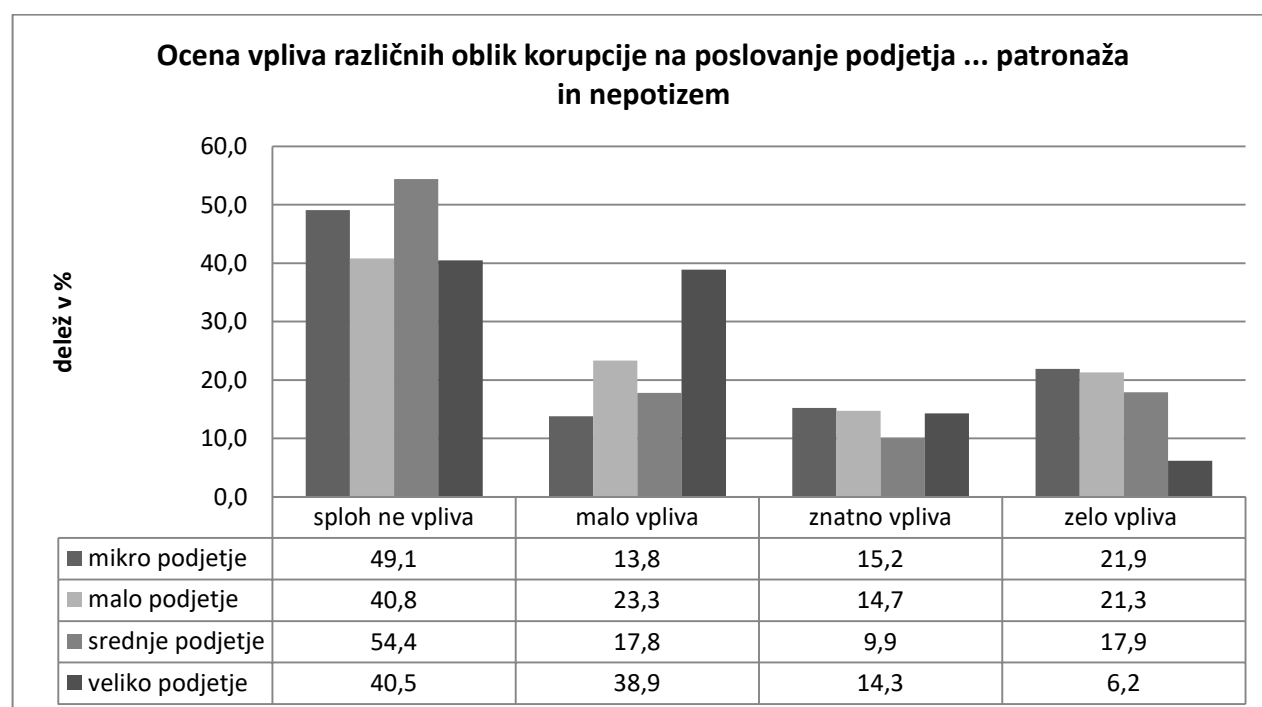
Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 2,03.

Razvidno je, da slaba tretjina, tj. 32 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da patronaža in nepotizem znatno ali zelo vplivata na poslovanje njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,22 (z visoko statistično značilnostjo 0,00), gre za srednje močno povezanost: velja, da večje kot je podjetje, manjši problem predstavljata patronaža in nepotizem za njegovo poslovanje.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 37 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da patronaža in nepotizem znatno ali zelo vplivata na poslovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 36 %, med srednje velikimi 28 %, in med velikimi 21 %. Kar zadeva najvišje deleže, je med mikro podjetji 15 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da patronaža in nepotizem znatno vplivata na poslovanje njihovega podjetja, da patronaža in nepotizem zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja pa navaja 22 % predstavnikov prav tako mikro podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, je med srednje velikimi podjetji 54 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da patronaža in nepotizem sploh ne vplivata na poslovanje njihovega podjetja, da patronaža in nepotizem malo vplivata na poslovanje njihovega podjetja pa navaja 39 % predstavnikov velikih podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki ocenjujejo, da patronaža in nepotizem zelo vplivata na poslovanje njihovega podjetja najdemo med velikimi podjetji, takšnih je 6 %.

Kaže, da predstavljata patronaža in nepotizem le manjšo težavo pri poslovanju slovenskih podjetij, čeprav tudi tukaj v primeru mikro, malih ter srednje velikih podjetij srečamo določen delež ocen oziroma navedb, da vplivata znatno ter zelo.

... korupcija sodnikov

Odgovor	delež
1 - sploh ne vpliva	57,71
2 - malo vpliva	21,86
3 - znatno vpliva	11,04
4 - zelo vpliva	9,39

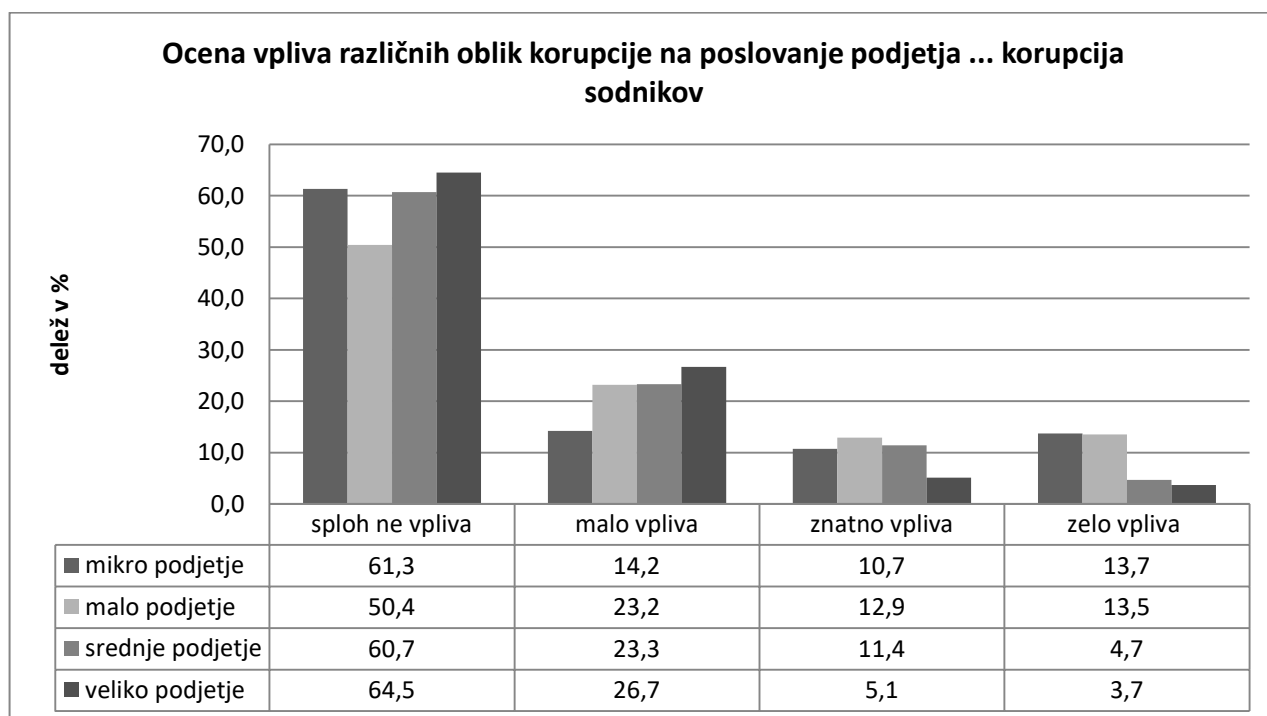
Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 1,72.

Razvidno je, da petina, tj. 20 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da korupcija sodnikov znatno ali zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,19 (s statistično značilnostjo 0,03), gre za srednje močno povezanost: velja, da večje kot je podjetje, manjši problem predstavlja korupcija sodnikov za njegovo poslovanje.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 24 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da korupcija sodnikov znatno ali zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 26 %, med srednje velikimi 16 %, in med velikimi 9 %. Kar zadeva najvišje deleže, je med malimi podjetji 13 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da sodnikov znatno vpliva na poslovanje njihovega podjetja, da korupcija sodnikov zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja pa navaja 14 % predstavnikov mikro in malih podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, je med velikimi podjetji 65 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da korupcija sodnikov sploh ne vpliva na poslovanje njihovega podjetja, da korupcija sodnikov malo vpliva na poslovanje njihovega podjetja pa navaja 27 % predstavnikov prav tako velikih podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki ocenjujejo, da korupcija sodnikov zelo vpliva na poslovanje njihovega podjetja najdemo med velikimi podjetji, takšnih je 4 %.

V navedenem primeru se srečujemo z enim od najnižjih deležev ocen, nižjo oceno so predstavniki podjetij podali le še pri odgovorih na vprašanje o korupciji odvetnikov z namenom podkupovanja sodnikov ter pri odgovorih na vprašanje o finančnih prispevkih političnim strankam.

... finančni prispevki političnim strankam

<i>Odgovor</i>	<i>delež</i>
1 - sploh ne vpliva	64,25
2 - malo vpliva	19,83
3 - znatno vpliva	10,16
4 - zelo vpliva	5,76

Povprečna vrednost odgovorov na lestvici od 1 do 4 je 1,57.

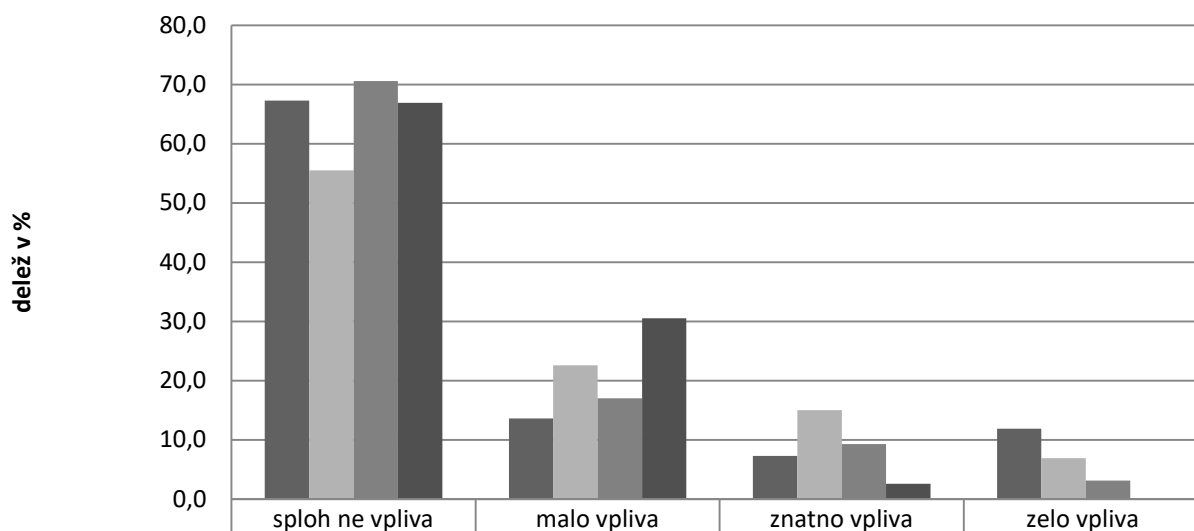
Razvidno je, da približno šestina, tj. 16 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da finančni prispevki političnim strankam znatno ali zelo vplivajo na poslovanje njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,24 (z visoko statistično značilnostjo 0,00), gre za srednje močno povezanost: velja, da večje kot je podjetje, manjši problem predstavljajo finančni prispevki političnim strankam za njegovo poslovanje.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 19 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da finančni prispevki političnim strankam znatno ali zelo vplivajo na poslovanje njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 22 %, med srednje velikimi 12 %, in med velikimi 3 %. Kar zadeva najvišje deleže, je med malimi podjetji 15 % takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da finančni prispevki političnim strankam znatno vplivajo na poslovanje njihovega podjetja, da finančni prispevki političnim strankam zelo vplivajo na poslovanje njihovega podjetja pa navaja 12 % predstavnikov mikro podjetij. Na drugi strani, tukaj ponovno navajamo najvišje deleže, je med srednje velikimi podjetji 71% takšnih, katerih predstavniki ocenjujejo, da finančni prispevki političnim strankam sploh ne vplivajo na poslovanje njihovega podjetja, da finančni prispevki političnim strankam malo vplivajo na poslovanje njihovega podjetja pa navaja 31 % predstavnikov velikih podjetij. Najnižji delež podjetij, katerih predstavniki ocenjujejo, da finančni prispevki političnim strankam zelo vplivajo na poslovanje njihovega podjetja najdemo med velikimi podjetji, takšnih ni oziroma je 0 %.

Navedena oblika korupcije predstavlja tisto obliko, pri kateri je srednja vrednost odgovorov, kar zadeva vse dejavnike korupcije, ki smo jih vključili v ta sklop vprašanj, tudi najmanjša. kaže, da je financiranje političnih strank še najmanjši problem, s katerim se soočajo slovenski podjetniki, vendar to ne pomeni, da se s tem problemom ne soočajo, ali pa, da ga lahko docela zanemarimo.

Ocena vpliva različnih oblik korupcije na poslovanje podjetja ... finančni prispevki političnim strankam

■ mikro podjetje	67,3	13,6	7,3	11,9
■ malo podjetje	55,5	22,6	15,0	6,9
■ srednje podjetje	70,6	17,0	9,3	3,1
■ veliko podjetje	66,9	30,5	2,6	0,0

Poslovno okolje v RS z ozirom na nekatere dejavnike nadzora ter konkurenčnosti

Zadnji sklop raziskave o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja v RS je nekoliko natančneje povzel nekatere teme, ki so se izkazale kot vredne poudarka tako glede na razmere v RS, s posebnim poudarkom na pojavnosti korupcije, kot glede na dejavnike korupcijskih tveganj. Med slednje sodi pomanjkljiv nadzor na tistimi akterji, ki so v položaju, da lahko izvajajo dejanja, ki jih lahko v ožjem in širšem smislu besede označimo za korupcijo, hkrati pa sodijo med dejavnike korupcijskih tveganj tudi okoliščine in pogoji, ki spodbujajo korupcijska tveganja ali tvorijo plodna tla za njihov razrast.

Med drugim smo v vprašalniku zastavili tudi nekaj vprašanj, ki predstavljajo sestavni del raziskav o konkurenčnosti nacionalnih držav in ju izvajata Svetovni ekonomski forum ter Inštitut za razvoj managementa. Da se je položaj RS na lestvicah konkurenčnosti v zadnjih dveh oziroma treh letih močno poslabšal, je nesporno dejstvo (kot zanimivost naj omenimo, da se položaj RS ni poslabšal v raziskavi 'Doing Business' Svetovne banke, ki pa je pretirano formalizirana oziroma se osredotoča na razsežja korupcijskih tveganj, ki ne vplivajo na pojavnost korupcije v RS, poleg tega pa ima nekaj izrazitih metodoloških pomanjkljivosti). Iz raziskave Inštituta za razvoj managementa (kot tudi Svetovnega ekonomskega foruma) je razvidno, da se je RS uvrstila izrazito slabo z oziroma na naslednje (izbrane) kriterije: odliv možganov, neprivačnost poslovnega okolja RS za visoko izobražene tujce, neučinkovitost poslovne podpore, ki jo nudijo bančni in finančni servisi, netransparentnost finančnih institucij, nezadovoljivo uveljavljanje pravic delničarjev, neučinkovitost nadzornih svetov, neprimerna uporaba računovodskih in revizijskih praks, težave tujih investitorjev pri pridobivanju nadzora v domačih podjetjih, neprivačnost investicijskih spodbud za tuje investitorje, državno lastništvo, ki predstavlja grožnjo za poslovne dejavnosti ... Vsi navedeni dejavniki pričajo, na eni strani, o odsotnosti dejavnikov nadzora nad akterji, ki delujejo v sferi gospodarstva, na drugi strani pa o zaprtosti poslovnega prostora, s kakršno imamo opraviti v RS.

Spodaj podajamo izbran niz podatkov oziroma kazalcev, ki smo jih pridobili v raziskavi. Razdelili smo jih v štiri sklope, ki se nanašajo na naslednja področja:

- A. delovanje bančnega in finančnega sektorja;
- B. položaj podjetij v odnosu do plačilne nediscipline;
- C. lastništvo države ter učinki lastništva na položaj nedržavnih podjetij ter vpliv podjetij v državni lasti na gospodarski razvoj;
- D. nadzor nad upravami podjetij;
- E. odprtost poslovnega okolja RS.

Kar zadeva sklop A, torej delovanje bančnega in finančnega sektorja, ugotavljamo naslednje. Kar zadeva oceno vpliva politike Banke Slovenije na gospodarski razvoj v RS, podaja večina managerjev negativno oceno (ob precejšnjem deležu takšnih, ki ocenjujejo, da ni bil niti pozitiven, niti negativen). Kar zadeva transparentnost delovanja finančnih institucij, jih večina ocenjuje, da je ta nizka ali zelo nizka in zelo malo, da je visoka ali zelo visoka. Končno, kar zadeva oceno učinkovitosti regulacije bančnega in finančnega sektorja, jih velika večina (70 %) ocenjuje, da je neučinkovita ali zelo neučinkovita in zelo malo, da je učinkovita ali zelo učinkovita. V zvezi z navedenim se zastavlja vprašanje, ali so ocene managerjev posledica položaja, v katerem so se znašli zaradi kreditnega in plačilnega krča ter v kolikšni meri sta kreditni in plačilni krč posledici nepreudarne politike Banke Slovenije, ki je v času po vstopu RS v EMU spodbujala kreditiranje podjetij, kar je privedlo do pregrevanja gospodarstva. Vsaj nekaj slovenskih ekonomistov meni (Bole, Prašnikar), da je za pregrevanje slovenskega gospodarstva odgovorna Banka Slovenije in ostali odločujoči akterji (na primer Ministrstvo za finance), kot tudi akterji iz politične arene oziroma politični odločevalci (Vlada RS). Težave slovenskih managerjev, ki jih povzročata kreditni krč ter plačilna nedisciplina

so razvidne iz podatkov, ki smo jih povzeli v prejšnjih sklopih obravnave rezultatov naše raziskave. Vzroke zanje smo pripisali, med drugim, korupcijskim tveganjem, ki jih predstavlja zmes bank in podjetij v državni lasti ter vpliv politike in njenih interesov. Vprašanje je tudi, v kolikšnem obsegu moramo sedanje težave podjetij s financiranjem njihovih dejavnosti pripisati korupciji, ki je (bila) posledica favoriziranega položaja določenih podjetij v odnosu do bank in s tem povezanega vplivanja oziroma posegov akterjev iz politične arene. Z drugimi besedami, vprašanje je, v kolikšni meri so sedanje težave gospodarstva v RS posledica korupcijskih tveganj, ki so bila vzpostavljena zaradi prepleta interesov bank, podjetij in politike.

V nadaljevanju bomo nekoliko podrobneje obravnavali posledice pregrevanja gospodarstva, ki jih obravnavamo v sklopu B. Iz odgovorov managerjev je razvidno, da jih velikanska večina (96 %) ocenjuje, da plačilna nedisciplina zavira poslovne aktivnosti v RS. Da plačilna nedisciplina poslovnih aktivnosti njihovega podjetja zavira ali zelo zavira, jih navaja slabi dve tretjini. Da plačilna nedisciplina predstavlja grožnjo obstoju njihovega podjetja jih navaja več kot polovica, z rastočim deležem ogroženih podjetij, ki raste z njihovo padajočo velikostjo: medtem ko predstavlja plačilna nedisciplina grožnjo obstoju 60 % mikro podjetij, predstavlja grožnjo obstoju 34 % velikih podjetij.

V sklopu C obravnavamo ocene managerjev, ki zadevajo državno lastništvo in državne pomoči podjetjem ter posledice tovrstnega lastništva za delovanje gospodarstva v RS. Razvidno je, da velikanska večina managerjev (83 %) ocenjuje, da igrajo podjetja v državnem lastništvu v slovenskem gospodarstvu pomembno ali ključno vlogo. Prav tako jih velika večina (74 %) ocenjuje, da so favorizirana pred zasebnimi podjetji. Da predstavlja lastništvo države v podjetjih zelo veliko ali srednje veliko grožnjo poslovnim aktivnostim v Sloveniji navajata slabi dve tretjini managerjev (63 %). Da državne pomoči oziroma subvencije posegajo v pošteno konkurenco in gospodarski razvoj v Sloveniji menita slabi dve tretjini managerjev (63 %). Gornji podatki, kot tudi podatki iz sklopa A in B) so brez dvoma zaskrbljujoči, kažejo namreč, da so državna podjetja v RS tako ali drugače favorizirana in da ovirajo delovanje in rast podjetij v zasebni lasti. Temeljni kriterij za delovanje teh podjetij presega kriterije, ki jih opredeljuje trg in ga pogojuje navezava na politične akterje in vzroke poslovanja, s pripadajočim preusmerjanjem denarnega toka. Tovrstno delovanje predstavlja izrazito korupcijsko tveganje, še posebej v okolju, kjer nad managementom ni vzpostavljenih učinkovitih oblik nadzora (pomanjkljivost nadzora nad managementom slovenskih podjetij je razvidna iz kazalcev, ki jih podajamo v sklopu D). Sklepamo lahko, da se favoriziranost podjetij v državni lasti odraža, med drugim, v favoriziranemu dostopu do denarnih tokov ter v tesni povezanosti med upravami teh podjetij ter akterji z politične arene, obenem pa so ta podjetja pogosto neučinkovita (o tem več v sklepnem delu poročila o raziskavi).

Nadaljujemo z obravnavo nadzora nad upravami podjetij (sklop D). Razvidno je, da velika večina managerjev ocenjuje, da so nadzorni sveti neuspešni ali zelo neuspešni pri nadzoru nad upravljanjem podjetij (71 %). Da so nadzorni sveti uspešni ali zelo uspešni, jih ocenjuje izrazita manjšina (5 %). Na vprašanje o tem, kako dobro so v Sloveniji opredeljene in zaščitene pravice in odgovornosti delničarjev, jih kot slabo ali zelo slabo opredeljene in zaščitene ocenjuje skoraj polovica managerjev (45 %), kot dobro ali zelo dobro pa 20 %. Na vprašanje o verodostojnosti letnega revidiranja podjetij oz. revizijskih poročil, ki jih pripravljajo revizijske hiše, jih kot močno ali deloma prirojena ocenjuje 41 % managerjev, kot verodostojna ali izrazito verodostojna pa 31 %. Med temi je največ managerjev velikih in srednje velikih podjetij (39 % ter 46 %). Na drugi strani pa jih kot deloma ali močno prirojena ocenjuje 27 % managerjev srednje velikih ter 26 % managerjev velikih podjetij. V ta sklop smo vključili tudi vprašanje o neodvisnosti sodstva, natančneje, managerje smo prosili, da ocenijo, do kolikšne mere je sodstvo v Sloveniji neodvisno in ni izpostavljeno političnemu vplivu, vplivu posameznikov in podjetij. Zanimivo je, da je skoraj dve tretjini managerjev (65 %) navedlo, da je pod močnim ali zelo močnim vplivom, da je neodvisno ali v celoti neodvisno pa le desetina (10

%) . Med managerji, ki ocenjujejo, da je sodstvo pod močnim ali zelo močnim vplivom, da potemtakem ni avtonomno, je 60 % managerjev srednje velikih podjetij ter 51 % managerjev velikih podjetij. Navedeni podatek kaže najmanj na obstoj velike stopnje nezaupanja v delovanje sodnega sistema, kar je zelo slabo z vidika percepcije, da je sodstvo tisto, ki naj varuje pogodbene in lastniške pravice podjetij oziroma podjetnikov v RS. Na splošno pa lahko podamo oceno, da kaže, da je nadzor nad managementom podjetij v RS šibek, tudi če upoštevamo relativno ugodne ocene o verodostojnosti revizijskih poročil. Ta podatek je zaskrbljujoč, kaže namreč na enega od razlogov za visok delež t.i. 'divjih' privatizacij ali pa o zasebnem prilaščanju sredstev podjetij, ki so (bila) v družbeni lasti. Težava je v tem, da nimamo opraviti z značilnostjo, ki bi bila naključna oziroma rezultat dejanj posameznih 'gnilih jabolk', temveč za široko razširjeno prakso. S stališča korupcijskih tveganj, predstavlja šibkost nadzora nad managerji podjetij v družbeni lasti izjemno veliko tveganje. Če je to tveganje povezano s financiranjem odkupov podjetij, ki ga omogočajo finančna sredstva bank v državni lasti, ter so uprave ter nadzorniki podjetij povezani s političnimi akterji, je nevarnost korupcijskih tveganj toliko večja.

Nadaljujemo z obravnavo dejavnikov, ki orisujejo možnosti vstopa v poslovno okolje RS (sklop E). Med drugim smo managerje povprašali, v kolikšni meri je slovensko poslovno okolje privlačno za visoko usposobljene tuje kadre. Da je neprivačno ali zelo neprivačno, je odgovorila velika večina (79 %) managerjev. Na drugi strani pa jih le slaba desetina (8 %) ocenjuje, da je privlačno ali zelo privlačno. Na vprašanje, ali so investicijske spodbude v Sloveniji privlačne za tuje investitorje, je več kot štiri petine (81 %) managerjev navedlo, da so neprivačne ali zelo neprivačne, da so privlačne ali zelo privlačne pa le 5 %. Na vprašanje, s kolikšno težavnostjo lahko tuji investitorji pridobijo nadzor pri upravljanju podjetij je polovica (51 %) managerjev odgovorila, da s težavami ali zelo težko, da ga lahko pridobijo brez težav ali brez vsakršnih težav pa četrtnina (26 %). Med temi je največ managerjev velikih podjetij (38 %). Na drugi strani pa malce večji delež managerjev velikih podjetij (40 %) ocenjuje, da lahko tuji investitorji s težavami ali zelo težko pridobijo nadzor pri upravljanju slovenskih podjetij. Managerje smo zaprosili tudi za oceno o odprtosti javnih naročil za tuje ponudnike. Da so zaprta ali izrazito zaprta jih ocenjuje slaba polovica (46 %), da so odprta ali izrazito odprta pa slaba tretjina (31 %). Med slednjimi je največ managerjev velikih podjetij (38 %). Pregled vprašanj, ki smo jih vključili v sklop D pokaže, da je slovenski poslovni prostor sorazmerno ali zelo neprivačen ter zaprt za posameznike ali podjetja iz tujine.

Na podlagi analize vseh zgoraj navedenih sklopov lahko sklepamo, da igrajo ključno vlogo v gospodarstvu v RS podjetja v državni lasti. Upravičen je sklep, da so podjetja v državni lasti privilegirana v dostopu do denarnega toka, ki ga zagotavljajo banke v državni lasti. Tukaj igrajo pomembno vlogo akterji iz politične arene. Upravičena je ocena, da predstavlja preplet podjetij in bank v državni lasti ter akterjev iz politične arene izjemno veliko korupcijsko tveganje. Ta preplet oziroma pripadajoči akterji so igrali ključno vlogo v procesih lastninjenja podjetij, ki so se odvijali (in se še zmeraj) na tem prostoru.

Eden od rezultatov privilegiranosti podjetij v državni lasti je bil nedvomno ta, da so se podjetja v državni lasti vzpostavila kot akterji, ki so imela privilegiran dostop do bančnih kreditov, posredno pa tudi do trga proizvodov. Predvidevamo lahko, da so državno lastništvo podjetij in bank ter spremljajoči procesi privatizacije privedli do vzpostavitve specifičnega okolja, v katerem so se lahko uveljavili predvsem privilegirani akterji. Ta pa pomeni, da je bilo na ozemlju RS vzpostavljeno specifično okolje, v katerem so lahko uspevali predvsem privilegirani akterji, ostali pa so se soočali s težavami in so bili odrinjeni na obrobje ali pa so se iz tega poslovnega okolja umaknili. V bistvu je bil na ozemlju RS vzpostavljen specifičen mehanizem, v katerem nastopajo 'vratarji' ('gatekeepers'), ki opredeljujejo, na docela netransparenten način, ki ni povezan z zakonitostmi trga in interesi skupnosti, pač pa je povezan z načelom moči. Ker je bil v sklopu tega sistema ključne dostop do denarnega toka, ne čudi, da večina managerjev (vključno z managerji

velikih podjetij, ki igrajo v tej igri ključno vlogo) ocenjuje, da je delovanje finančnih institucij v RS netransparentno (menimo, da se lahko na ocene managerjev velikih podjetij navkljub vsemu zanesemo). Na posledice netransparentnosti delovanja bank oziroma na dvomljive kriterije dodeljevanja kreditov je mogoče sklepati že iz odgovorov na vprašanja, ki smo jih pridobili in analizirali v predhodnih sklopih te raziskave. Naj spomnimo, da je velik ali precejšen delež managerjev navedel, da so za pridobivanje kreditov nujne povezave s politiki. Še več, precej managerjev tudi navaja, da je v tem procesu uveljavljeno podkupovanje bančnih uradnikov.

Kar zadeva vratarstvo lahko rečemo, da ugotovitve naše raziskave v celoti pritrjujejo ugotovitvam, do katerih smo prišli pri analizi mednarodno-primerjalnih raziskav o konkurenčnosti, ki sta jih izvedla Svetovni ekonomski forum in Inštitut za razvoj managementa. Gatekeeping v RS se razteza od dostopa do bančnih kreditov, do pridobivanja nadzora v slovenskih podjetij, možnosti investiranja, vstopa strokovnjakov v ta prostor, zadeva pa tudi odprtost oziroma zaprtost javnega naročanja v RS. Vendar to ni vse. Očitno je, da se v primeru vratarstva srečujemo z okoliščinami, v katerih niso zadušene le iniciative tujih akterjev, temveč so zadušene iniciative domačih akterjev, ki nimajo neposrednega dostopa do virov moči, tj. do bank in akterjev iz politične arene. To pomeni, da so zadušene iniciative mikro, malih in srednje velikih podjetij, na račun velikih podjetij v državni lasti, ali pa na račun podjetij, ki so tesno povezana a akterji iz politične arene. Vprašanje pa je, v kolikšni meri so korupcijska tveganja ter sistemska korupcija, ki sta pogojeni s prepletom podjetij in bank v državni lasti ter politike postali sestavni del ustroja političnega in gospodarskega sistema (tukaj govorimo o sistemske korupciji ter korupciji ustroja), na drugi strani pa je vprašanje, v kolikšnem obsegu so se prakse in povezave, ki jih je mogoče razbrati iz zgoraj analiziranih podatkov, preselile tudi na nižje ravni, torej med državno uradništvo, med direktorje direktoriatov ter na nižje ravni bančnega sistema.

Končno in nenazadnje pa se zastavlja vprašanje, v kolikšni meri v gospodarskem prostoru v RS prevladujejo podjetniške prakse, ki so utemeljene na privilegijih, ki izhajajo iz pripadnosti omrežju podjetnikov, katerih delovanje ni utemeljeno na tržnih zakonitostih, temveč na zanašanju na golo (politično) moč, ki vključuje zavestno odločitev o kršenju pogodbenih obveznosti, vključno z zavestno odločitvijo za plačilno nedisciplino. Med temelje moči te skupine podjetnikov lahko prištejemo monopolen položaj na specifičnem, prikrojenem 'trgu', ki je bil vzpostavljen v nasprotju z zakoni in ga je mogoče vzdrževati le zaradi podpore akterjev iz politične arene ter zaradi neučinkovitosti nadzornih institucij, ki so podrejene politiki. V zadnjem primeru se pogosto srečujemo z neučinkovitostjo, ki je zavestna in jo utemeljujejo interesi vodij nadzornih inštitucij, ki jim ustreza predvsem udobje visokih položajev, ki se jih oklepajo ne glede na raven svoje učinkovitosti, ali pa je neučinkovitost posledica preproste nesposobnosti. Podpora neučinkovitosti je mogoča tudi zaradi tega, ker neučinkovitost nadzornih inštitucij ustreza interesom akterjev iz politične arene. Še več, kaže, da je postal položaj nekaterih akterjev iz sfere gospodarstva tako močan, da ne potrebujejo več podpore akterjev iz politične arene, da bi lahko vzdrževali svoj privilegiran položaj, temveč so oni tisti, ki ponujajo politikom plačila ali usluge, ki so jih ti prisiljeni, ali pa jim to docela ustreza, sprejeti.

Vse navedeno vodi k sklepu, da je bil v RS v zadnjih dvajsetih letih vzpostavljen masiven in škodljiv sistem ekonomskega rentništva, ki duši družbo in gospodarstvo, iz politike pa je ustvaril stroj, ki je neposredno vmešan v koruptivna dejanja, ali pa je ustvaril sistem, v katerem se soočamo z izjemno veliki korupcijskimi tveganji. Če imamo na eni strani opraviti s sistemsko korupcijo, se na drugi soočamo z razrastem značilnosti sistemske korupcije v korupcijo ustroja.

Izbrane kazalce, umeščene v sklope, prikazujemo spodaj:

A. bančni in finančni sektor – vloga BS, učinkovitost regulacije bančnega in finančnega sektorja, raven transparentnosti finančnih institucij

Kakšen vpliv na gospodarski razvoj v Sloveniji ima politika Banke Slovenije?

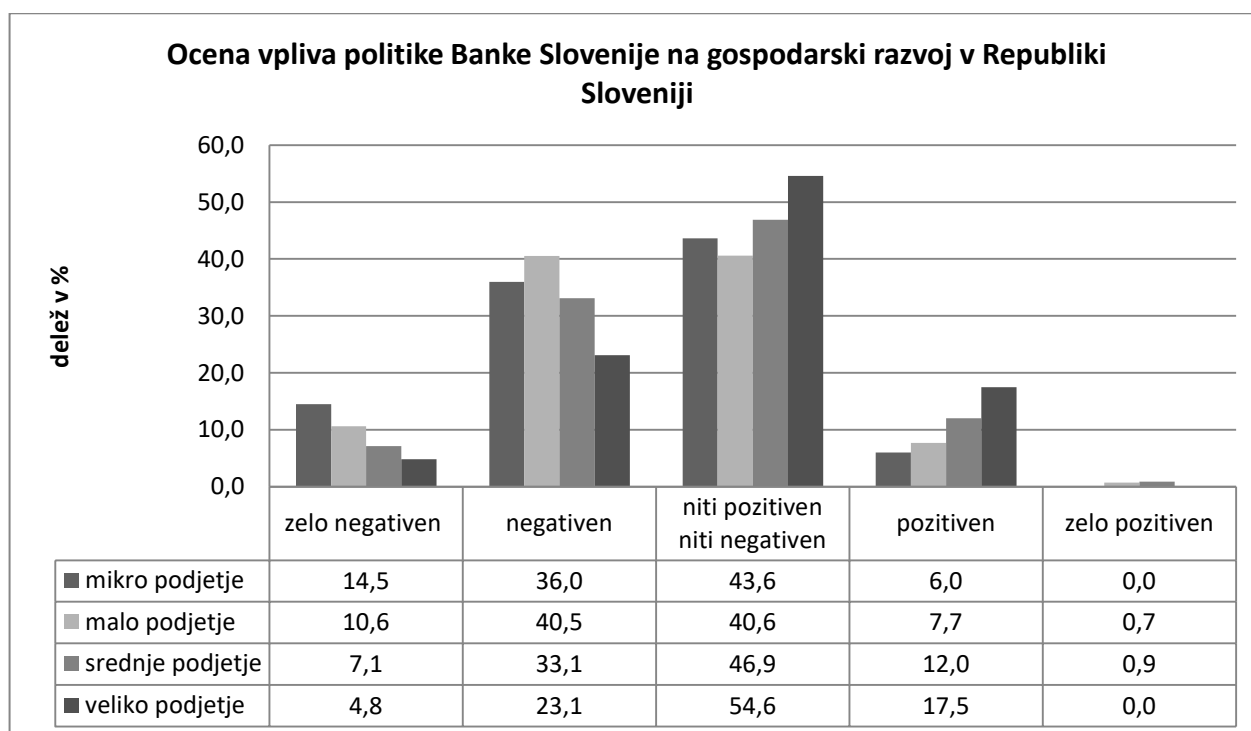
Odgovor	delež
zelo negativen vpliv	9,47
negativen vpliv	35,04
niti pozitiven niti negativen vpliv	44,98
pozitiven vpliv	9,98
zelo pozitiven vpliv	,53

Povprečna vrednost odgovorov je 2,57.

Kar zadeva oceno vpliva politike banke Slovenije na gospodarski razvoj v RS, večina anketiranih managerjev ocenjuje, da je bil ta vpliv negativen – da je bil negativen ter zelo negativen jih navaja slaba polovica (približno 45 %). Prav tako jih slaba polovica navaja, da ni bil niti pozitiven, niti negativen (približno 45 %). Le dobra desetina (približno 11 %) jih navaja, da je bil ta vpliv pozitiven ali zelo pozitiven.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,19 (s statistično značilnostjo 0,05), gre za srednje močno povezanost: velja, da večje kot je podjetje, bolj naklonjena je ocena vpliva politike Banke Slovenije na gospodarski razvoj. Vendar tudi v primeru ocen managerjev velikih podjetij velja, da negativne ocene prevladujejo nad pozitivnimi.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 51 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da ima politika BS negativen vpliv na gospodarski razvoj v Sloveniji. Med malimi podjetji je takšnih prav tako 51 %, med srednje velikimi 40 %, med velikimi pa najmanj, 28 %.

Prosimo vas, da ocenite raven transparentnosti delovanja finančnih institucij v Sloveniji.

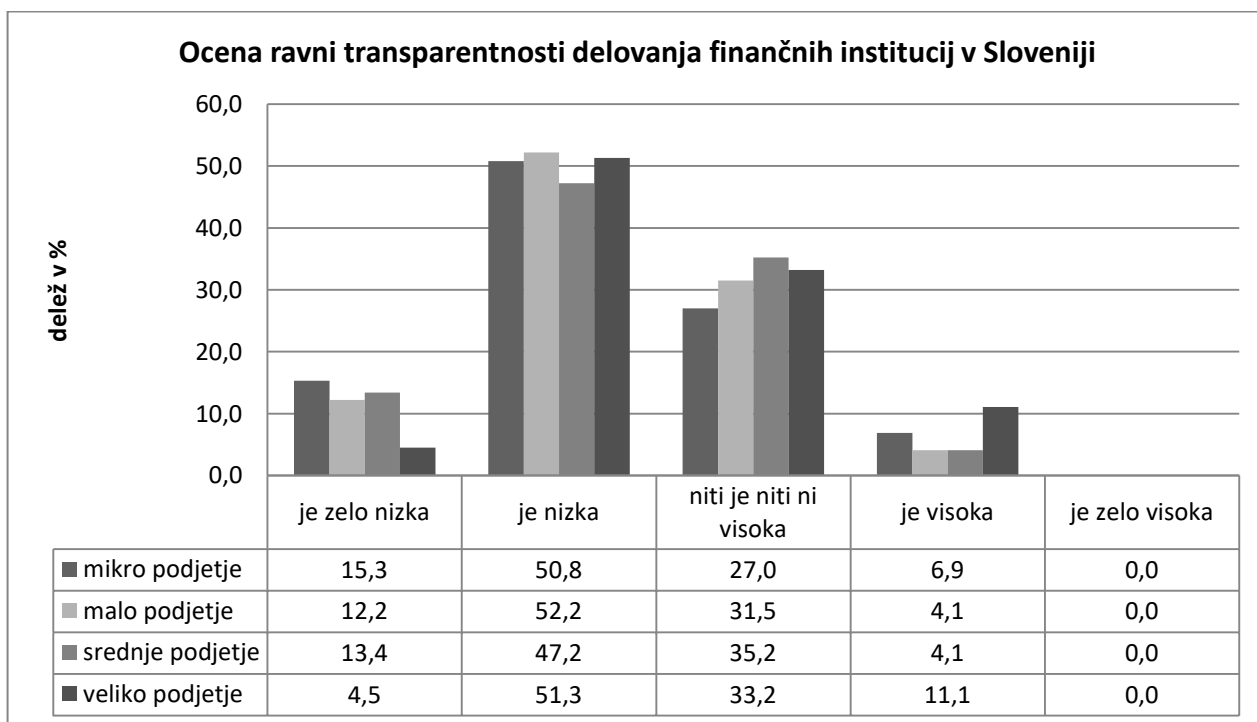
Odgovor	delež
je zelo nizka	12,35
je nizka	50,11
niti je niti ni visoka	32,05
je visoka	5,49
je zelo visoka	,00

Povprečna vrednost odgovorov je 2,31.

Razvidno je, da slabi dve tretjini, tj. 63 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da je raven transparentnosti delovanja finančnih institucij v RS nizka ali zelo nizka. Da je visoka ali zelo visoka, jih ocenjuje le 5 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik v ocenah ravni transparentnosti delovanja finančnih institucij v RS.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 66 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da je raven transparentnosti delovanja finančnih institucij v RS nizka ali zelo nizka. Med malimi podjetji je takšnih 64 %, med srednje velikimi 61 % in med velikimi 56 %.

Ali je regulacija bančnega in finančnega sektorja zadosti učinkovita?

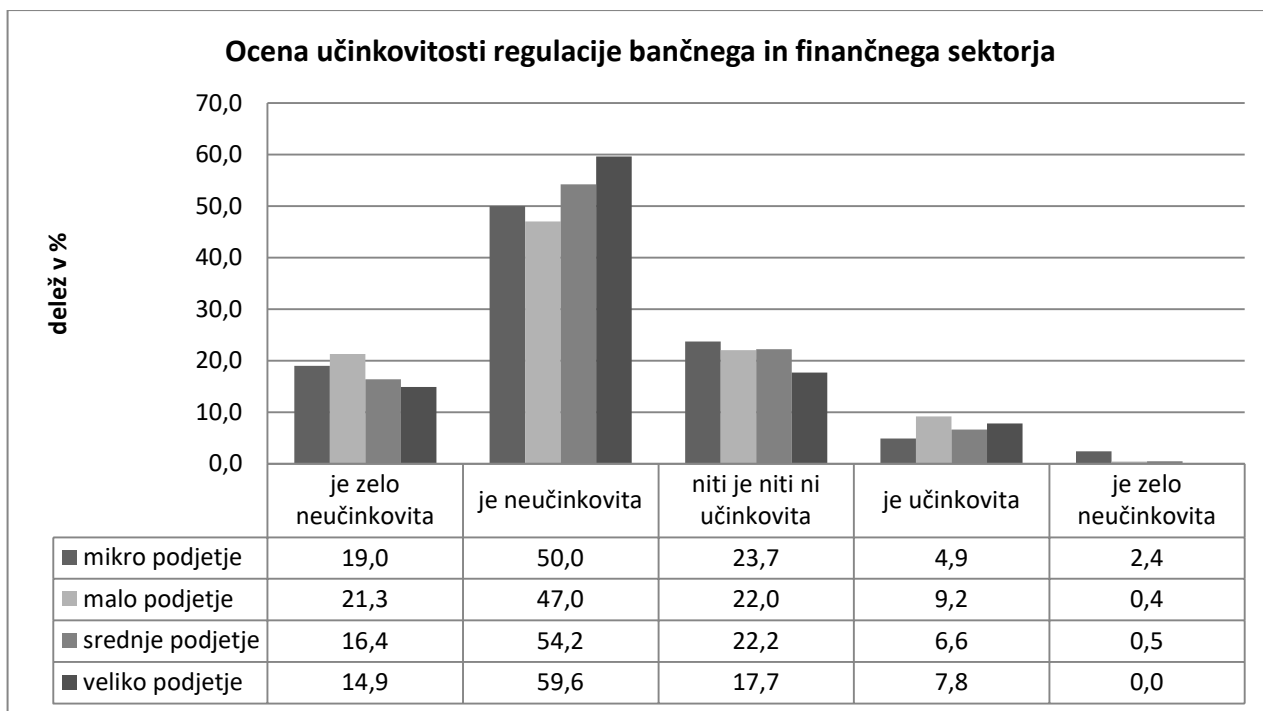
Odgovor	delež
je zelo neučinkovita	18,48
je neučinkovita	51,45
niti je niti ni učinkovita	21,91
je učinkovita	7,36
je zelo učinkovita	,79

Povprečna vrednost odgovorov je 2,21.

Razvidno je, da dobri dve tretjini, tj. 70 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da je regulacija bančnega in finančnega sektorja v RS neučinkovita ali zelo neučinkovita. Da je učinkovita ali zelo učinkovita, jih ocenjuje le 8 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik v ocenah učinkovitosti regulacije bančnega in finančnega sektorja v RS.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 69 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da je regulacija bančnega in finančnega sektorja v RS neučinkovita ali zelo neučinkovita. Med malimi podjetji je takšnih 68 %, med srednje velikimi 61 % in med velikimi največ, 75 %.

B. kreditni ter plačilni krč in insolventnost podjetij

V kolikšni meri plačilna nedisciplina zavira poslovne aktivnosti v Sloveniji na splošno?

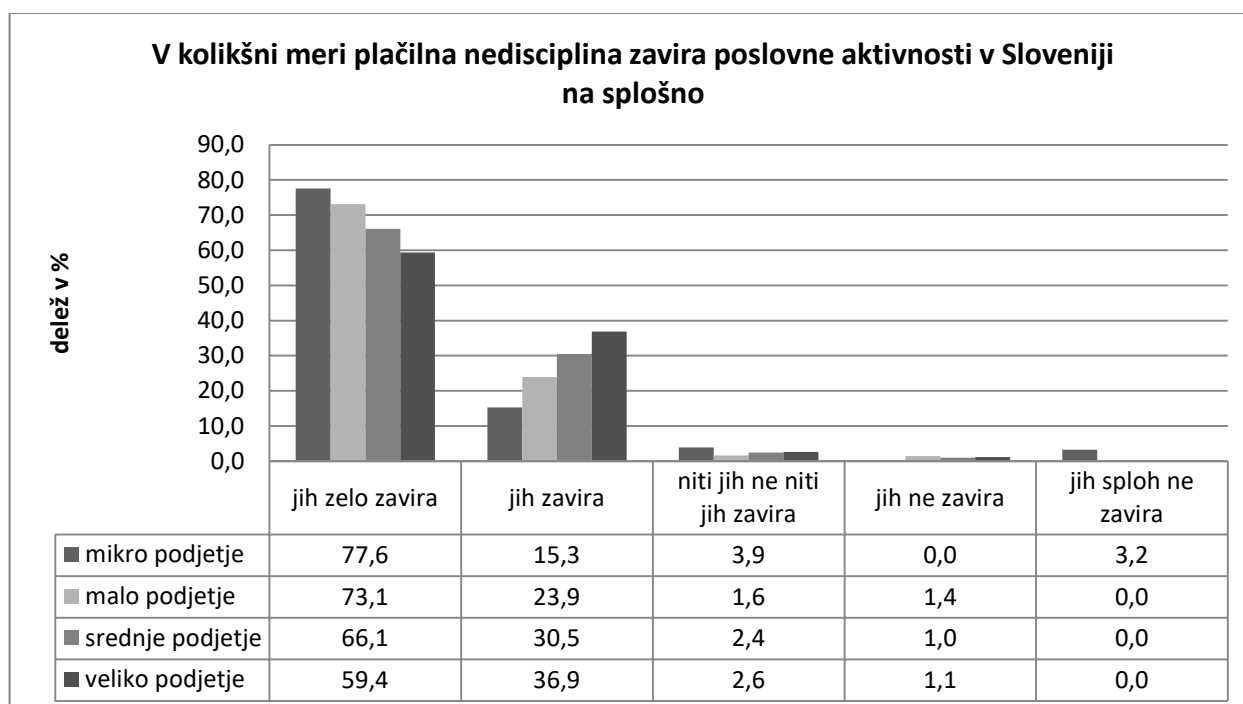
Odgovor	delež
jih zelo zavira	70,16
jih zavira	25,78
niti jih ne zavira niti jih zavira	2,48
jih ne zavira	,94
jih sploh ne zavira	,65

Povprečna vrednost odgovorov je 1,36.

Razvidno je, da velikanska večina, tj. 96 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da plačilna nedisciplina zavira ali zelo zavira poslovne aktivnosti v RS na splošno. Da jih ne zavira ali da jih sploh ne zavira, jih ocenjuje le 2 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik v ocenah plačilne nedisciplin kot dejavnika, ki zavira poslovne aktivnosti v RS na splošno.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 93 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da plačilna nedisciplina zavira ali zelo zavira poslovne aktivnosti v RS na splošno. Med malimi podjetji je takšnih 97 %, med srednje velikimi prav tako 97 % in med velikimi 96 %.

V kolikšni meri pa plačilna nedisciplina zavira poslovne aktivnosti vašega podjetja?

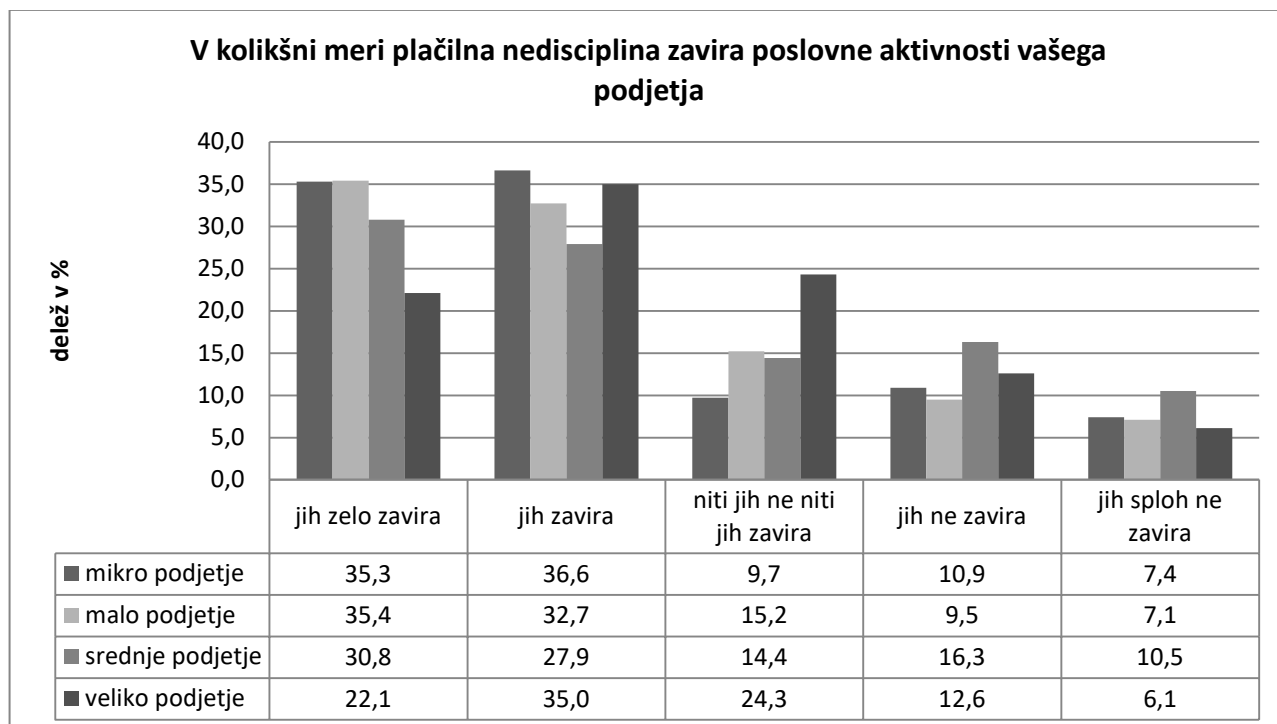
Odgovor	delež
jih zelo zavira	32,39
jih zavira	32,18
niti jih ne zavira niti jih zavira	14,86
jih ne zavira	12,39
jih sploh ne zavira	8,17

Povprečna vrednost odgovorov je 1,48.

Razvidno je, da slabi dve tretjini, tj. 65 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da plačilna nedisciplina zavira ali zelo zavira poslovne aktivnosti njihovega podjetja. Da jih ne zavira ali da jih sploh ne zavira, jih ocenjuje 21 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik v ocenah plačilne nedisciplin kot dejavnika, ki zavira poslovne aktivnosti podjetja, v katerem je zaposlen anketirani manager.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 72 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da plačilna nedisciplina zavira ali zelo zavira njihove poslovne aktivnosti. Med malimi podjetji je takšnih 68 %, med srednje velikimi 59 % in med velikimi 57 %.

Ali menite, da plačilna nedisciplina predstavlja grožnjo obstoju vašega podjetja?

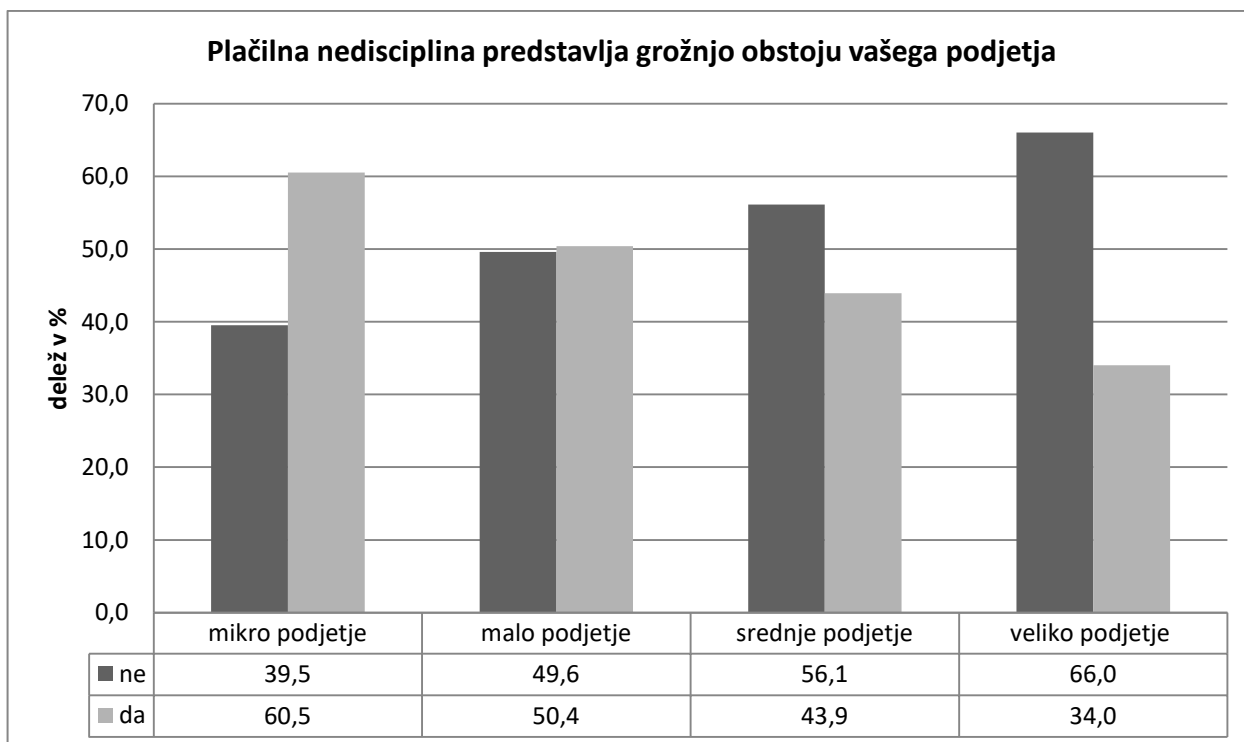
Odgovor	delež
ne, plačilna nedisciplina ne ogroža obstoja mojega podjetja	51,59
da, plačilna nedisciplina ogroža obstoj mojega podjetja	48,41

Povprečna vrednost odgovorov je 3,87.

Razvidno je, da dobra polovica, tj. 52 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da plačilna nedisciplina predstavlja grožnjo obstoju njihovega podjetja.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,15 (z visoko statistično značilnostjo 0,00), gre za šibko do srednje močno povezanost: velja, da večje kot je podjetje, manjšo grožnjo njegovemu obstoju predstavlja plačilna nedisciplina. Vendar tudi v primeru navedb managerjev velikih podjetij velja, da predstavlja plačilna nedisciplina grožnjo obstoju precejšnjega deleža teh podjetij.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 61 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavlja plačilna nedisciplina grožnjo obstoju njihovega podjetja. Med malimi podjetji je takšnih 50 %, med srednje velikimi 44 % in med velikimi 34 %.

C. državno lastništvo in gospodarski razvoj

Kako pomembno vlogo imajo v slovenskem gospodarstvu podjetja v državnem lastništvu?

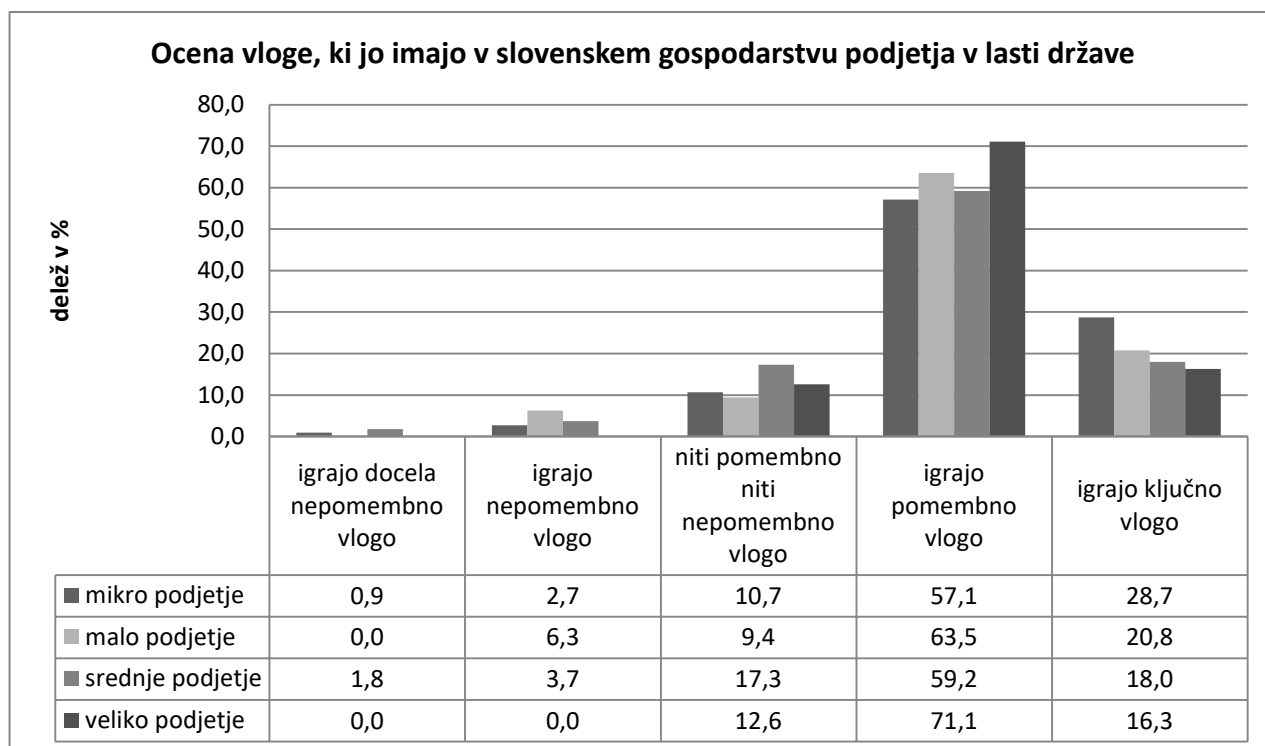
Odgovor	delež
igrajo docela nepomembno vlogo	,76
igrajo nepomembno vlogo	4,06
niti igrajo pomembno niti igrajo nepomembno vlogo	12,53
igrajo pomembno vlogo	61,59
igrajo ključno vlogo v gospodarstvu	21,06

Povprečna vrednost odgovorov je 3,98.

Razvidno je, da kar dobre štiri petine, tj. 83 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da igrajo podjetja v državnem lastništvu v slovenskem gospodarstvu pomembno ali ključno vlogo.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,19 (s statistično značilnostjo 0,04), gre za srednje močno povezanost. V osnovi velja, da večje kot je podjetje, pomembnejšo vlogo v slovenskem gospodarstvu pripisujejo anketirani managerji podjetjem v lasti države. Tako med anketiranimi predstavniki velikih podjetij ni bilo niti enega, ki bi navedel oziroma ocenil, da igrajo podjetja v lasti države v slovenskem gospodarstvu nepomembno ali docela nepomembno vlogo.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 86 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da igrajo podjetja v državnem lastništvu v slovenskem gospodarstvu pomembno ali ključno vlogo. Med malimi podjetji je takšnih 84 %, med srednje velikimi 77 % in med velikimi 87 %.

Kako favorizirana so podjetja v državnem lastništvu pred zasebnimi podjetji?

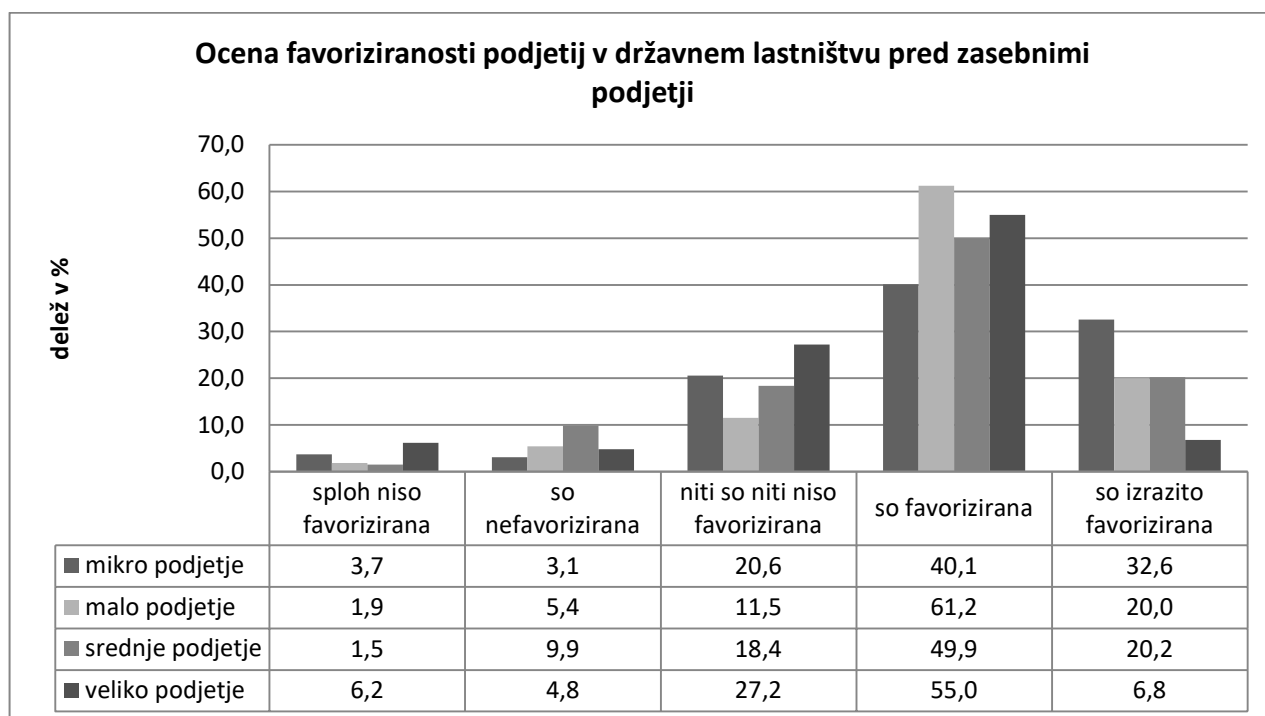
Odgovor	delež
sploh niso favorizirana	2,62
so nefavorizirana	6,41
niti so niti niso favorizirana	17,32
so favorizirana	52,51
so izrazito favorizirana	21,13

Povprečna vrednost odgovorov je 3,83.

Razvidno je, da kar slabe tri četrtine, tj. 74 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da so podjetja v državnem lastništvu favorizirana ali izrazito favorizirana pred zasebnimi podjetji. Da so nefavorizirana ali da sploh niso favorizirana, jih ocenjuje le slaba desetina, tj. 9 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,25 (z visoko statistično značilnostjo 0,00), gre za srednje močno do močno povezanost. V osnovi velja, da večje kot je podjetje, višjo raven favoriziranosti pripisujejo anketirani managerji podjetjem v državnem lastništvu.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 73 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da so podjetja v državnem lastništvu favorizirana ali izrazito favorizirana. Med malimi podjetji je takšnih 81 %, med srednje velikimi 80 % in med velikimi 72 %.

V kolikšni meri lastništvo države v podjetjih predstavlja grožnjo poslovnim aktivnostim v Sloveniji?

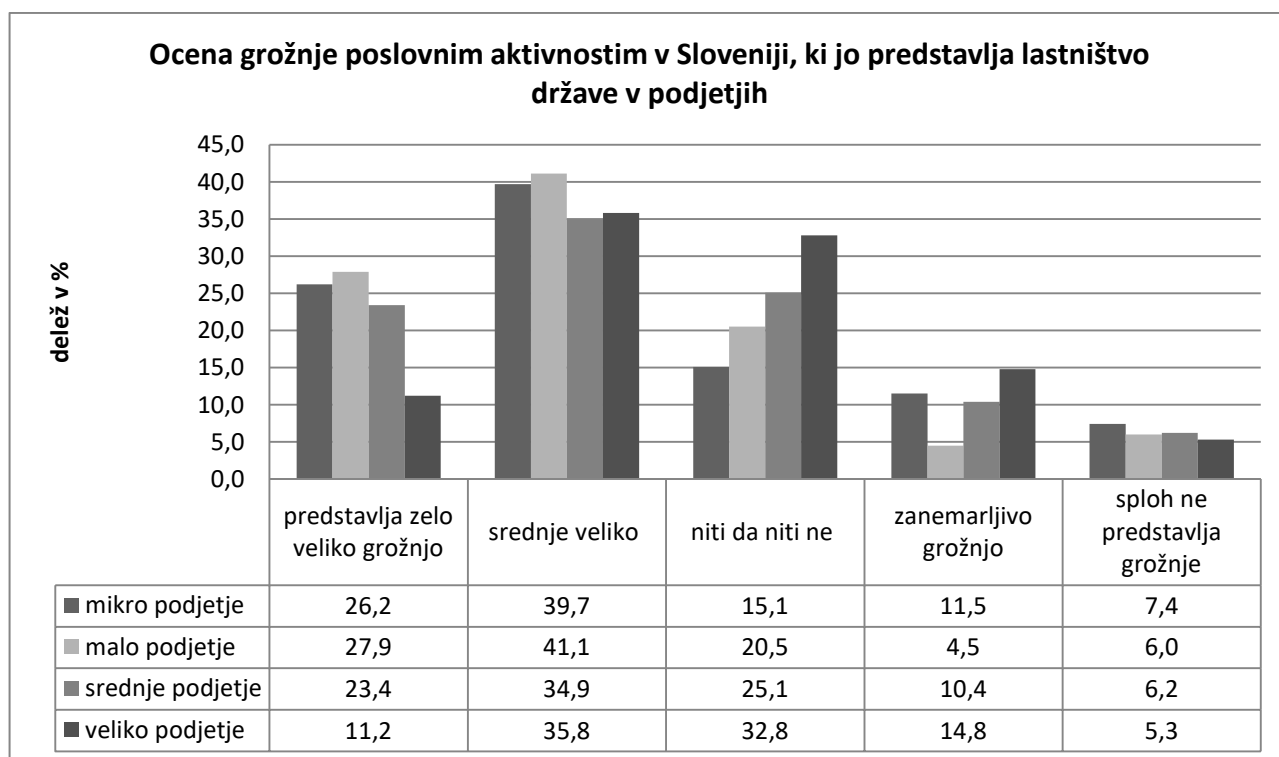
Odgovor	delež
predstavlja zelo veliko grožnjo	24,20
predstavlja srednje veliko grožnjo	38,17
niti ne predstavlja niti predstavlja grožnjo	22,33
predstavlja zanemarljivo grožnjo	9,02
sploh ne predstavlja grožnje	6,28

Povprečna vrednost odgovorov je 2,35.

Razvidno je, da slabi dve tretjini, tj. 62 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da predstavlja lastništvo države v podjetjih srednje veliko ali zelo veliko grožnjo poslovnim aktivnostim v RS. Da predstavlja lastništvo države v podjetjih zanemarljivo grožnjo, ali da sploh ne predstavlja grožnje poslovnim aktivnostim v RS, jih ocenjuje slaba šestina, tj. 15 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,19 (s statistično značilnostjo 0,04), gre za srednje močno povezanost. V osnovi velja, da managerji manjših podjetij v večjem deležu kot managerji velikih podjetij ocenjujejo, da predstavlja lastništvo države v podjetjih grožnjo za poslovne aktivnosti v RS.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 66 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da predstavlja lastništvo države v podjetjih srednje veliko ali zelo veliko grožnjo poslovnim aktivnostim v RS. Med malimi podjetji je takšnih 69 %, med srednje velikimi 48 % in med velikimi 47 %.

Ali menite, da državne pomoči oziroma subvencije posegajo v pošteno konkurenco in gospodarski razvoj v Sloveniji?

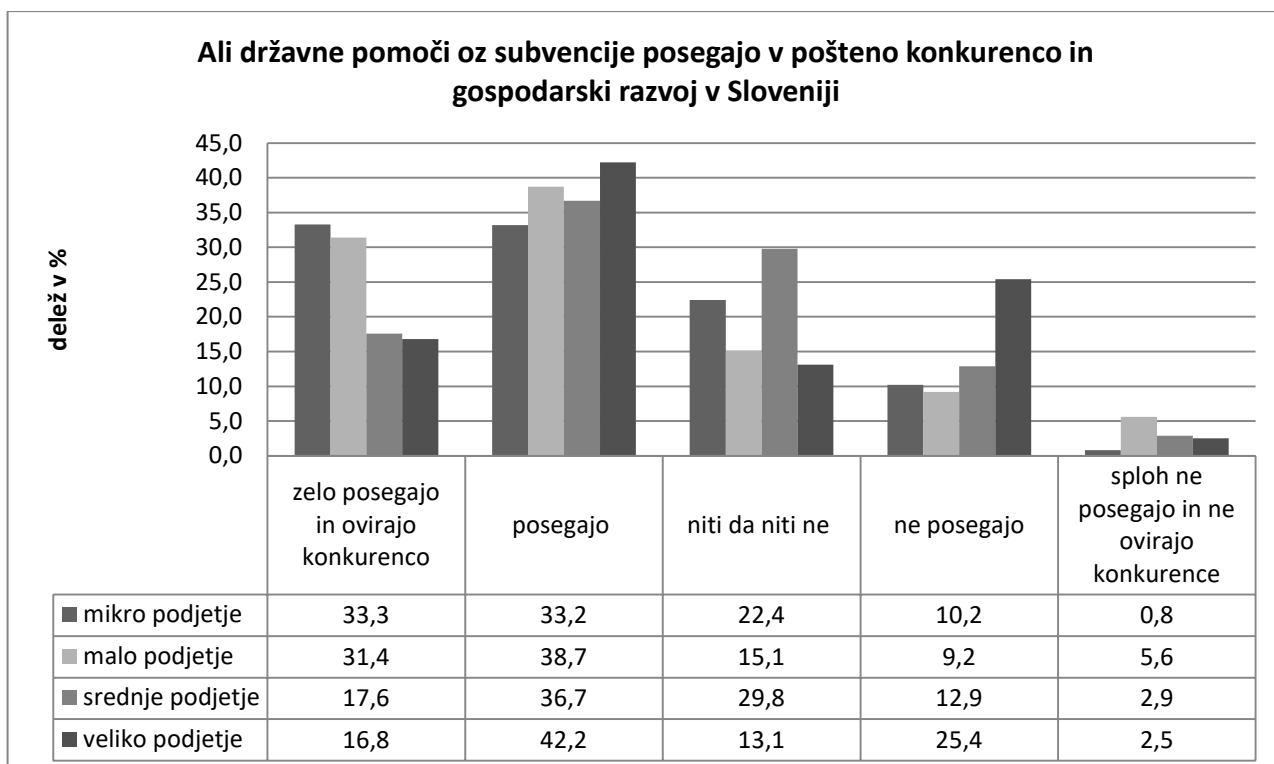
<i>Odgovor</i>	<i>delež</i>
zelo posegajo in zelo ovirajo pošteno konkurenco in gospodarski razvoj	25,57
sorazmerno posegajo oziroma so učinki posegov sorazmerno omejeni	37,36
niti ne posegajo niti posegajo	21,17
sorazmerno ne posegajo oziroma so učinki posegov zanemarljivi	12,49
sploh ne posegajo in sploh ne ovirajo konkurence in gospodarskega razvoja	3,41

Povprečna vrednost odgovorov je 2,31.

Razvidno je, da slabi dve tretjini, tj. 63 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da državne pomoči in subvencije sorazmerno ali zelo posegajo in ovirajo pošteno konkurenco in gospodarski razvoj v RS. Da državne pomoči in subvencije sorazmerno ali sploh ne posegajo ter ne ovirajo konkurence in gospodarskega razvoja v RS, jih ocenjuje slaba šestina, tj. 16 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,26 (z visoko statistično značilnostjo 0,00), gre za srednje močno do močno povezanost. V osnovi velja, da managerji manjših podjetij v večjem deležu kot managerji velikih podjetij ocenjujejo, da državne pomoči in subvencije posegajo v in ovirajo pošteno konkurenco in gospodarski razvoj v RS.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 67 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da državne pomoči in subvencije sorazmerno ali zelo posegajo in ovirajo pošteno konkurenco in gospodarski razvoj v RS. Med malimi podjetji je takšnih 70 %, med srednje velikimi 54 % in med velikimi 59 %. Zanimivo je, da kar 25 % predstavnikov velikih podjetij ocenjuje, da državne pomoči in subvencije ne posegajo v in ne ovirajo poštene konkurence in gospodarskega razvoja v RS.

D. Nadzor nad upravami podjetij

Prosimo vas, da ocenite raven uspešnosti nadzora nad upravljanjem podjetij, ki ga izvajajo nadzorni sveti.

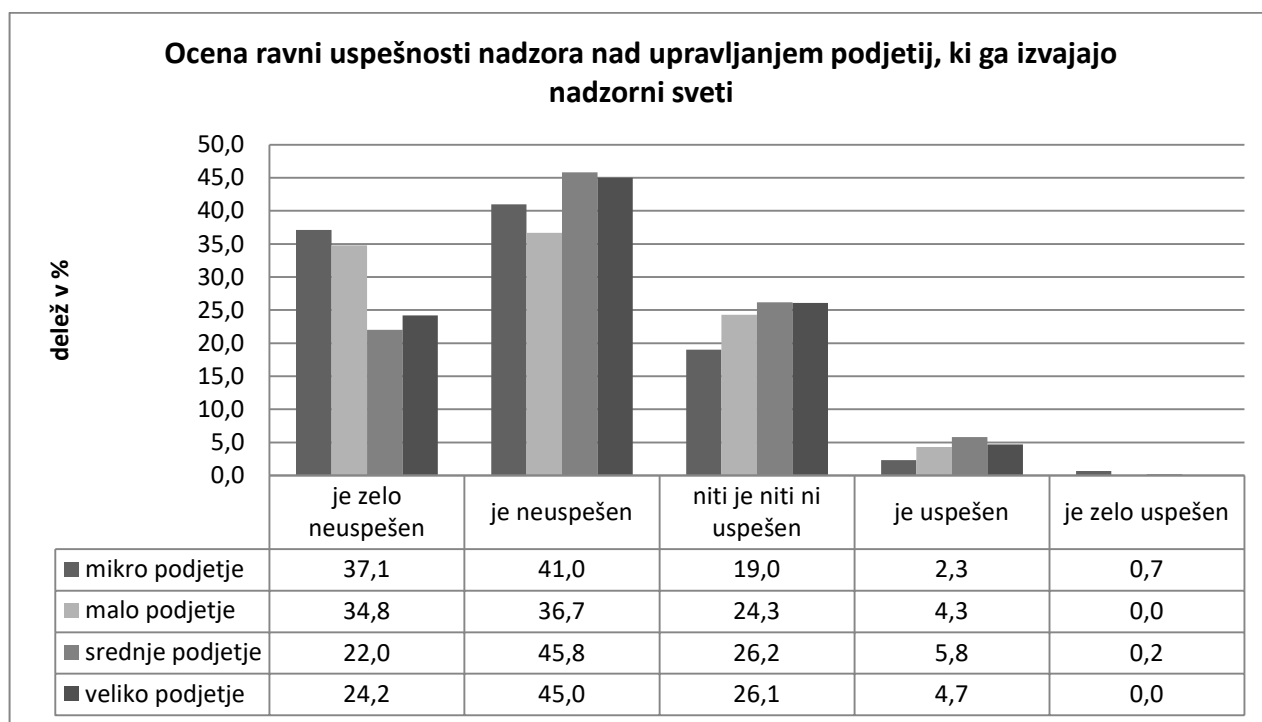
Odgovor	delež
je zelo neuspešen	29,74
je neuspešen	41,53
niti je niti ni uspešen	24,07
je uspešen	4,46
je zelo uspešen	,19

Povprečna vrednost odgovorov je 2,04.

Razvidno je, da slabe tri četrtine, tj. 71 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da je nadzor nad upravljanjem podjetij, ki ga izvajajo nadzorni sveti neuspešen ali zelo neuspešen. Da je nadzor nad upravljanjem podjetij uspešen ali zelo uspešen, jih ocenjuje le dvajsetina, tj. 5 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni razlik, ki bi bile statistično značilne. Torej predstavniki vseh podjetij, ne glede na njihovo velikost, ocenjujejo, da je nadzor nad upravljanjem podjetij, ki ga izvajajo nadzorni sveti neuspešen.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 78 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da je nadzor nad upravljanjem podjetij, ki ga izvajajo nadzorni sveti neuspešen ali zelo neuspešen. Med malimi podjetji je takšnih 72 %, med srednje velikimi 68 % in med velikimi 67 %.

Kako dobro so v Sloveniji opredeljene in zaščitene pravice in odgovornosti delničarjev?

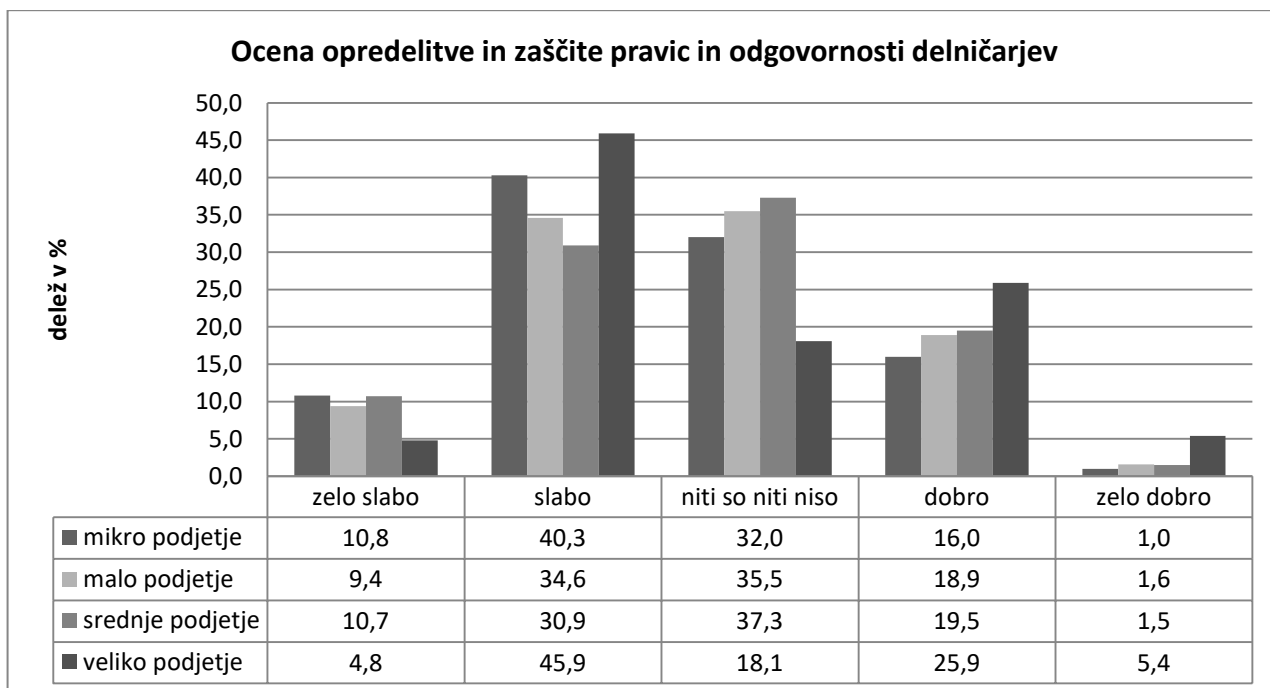
Odgovor	delež
so zelo slabo opredeljene in zaščitene	9,53
so slabo opredeljene in zaščitene	35,71
niti so niti niso dobro opredeljene in zaščitene	33,32
so dobro opredeljene in zaščitene	19,52
so zelo dobro opredeljene in zaščitene	1,92

Povprečna vrednost odgovorov je 2,69.

Razvidno je, da slaba polovica, tj. 45 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da so pravice in odgovornosti delničarjev v RS slabo ali zelo slabo opredeljene ali zaščitene. Da so njihove pravice dobro ali zelo dobro opredeljene in zaščitene, jih ocenjuje dobra petina, tj. 21 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni razlik, ki bi bile statistično značilne. Torej predstavniki vseh podjetij, ne glede na njihovo velikost, ocenjujejo, da so pravice in odgovornosti delničarjev v RS sorazmerno slabo opredeljene ali zaščitene.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 51 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da so pravice in odgovornosti delničarjev v RS slabo ali zelo slabo opredeljene ali zaščitene. Med malimi podjetji je takšnih 44 %, med srednje velikimi 42 % in med velikimi 51 %. Zanimivo je, da je kar 46 % predstavnikov velikih podjetij ocenilo, da so v RS pravice in odgovornosti delničarjev slabo opredeljene in zaščitene, na drugi strani pa jih je 26 % ocenilo, da so opredeljene in zaščitene dobro ter 5 %, da so opredeljene in zaščitene zelo dobro. Potemtakem se tukaj srečujemo z dvema skupinama managerjev velikih podjetij, vsaj glede ocene pravic in odgovornosti delničarjev.

Kakšna je po vašem mnenju verodostojnost letnega revidiranja podjetij oz. revizijskih poročil, ki jih pripravljajo revizijske hiše?

<i>Odgovor</i>	<i>delež</i>
so močno prikrojena in prikazujejo izrazito izkrivljeno podobo stanja v podjetjih	11,31
so deloma prikrojena in ne odražajo stanja v podjetjih	30,00
niti odražajo niti ne odražajo stanja v podjetjih	27,92
so verodostojna in odražajo stanje v podjetjih	28,16
so izrazito verodostojna in v polni meri odražajo stanje v podjetjih	2,61

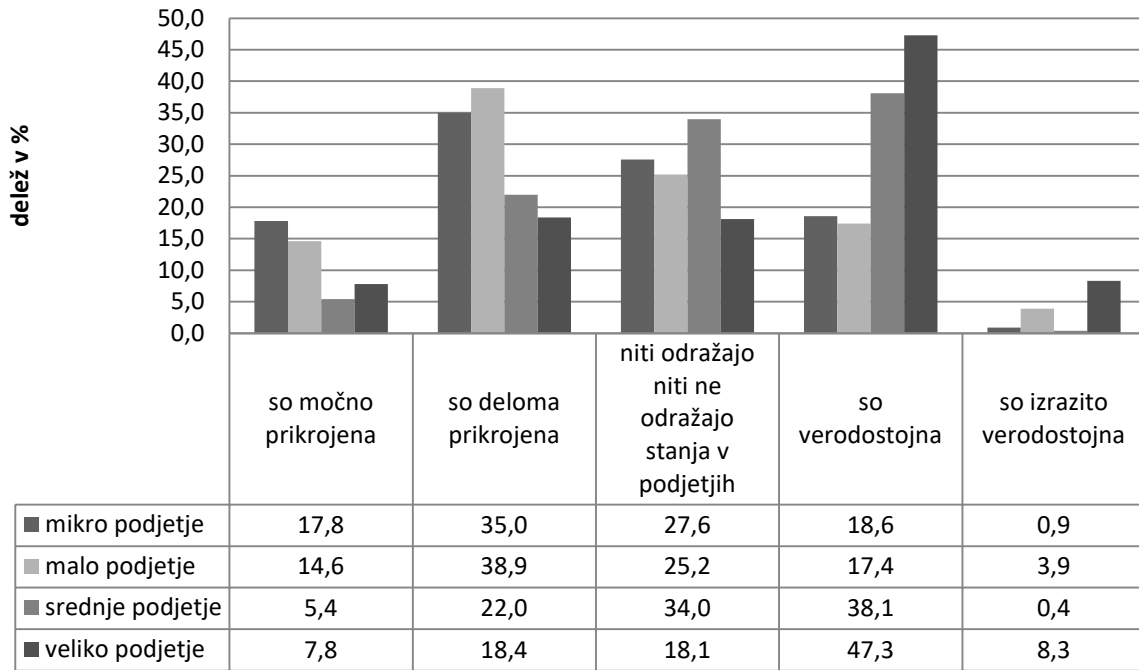
Povprečna vrednost odgovorov je 2,81.

Razvidno je, da dobri dve petini, tj. 41 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da so revizijska poročila, ki jih pripravljajo revizijske hiše deloma ali močno prikrojena in ne prikazujejo ali izrazito izkrivljajo podobo stanja v podjetjih. Da so revizijska poročila, ki jih pripravljajo revizijske hiše, verodostojna ali izrazito verodostojna in da v polni meri odražajo podobo stanja v podjetjih, jih ocenjuje slaba tretjina, tj. 31 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,34 (z visoko statistično značilnostjo 0,00), gre za močno povezanost. To je edina močna povezanost, ki smo jo zasledili v tej raziskavi. V osnovi velja, da managerji manjših podjetij v večjem deležu kot managerji velikih podjetij ocenjujejo, da so revizijska poročila, ki jih pripravljajo revizijske hiše deloma ali močno prikrojena in ne prikazujejo ali izrazito izkrivljajo podobo stanja v podjetjih.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 53 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da so revizijska poročila, ki jih pripravljajo revizijske hiše, deloma ali močno prikrojena in ne prikazujejo ali izrazito izkrivljajo podobo stanja v podjetjih. Med malimi podjetji je takšnih 54 %, med srednje velikimi 27 % in med velikimi 26 %. Zanimivo je, da je kar 56 % predstavnikov velikih podjetij ocenilo, da so revizijska poročila, ki jih pripravljajo revizijske hiše verodostojna ali izrazito verodostojna in da v polni meri odražajo podobo stanja v podjetjih, na drugi strani pa jih je 26 % ocenilo, da so revizijska poročila, ki jih pripravljajo revizijske hiše, deloma ali močno prikrojena in ne prikazujejo ali izrazito izkrivljajo podobo stanja v podjetjih. Potemtakem se tudi tukaj srečujemo z dvema skupinama managerjev velikih podjetij, vsaj glede ocene letnih revizijskih poročil.

Ocena verodostojnosti letnega revidiranja podjetij oz. revizijskih poročil, ki jih pripravljajo revizijske hiše

Prosimo vas, da ocenite, do kakšne mere je sodstvo v Sloveniji neodvisno in ni izpostavljeno političnemu vplivu vlade, vplivu posameznikov ali podjetij?

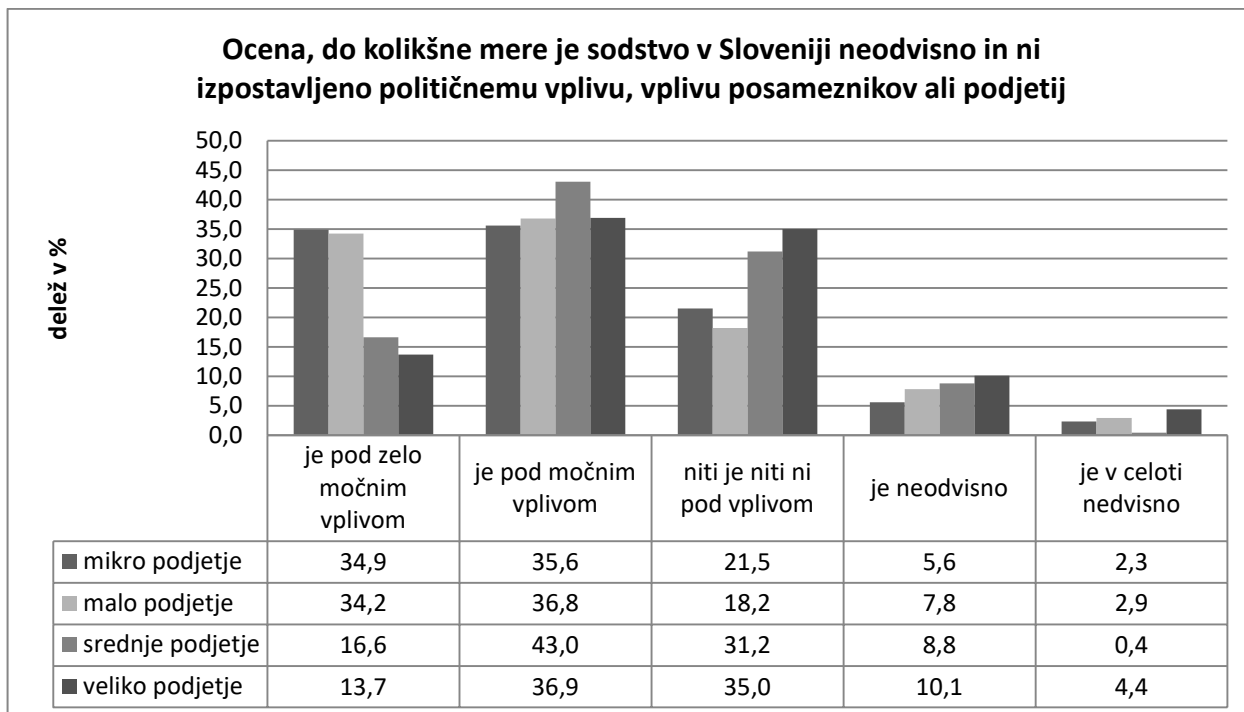
Odgovor	delež
je pod zelo močnim vplivom	26,34
je pod močnim vplivom	38,59
niti je niti ni pod vplivom	25,00
je neodvisno	7,93
je v celoti neodvisno	2,15

Povprečna vrednost odgovorov je 2,21.

Razvidno je, da skoraj dve tretjini, tj. 65 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da je slovensko sodstvo pod močnim ali zelo močnim vplivom vlade, posameznikov ali podjetij. Da je slovensko sodstvo neodvisno ali v celoti neodvisno in ni izpostavljeno političnemu vplivu vlade, posameznikov ali podjetij, jih ocenjuje le desetina, tj. 10 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,24 (z visoko statistično značilnostjo 0,00), gre za srednje močno do močno povezanost. V osnovi velja, da managerji manjših podjetij v večjem deležu kot managerji velikih podjetij ocenjujejo, da je slovensko sodstvo podvrženo vplivom vlade, posameznikov ali podjetij.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 71 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da je slovensko sodstvo pod močnim ali zelo močnim vplivom vlade, posameznikov ali podjetij. Med malimi podjetji je takšnih prav tako 71 %, med srednje velikimi 60 % in med velikimi 51 %. Opozarjamo na visok delež predstavnikov srednje velikih in velikih podjetij, ki izražajo nezaupanje v slovensko sodstvo oziroma ocenjujejo, da pri svojem odločanju ni avtonomno.

E. odprtost poslovnega prostora RS

V kolikšni meri je po vašem mnenju slovensko poslovno okolje privlačno za visoko usposobljene tuje kadre?

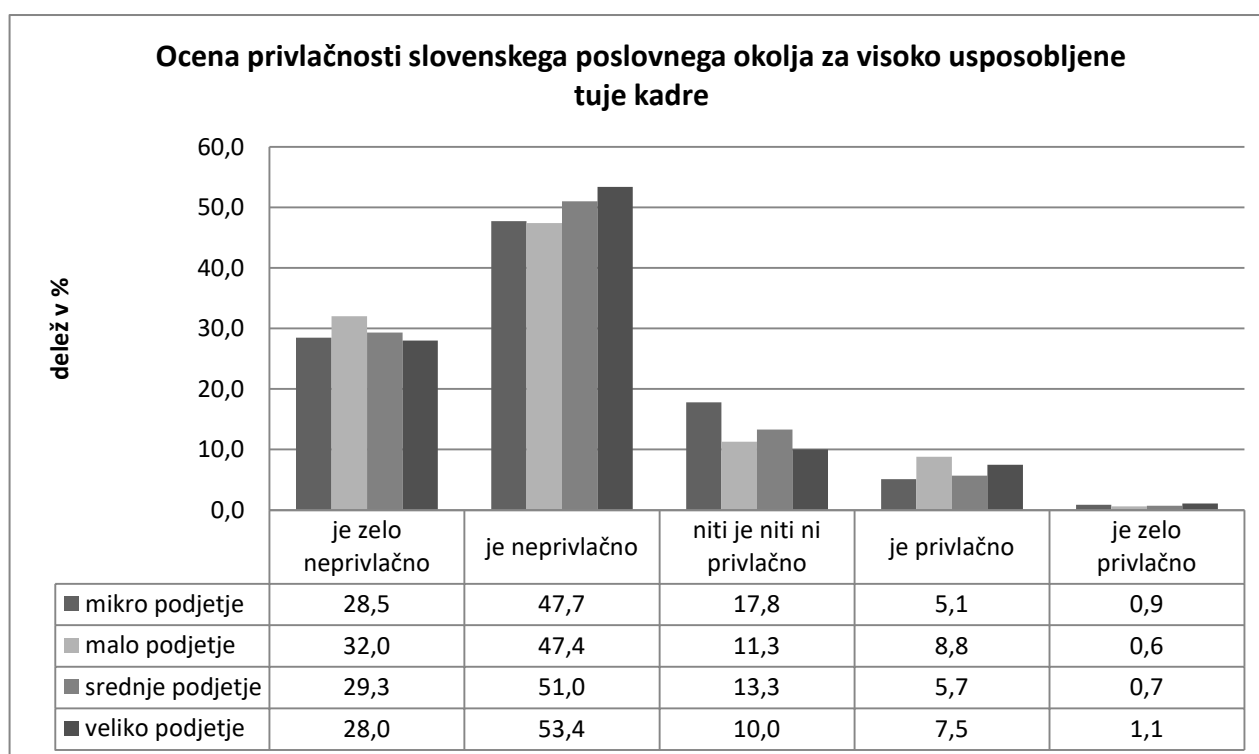
Odgovor	delež
je zelo neprivlačno	29,95
je neprivlačno	49,31
niti je niti ni privlačno	13,10
je privlačno	6,91
je zelo privlačno	,74

Povprečna vrednost odgovorov je 1,99.

Razvidno je, da kar slabe štiri petine, tj. 79 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da je slovensko poslovno okolje neprivlačno ali zelo neprivlačno za visoko usposobljene tuje kadre. Da je slovensko poslovno okolje privlačno ali zelo privlačno za visoko usposobljene tuje kadre, jih ocenjuje le slaba desetina, tj. 8 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni razlike, ki so tudi statistično značilne. Torej predstavniki vseh podjetij ocenjujejo, da je poslovno okolje RS neprivlačno za visoko usposobljene tuje kadre.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 76 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da je slovensko poslovno okolje neprivlačno ali zelo neprivlačno za visoko usposobljene tuje kadre. Med malimi podjetji je takšnih 79 %, med srednje velikimi 80 % in med velikimi največ, 81 %. Opozarjamo na visok delež predstavnikov srednje velikih in velikih podjetij, ki ocenjujejo, da je slovensko poslovno okolje neprivlačno ali zelo neprivlačno za visoko usposobljene tuje kadre.

Ali so investicijske spodbude v Sloveniji privlačne za tuje investitorje?

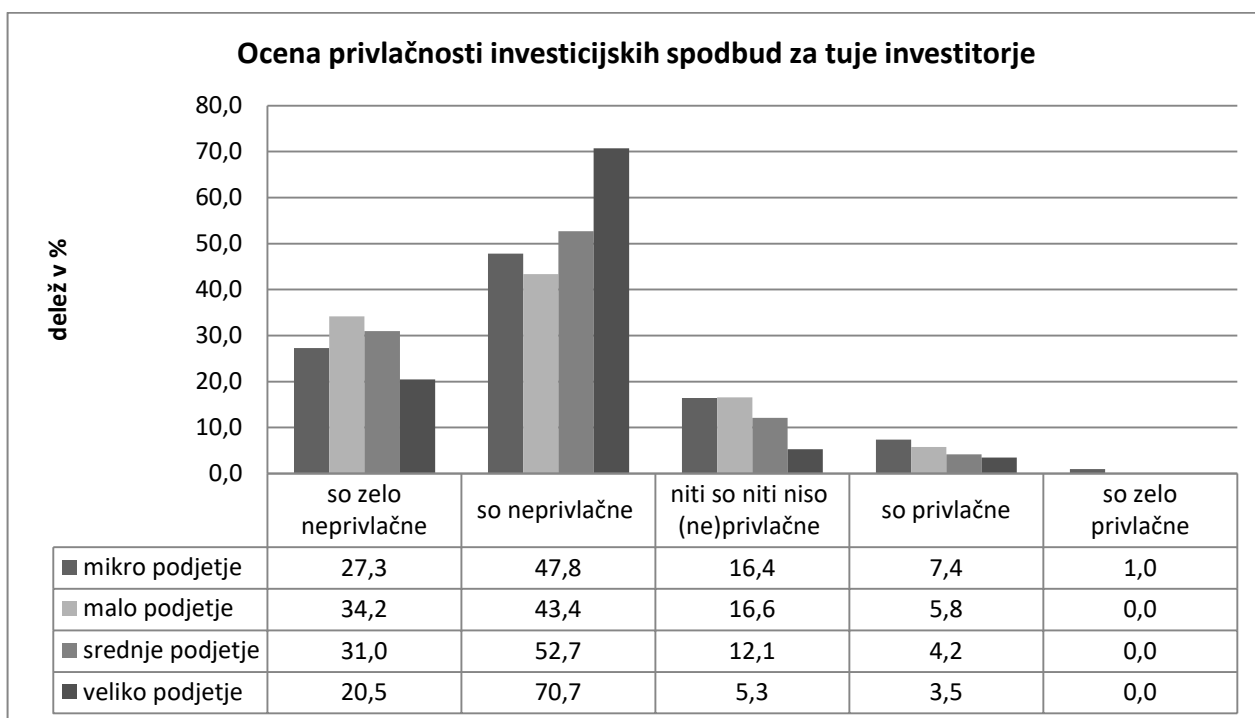
Odgovor	delež
so zelo neprivlačne	30,16
so neprivlačne	50,71
niti so privlačne niti so neprivlačne	13,65
so privlačne	5,28
so zelo privlačne	,20

Povprečna vrednost odgovorov je 1,95.

Razvidno je, da dobre štiri petine, tj. 81 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da so investicijske spodbude v RS neprivlačne ali zelo neprivlačne za tuje investitorje. Da so investicijske spodbude v RS privlačne ali zelo privlačne za tuje investitorje, jih ocenjuje le dvajsetina, tj. 5 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,20 (s statistično značilnostjo 0,04), gre za srednje močno povezanost. V osnovi velja, da managerji večjih podjetij v večjem deležu kot managerji manjših podjetij ocenjujejo, da so investicijske spodbude v RS neprivlačne za tuje investitorje.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 77 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da so investicijske spodbude v RS neprivlačne ali zelo neprivlačne za tuje investitorje. Med malimi podjetji je takšnih 78 %, med srednje velikimi 84 % in med velikimi visokih 91 %.

S kakšno težavnostjo lahko tuji investitorji pridobijo nadzor pri upravljanju slovenskih podjetij?

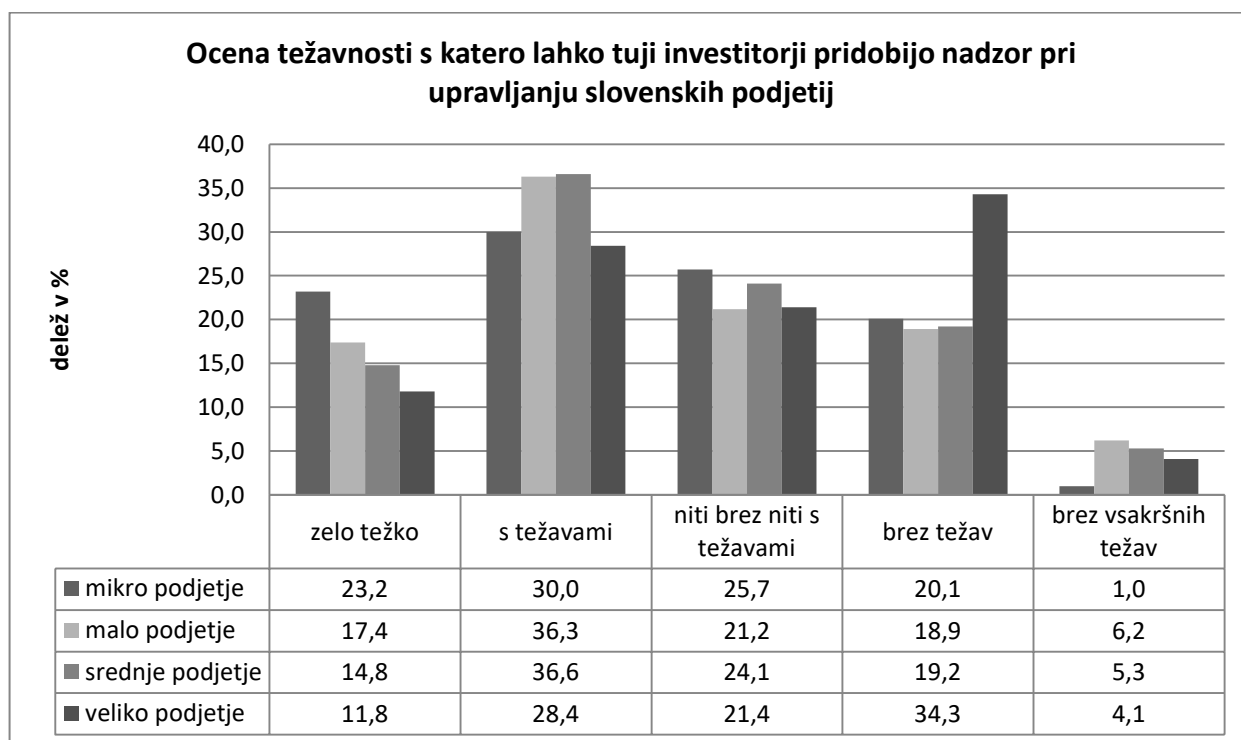
Odgovor	delež
pridobijo ga zelo težko	16,79
lahko ga pridobijo s težavami	34,26
niti brez težav niti s težavami	23,00
lahko ga pridobijo brez težav	21,24
lahko ga pridobijo brez vsakršnih težav	4,71

Povprečna vrednost odgovorov je 2,63.

Razvidno je, da dobra polovica, tj. 51 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da lahko tuji investitorji s težavami ali zelo težko pridobijo nadzor pri upravljanju slovenskih podjetij. Da ga lahko pridobijo brez težav ali brez vsakršnih težav, jih ocenjuje dobra četrtina, tj. 26 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da med njimi ni statistično značilnih razlik. Ocene managerjev se tukaj potemtakem ne razlikujejo.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 53 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da lahko tuji investitorji s težavami ali zelo težko pridobijo nadzor pri upravljanju slovenskih podjetij. Med malimi podjetji je takšnih 54 %, med srednje velikimi 51 % in med visokih 40 %. Zanimivo je, da 38 % predstavnikov velikih podjetij ocenjuje, da lahko tuji investitorji brez težav ali brez vsakršnih težav pridobijo nadzor pri upravljanju slovenskih podjetij. Obstajata torej dve skupini managerjev, katerih ocene možnosti tujih investitorjev za pridobitev nadzora pri upravljanju slovenskih podjetij se močno razlikujeta.

Kako odprta so po vašem mnenju javna naročila za tuje ponudnike?

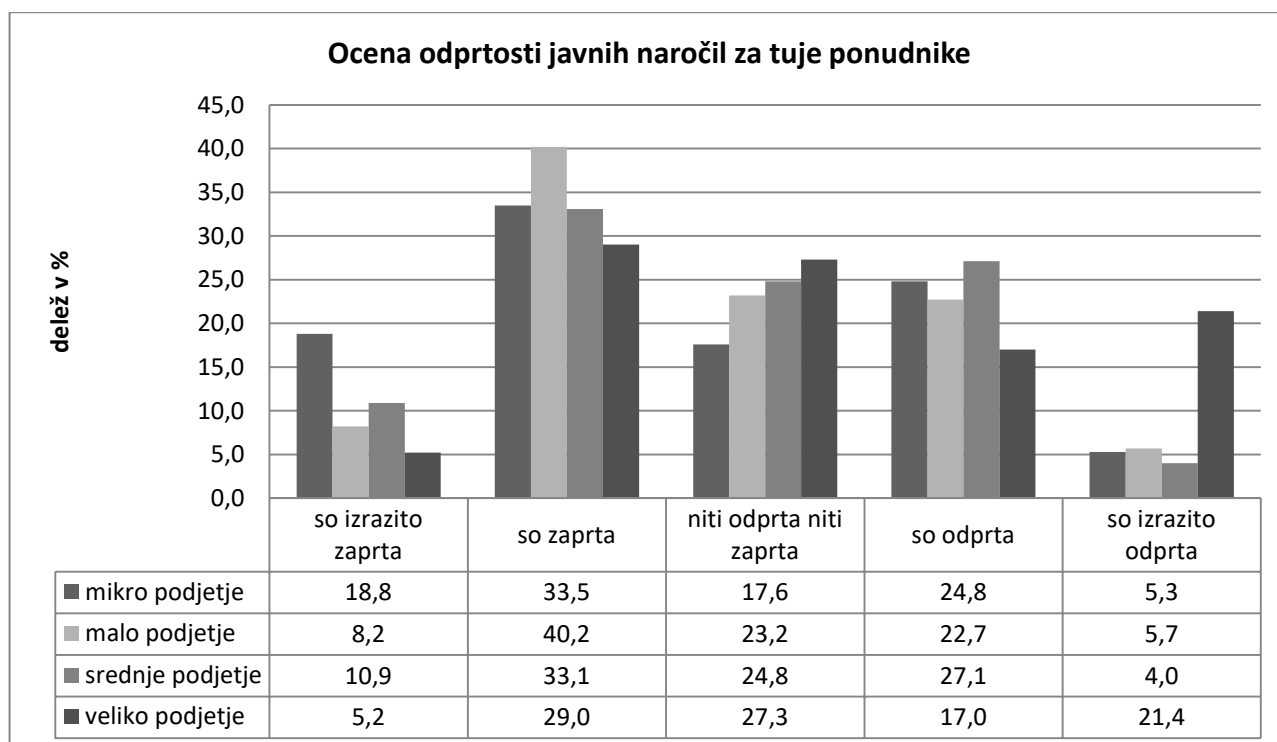
Odgovor	delež
so izrazito zaprta	10,60
so zaprta	35,22
niti so odprta niti niso odprta	23,28
so odprta	23,82
so izrazito odprta	7,09

Povprečna vrednost odgovorov je 2,82.

Razvidno je, da dobra tretjina, tj. 36 %, predstavnikov slovenskih podjetij ocenjuje, da so javna naročila v RS zaprta ali izrazito zaprta za tuje ponudnike. Da so javna naročila v RS osprta ali izrazito odprta za tuje ponudnike, jih ocenjuje slaba tretjina, tj. 31 %.

Pregled podatkov glede na velikost podjetij pokaže, da obstajajo med njimi razlike, ki so tudi statistično značilne. Glede na velikost kontingenčnega koeficienta, ki znaša 0,26 (z visoko s statistično značilnostjo 0,00), gre za srednje močno do močno povezanost. V osnovi velja, da managerji večjih podjetij v večjem deležu kot managerji manjših podjetij ocenjujejo, da so javna naročila v RS odprta za tuje ponudnike.

Pregled podatkov glede na velikost podjetja pokaže, da 51 % predstavnikov mikro podjetij ocenjuje, da so javna naročila v RS zaprta ali izrazito zaprta za tuje ponudnike. Med malimi podjetji je takšnih 48 %, med srednje velikimi 44 % in med velikimi 34 %. Kar zadeva odprtost javnih naročil za tuje ponudnike, je zanimivo, da se med predstavniki velikih podjetij srečujemo z dvema skupinama, s skupino, ki ocenjuje, da so javna naročila v RS zaprta za tuje ponudnike, ter s skupino, ki ocenjuje, da so odprta ali izrazito odprta. Zadnja je tudi večja od prve.

Raziskava o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja v RS – ugotovitve in sklepi s stališča korupcije in korupcijskih tveganj

Raziskava o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja v RS, ki je bila po naročilu KPK izvedena v aprilu 2012, je obsegala štiri sklope.

V prvem sklopu smo povpraševali po splošnih dejavnikih, ki vplivajo na kakovost poslovnega okolja v RS. Že v izhodišču velja, da je položaj slovenskega gospodarstva zelo slab: kar 85 % anketiranih managerjev je izjavilo, da je stanje slovenskega gospodarstva slabo ali zelo slabo in le 5 %, da je stanje dobro ali zelo dobro. Najbolj problematičen dejavnik so pogoji financiranja, ki mu sledijo davki, obstoječa zakonska in druga regulativa, pogoji najemanja in odpuščanja delovne sile, delovanje sodstva, aktualne politične razmere, ter, v drugi polovici v raziskavo vključenih dejavnikov, korupcija v javnem sektorju na splošno, cene najema in nakupa zemljišč in poslovnih prostorov ter korupcija pri pridobivanju poslov preko postopkov javnega naročanja, na zadnjem mestu se nahaja zagotavljanje infrastrukture. V primeru davkov, pogojev najema in odpuščanja delovne sile ter regulative (sem lahko prištejemo pogojno prištejemo tudi sodstvo), se srečujemo z dejavniki, ki so kot izjemno problematični za slovensko gospodarstvo izpostavljeni v več mednarodno-primerjalnih raziskavah, ne le v raziskavi Inštituta za razvoj managementa ter Svetovnega gospodarskega foruma.

Povprečje petih ocen v tem sklopu se nahaja pod ali zelo blizu srednje vrednosti 2, štiri srednje vrednosti, vključujoč korupcijo, pa ne presegajo srednje vrednosti 2,5. Torej se podjetja pri vseh teh dejavnikih srečujejo z velikimi ali precejšnjimi ovirami. Pogosto so deleži predstavnikov podjetij, ki navajajo, da predstavlja določen dejavnik oviro pri delovanju in rasti njihovega podjetja (gre za seštevek odgovorov 'to je velika ovira' in 'to je še znosna ovira') višji od 60 %.

Poleg omemb korupcije, ki predstavljajo ocene, ki se nanašajo na korupcijo kot takšno, se vsaj še v primeru pogojev financiranja, zakonske in druge regulative, delovanja sodstva, najema in nakupa zemljišč ter zagotavljanja infrastrukture srečujemo s korupcijskimi tveganji, ki so lahko povezana z, ali pa so posledica, koruptivnih ravnanj.

Na kratko pa lahko sklenemo, vsaj kar zadeva splošne dejavnike poslovnega okolja v RS, da predstavljajo skorajda v vseh v raziskavo vključenih razsežjih veliko ali zelo veliko zavoro za delovanje in rast slovenskih podjetij.

V drugem sklopu smo povpraševali po finančnih dejavnikih, ki vplivajo na delovanje in rast podjetij v RS. Domneva, da predstavljajo finančni dejavniki pomemben dejavnik, ki vpliva na delovanje slovenskih podjetij in da lahko predstavljajo finančni dejavniki veliko korupcijsko tveganje, do katere smo prišli z opazovanjem razmer v državi, se je izkazala za upravičeno. Pogoji financiranja so namreč tisti, ki predstavljajo največjo oviro za delovanje in rast podjetij v RS, kot navaja velikanska večina managerjev. V tem sklopu so na prvem mestu zahteve bank po dodatnih jamstvih, ki jim sledi dostop do dolgoročnih bančnih kreditov, dostop do nebančnih virov investiranja, potreba po osebnih povezavah z bančniki ter potreba po osebnih povezavah s politiki, dostop do tujih bank ter zahteve bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih.

Opozarjamo na vidike težav s financiranjem, ki so povezani s povezavami med akterji iz politične sfere, bančniki ter podjetji. Glede na to, da so za sistemsko korupcijo in korupcijo ustroja značilne povezave s ključnimi akterji v politični sferi, v sferi bančništva ter v sferi gospodarstva, se za našo obravnavo najpomembnejša velika podjetja. V velikih podjetjih, ki so pogosto v državni lasti, igrajo pomembno vlogo

tisti člani nadzornih svetov, ki jih je imenovala država oziroma jih je imenovala 'politika'. Nevarnost sistemske korupcije ter vzpostavitve razmer, v katerih se lahko vzpostavijo značilnosti in strukture, ki spodbujajo razširjanje in utrjujejo značilnosti korupcije ustroja je tukaj zelo velika. Vsaj posredno so žrtve igre 'velikih' akterjev srednje velika in mala ter mikro podjetja.

Zgoraj povzeti rezultati raziskave o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja v RS pričajo o tem, da so za podjetnike nujni tako stiki oziroma osebne povezave z bančniki, kot tudi povezave s politiki, obenem pa se predstavniki vseh podjetij, ne glede na velikost, srečujejo z zahtevami bančnih uradnikov po dodatnih neuradnih plačilih (v zadnjem primeru gre za primere administrativne korupcije, ki pa so lahko povezani z značilnostmi sistemske ali lahko nakazujejo na obstoj korupcije ustroja).

V tretjem sklopu smo obravnavali vpliv različnih oblik korupcije na poslovanje podjetij v RS. na prvem mestu so politični pritiski na poslovanje slovenskih bank, na drugem korupcija javnih uslužbencev in funkcionarjev pri oddaji javnih naročil, sledijo korupcija pri pripravi zakonov, korupcija pri pridobivanju poslov, korupcija pri sprejemanju zakonov, patronaža in nepotizem, korupcija sodnikov ter odvetnikov, na zadnjem mestu pa so prispevki političnim strankam.

Kar zadeva politične pritiske na poslovanje slovenskih bank, gre za najbolj izpostavljeno obliko korupcije v tem sklopu obravnavanih dejavnikov. Opozarjamo, da gre za opažanja velikega deleža predstavnikov vseh podjetij, vključno z velikim deležem predstavnikov srednje velikih in velikih podjetij.

Kar zadeva korupcijo pri javnem naročanju ter pridobivanju poslov, se ugotovitve raziskave skladajo z ugotovitvami in analizami Komisije. Javno naročanje in pridobivanje poslov bi lahko predstavljalo ali predstavlja obliko financiranja posameznih političnih strank, ali pa obliko financiranja, s pomočjo katere se s pomočjo politično lojalnih podjetnikov vzpostavlja finančen temelj političnih strank. Netransparentno javno naročanje, ki ga pogojujejo politični interesi in povezave, je tudi javno naročanje, ki draži ceno dobrine ali storitve, ki bi naj služila uporabnikom in bila v službi skupnega dobrega.

Z istim procesom, ko gre za ugrabitev države v interesu posameznega, privilegirane akterja, se srečujemo tudi v procesih tvorbe zakonov, kot je mogoče razbrati iz rezultatov raziskave oziroma odgovorov anketiranih podjetnikov.

Zanimivo je, da podjetniki opažajo oziroma ocenjujejo, da predstavljata patronaža in nepotizem v RS precejšen problem, ki je precej večji kot korupcija sodnikov ter korupcija odvetnikov. Tudi glede sodnikov in odvetnikov se srečujemo z določenim deležem odgovorov, ki nas usmerjajo k razmisleku o kaznivih dejanjih v sklopu pravosodnega sistema, vendar gre za manjše deleže. Kot kaže, financiranje političnih strank ni izrazito problematično. Morda je financiranje političnih strank posredno, pogojeno z zagotavljanjem denarnega toka, v smislu dostopa do bančnih uradnikov, ki ga lahko zagotovijo posamezni akterji iz politične arene.

Obravnava razsežij korupcije, s katerimi se srečujejo podjetniki v RS nas vodi do sklepa, med drugim, da se podjetniki v RS soočajo predvsem z razsežji sistemske korupcije, katerih sestavni del predstavlja ujetje države, veliko manj pa z razsežji administrativne korupcije ali korupcije belih ovratnikov, še najmanj pa z razsežji ulične korupcije.

V okvirih četrtega sklopa smo povpraševali po nekaterih dejavnikih nadzora ter konkurenčnosti poslovnega okolja v RS. Pri tem smo sledili ugotovitvam raziskav Inštituta za razvoj managementa ter Svetovnega gospodarskega foruma. Osredotočili smo se na analizo kazalcev oziroma odgovorov na vprašanja, ki zadevajo naslednjih pet področij: prvič, delovanje bančnega in finančnega sektorja; drugič, položaj podjetij v odnosu do plačilne nediscipline; tretjič, učinki državnega lastništva na položaj podjetij, ki niso v državni lasti

ter vpliv podjetij na gospodarski razvoj v RS; četrto, učinkovitost nadzora nad upravami podjetij; in petič, odprtost poslovnega okolja v RS.

Kar zadeva prvo področje ugotavljamo, da podaja večina managerjev negativno oceno vpliva politike Banke Slovenije na gospodarski razvoj RS, ob velikem deležu takšnih, ki menijo, da ni niti pozitivna niti negativna. Kar zadeva transparentnost delovanja finančnih institucij ter učinkovitost regulacije bančnega in finančnega sektorja, večina ali velika večina managerjev meni, da sta za RS značilni netransparentnost ter neučinkovita regulacija finančnega ter bančnega sektorja. V RS se potemtakem srečujemo z netransparentnim in slabo reguliranim bančnim in finančnim sistemom. Ta položaj je najverjetneje pripomogel – čeprav ne moremo reči, da je pri tem igral ključno vlogo – h kreditnemu in plačilnemu krču oziroma nelikvidnosti, ki predstavlja resno grožnjo obstoju dobre polovice slovenskih podjetij, tudi tretjine velikih. Kar zadeva tretji sklop, lahko iz ocen managerjev jasno razberemo, da igra državno lastništvo podjetij v RS pomembno ter izrazito negativno vlogo. Državna podjetja v RS so favorizirana pred zasebnimi. Slabi dve tretjini managerjev ocenjujeta, da državno lastništvo predstavlja grožnjo poslovnim aktivnostim v državi ter da državne pomoči oziroma subvencije posegajo v pošteno konkurenco in ovirajo gospodarski razvoj v RS. Kar zadeva učinkovitost nadzora nad upravami podjetij, je ta neučinkovit. Delničarji so zaščiteni relativno slabo, revizijska poročila so v določenem obsegu prikrojena. Tudi sodstvo naj bi bilo podvrženo političnemu vplivu ter vplivu posameznikov in podjetij. Končno, kar zadeva peti sklop, lahko iz navedb managerjev sklepamo, da je poslovni prostor v RS zaprt. Slovensko poslovno okolje je nepriljubeno za visoko usposobljene tuje kadre, investicijske spodbude so nepriljubene za tuje investitorje, ki lahko le stežka pridobijo nadzor pri upravljanju podjetij, tudi javno naročanje je sorazmerno zaprto za tuje ponudnike.

Na podlagi vseh zgoraj navedenih sklopov lahko sklepamo, da so v RS podjetja v državni lasti privilegirana pred vsemi ostalimi podjetji, da so (bila) privilegirana tudi v dostopu do denarnega toka, ter da v slovenskem gospodarskem in političnem prostoru očitno obstaja skupina privilegiranih akterjev, ki pogojujejo in imajo dostop do denarnega toka (gre za dostop do bančnikov oziroma bančnih kreditov, javnih naročil in subvencij) ter vzvodov (politične) moči. Ta privilegirana skupina pogojuje vstop v poslovni prostor RS tako na ravni selekcije in relativne blokade dostopa tujih poslovnih akterjev, kot tudi na ravni dostopa tistih akterjev, ki so sicer domači, vendar niso del privilegiranega omrežja.

Rezultat delovanje te privilegirane skupine je ujetje države oziroma sistemska korupcija, ki v določenem obsegu pridobiva značilnosti korupcije ustroja.

Na podlagi vsega navedenega ugotavljamo, da je padec konkurenčnosti RS posledica ujetja države, ki se odraža v naslednjih oblikah: prvič, kot ujetje zakonodaje, s spremljajočim nezadostnim uveljavljanjem zakonov (na primer na področju konkurenčnosti ter holdingov in kartelov); drugič, kot ujetje denarnih tokov, ki se je izteklo, med drugim, v kreditni in plačilni krč oziroma v siceršnjo nesolventnost podjetij, v ujetje javnih naročil ter v plačilno nedisciplino, ki je posledica dolgoletnega delovanja nadzornega aparata države – ta je dopuščala plačilno nedisciplino privilegiranih podjetij, tj. podjetij, ki so uživala politično podporo, ki je vključevala toleriranje plačilne nediscipline; tretjič, kot ujetje podjetij ter posameznikov, ki ga spremlja status privilegiranosti oziroma izprtja iz skupin z zagotovljenim dostopom do denarnega toka ter političnih odločevalcev; in četrto, ujetje trga in deformacija tržnih zakonitosti. Privilegiran položaj podjetij v državni lasti ter podjetij, ki uživajo podporo akterjev iz politične arene že sam po sebi vzpostavlja razmere, v katerih se srečujemo z ekonomskim rentništvom. Poudariti velja, da vse navedeno ne bi bilo mogoče, če bi ne bila vzpostavljena trdna povezava med akterji iz politične in gospodarske sfere, in če ti akterji ne bi ohranili svojega privilegiranega položaja, ki ga je spremljala blokada nadzornih mehanizmov ter selektiven dostop do politične in gospodarske arene. Ekonomsko rentništvo predstavlja neizbežno posledico načina privatizacije,

ki je bil uveden in spodbujan v RS ter strategij prevladujočih privilegiranih akterjev iz politične in gospodarske arene.

Zaskrbljujoče je, da je bilo v letu 2010 v neposredni ali posredni lasti države nekaj več kot 30 % kapitala slovenskih podjetij. Ta delež se zdi na prvi pogled majhen, vprašanje pa je, kolikšen je vpliv predstavnikov države v nadzornih svetih podjetij, ki so v njeni lasti. Domnevamo lahko, da ta vpliv presega zgolj delež kapitala, torej je lahko bistveno višji. Namreč, predstavniki države, ki so bili imenovani v nadzorne svete podjetij lahko vplivajo tudi na poslovanje podjetij, v katerih ima država manjšinski delež, v kolikor je ta vpliv v interesu uprave podjetja oziroma vodilnih managerjev ter akterjev, ki so povezani s sfero politike. Končno pa je lahko ta vpliv pogojen tudi z dostopom do bank oziroma z zagotavljanjem bančnih kreditov tistih bank, ki so v lasti države. Torej se lahko vpliv privilegiranih akterjev iz sfere gospodarstva prelije tudi v zasebno sfero oziroma so s tem vzpostavljeni pogoji, v katerih so tudi zasebni managerji podvrženi vratarstvu, ki ga izvajajo privilegirani akterji iz politične in gospodarske arene.

V nadaljevanju bomo na kratko, zaradi lažjega razumevanja učinkov ujetja države ter z ujetjem države povezanih koruptivnih ravnanj ter tveganj, povzelo opredelitev ekonomskega rentništva. Ta ima, brez dvoma, negativne učinke na gospodarsko rast in konkurenčnost nacionalnih gospodarstev, v našem primeru na konkurenčen potencial gospodarstva RS.

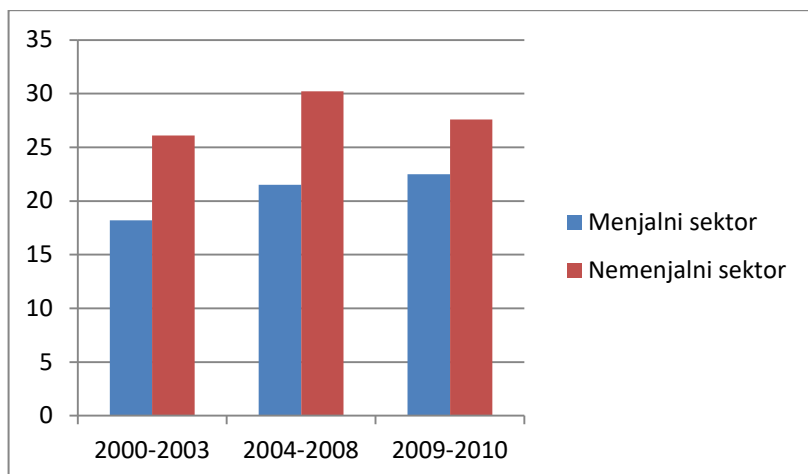
Felkins (1996) opredeljuje rentniško obnašanje kot dejavnost, ki vključuje ravnanja in strategije posameznikov ali skupin, ki naslavljajo politične odločevalce v zvezi z davki, potrošnjo ter regulativo, ki naj posameznikom ali skupinam zagotovijo finančne koristi ali druge prednosti na račun davkoplačevalcev ali potrošnikov ali drugih skupin in posameznikov, ki so njihovi tržni konkurenti.

Da ima rentništvo izrazito negativne učinke, ni dvoma, o tem priča obsežen zbir literature s področja ekonomije. Desai in Olofsgard (2011) navajata, da učinki pogajanj med politiki in podjetji sicer koristijo enim in drugim, kar zadeva podjetja, jih kupčevanje s politiko štiti pred konkurenco, obenem pa imajo takšna podjetja preveč zaposlenih, zaradi česar namenjajo manj denarnih sredstev za investicije, inoviranje in so manj produktivna. Vplivna podjetja, tj. podjetja, ki uživajo politično podporo, lažje dostopajo do kreditov, so soočena z nižjo ravniyo zahtev po elastičnosti ponudbe, na ravni regulative se jim glede čez prste, manj podkupujejo in se soočajo z manj ovirami pri poslovanju kot manj vplivna podjetja (prav tam). Zato pa ne prestrukturirajo svojega delovanja, manj investirajo v raziskave in razvoj, se zanašajo na kratkoročnejše investicijske načrte, njihova prodaja ter investicije in produktivnost pa naraščajo počasneje kot v primeru manj vplivnih podjetij. Na podlagi povzetega lahko sklepamo, da je v navedenih okvirih škodljivo vsakršno delovanje vlade, ki vzpostavlja razmere, v katerih so posamezna podjetja privilegirana, bodisi glede pristopa do kreditov, javnega naročanja ali subvencij. Poleg tega pa gornja opredelitev učinkov rentniških dejavnosti (RSA oziroma 'rent-seeking activities') navaja k razmisleku o položaju in učinkih RSA v RS.

Da so ti učinki negativni, lahko razberemo iz raziskave Domadenik, Prašnikar in Pataky (2011). Domadenik s sodelavcema je raziskovala vpliv deleža politično 'okuženih' članov nadzornih svetov na poslovne rezultate slovenskih podjetij.

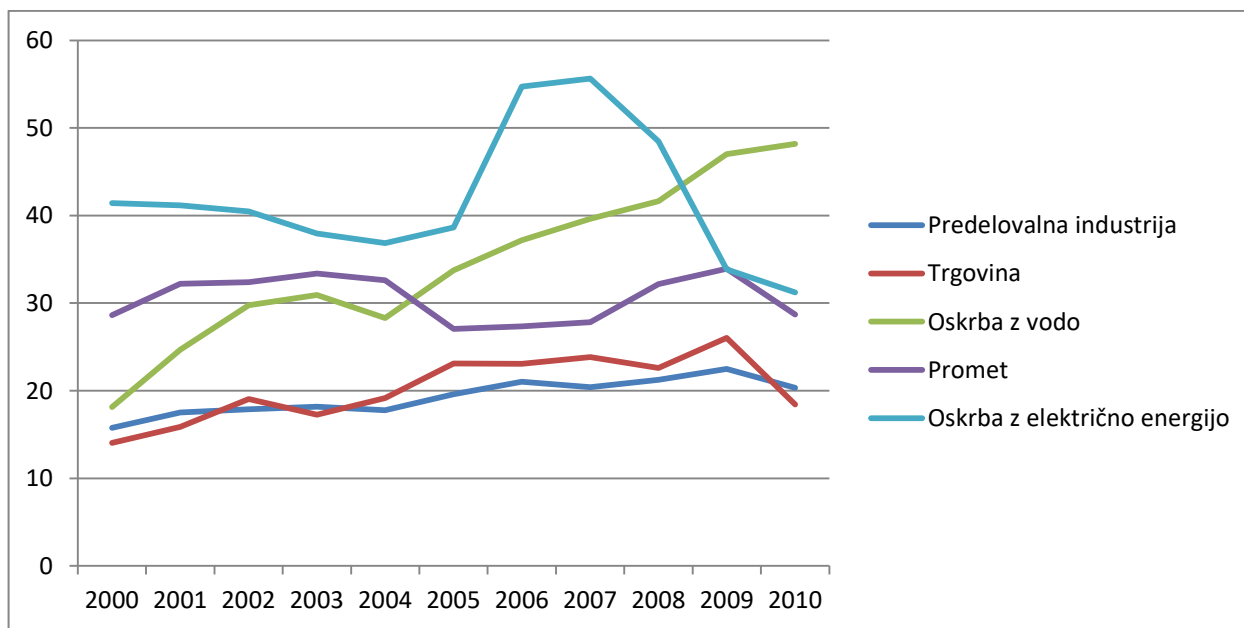
Raziskava je pokazala, da je delež politično 'okuženih' nadzornikov večji v podjetjih, ki delujejo predvsem na slovenskem trgu ('nemenjalni sektor'), obenem pa so ta podjetja tudi manj učinkovita. Zanimivo je, kot je razvidno iz spodnjega grafa, da delež politično okuženih nadzornikov v menjalnem sektorju narašča, medtem ko v nemenjalnem upada.

Delež politično »okuženih« nadzornikov v slovenskih podjetjih v obdobju 2000-2010

Za našo obravnavo je izjemno zanimiva in pomenljiva analiza deleža okuženih nadzornikov po panogah. Ti deleži so razvidni iz spodnjega grafa.

Delež politično »okuženih« nadzornikov po panogah v obdobju 2000-2010

Opozarjamo, da so Domadenik in sodelavca ugotovili, da »politično opredeljeni nadzorniki znižujejo produktivnost podjetja glede na povprečje v panogi. Če primerjamo dve podjetji, ki sta v drugi polovici devetdesetih let prejšnjega stoletja izkazovali podobno produktivnost in delovali v isti panogi, je podjetje z večjim deležem politično opredeljenih nadzornikov v prvem desetletju tega stoletja izkazovalo nižjo produktivnost v primerjavi s podobnim podjetjem z manj politično opredeljenih nadzornikov« (Domadenik et al., 2012).

Sicer je mogoče iz gornjega grafa razbrati, da delež okuženih nadzornikov v seštevku upada, k temu pa moramo dodati, da je politična okuženost sicer problematična, še bolj problematična pa je vzpostavitev

strukture oziroma ureditve, ki lahko vztraja tudi po umiku politike v obliki tesnih medosebnih povezav, monopolov ter kartelov.

Vprašanje je, čemu pripisati nižjo produktivnost podjetij z višjim deležem politično opredeljenih nadzornikov. Na eni strani lahko nižjo produktivnost pripišemo njihovi neizkušenosti in neznanju, verjetneje pa je, kot izhaja tudi iz zgoraj povzetih rezultatov raziskave o kakovosti poslovnega okolja, da gre za črpanje ekonomskih rent.

Zaključujemo z ugotovitvijo, da je analizo rezultatov raziskave, ki jo je izvedla KPK pokazala, da obstajajo številna sistemska tveganja, ki izvirajo iz načina delovanja državnega aparata ter političnih in gospodarskih elit, ki ga pogojuje, na eni strani, vzpostavljena pravno-formalna oz regulativna struktura, vključno z delovanjem sodnega sistema, na drugi strani pa položaj privilegirane skupine posameznikov in podjetij. Zaradi vztrajne prepletenosti politike in gospodarstva, ki ni bila prekinjena niti po dvajsetih letih tranzicije, nastajajo številna koruptivna tveganja, ki vplivajo na možnosti delovanja podjetij ter na njihove poslovne rezultate. Ne samo da gre za ujetje sistema, opraviti imamo tudi z nastavki ujetja gospodarstva.

Težava je v tem, da lahko ekonomsko rentništvo, ki je posledica sistemske korupcije, napreduje do te mere, da postane 'samo sebe spodbujajoča dejavnost', s tem pa sestavni del ustroja političnega in gospodarskega sistema, s spremljajočo blokado razvojnega in konkurenčnega potenciala družbe in gospodarstva. Nenazadnje tovrsten razvoj grozi tudi z izgubo nacionalne suverenosti. Podatki raziskave o kakovosti gospodarskega in poslovnega okolja v RS kažejo, da smo se v RS temu pragu v zadnjih dvajsetih letih že precej približali.